

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Pohled dobového tisku na volby v květnu 1946

Bc. Martin Žižka

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Pohled dobového tisku na volby v květnu 1946

Bc. Martin Žižka

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce doc. PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za cenné rady, které mi poskytl při zpracování zvoleného tématu.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA PO SKONČENÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	10
2.1 Domácí politika a společnost	10
2.1.1 Otázka Slovenska.....	11
2.1.2 Problém znárodnění a odsunu menšin.....	11
2.1.3 Ustálený politicko-stranický systém třetí republiky.....	14
2.2 Zahraniční politika	15
2.2.1 Jan Masaryk – ministr zahraničí.....	20
2.3 Volby 1946 a nová vláda	22
3 POHLED DOBOVÉHO TISKU NA VOLBY	28
3.1 Rudé právo	28
3.2 Svobodné slovo	39
3.3 Lidová demokracie	50
3.4 Právo lidu	61
3.5 Svobodné noviny	74
3.6 Národní osvobození	85
3.7 Mladá fronta	95
3.8 Pravda	105
3.9 Shrnutí	112
4 OSOBNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ ŽURNALISTIKY	114
4.1 Ferdinand Peroutka	114
4.2 Helena Koželuhová	115
4.3 Gustav Bareš	116
4.4 Ivan Herben	118
4.5 Jaromír Hořec	119
4.6 Lev Sychrava	120
5 ZÁVĚR	122
6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	125
7 RESUMÉ	129

1 ÚVOD

České země v letech 1939–1945 prožily jedno z nejtemnějších období ve svých dějinách, protože v té době byli obyvatelé fakticky v područí nacistické Třetí říše. Toto válečné období zároveň srazilo Čechy jak hospodářsky, tak i morálně. Po osvobození v květnu 1945 začala obnova státu ve všech ohledech, včetně vyřešení problémů první republiky, jako bylo vypořádání se s národnostními menšinami nebo se vztahy Čechů a Slováků. Rok 1946 byl pro vývoj Československé republiky velmi významným letopočtem, neboť nadále probíhal proces obnovování demokracie po odstranění nacistické dominance v zemi. Obsahoval veřejně proslulé procesy s válečnými zločinci a kolaboranty, konkrétně například se státním ministrem pro Čechy a Moravu Karlem Hermannem Frankem nebo s představiteli bývalé protektorátní vlády. Avšak patrně za nejdůležitější vnitropolitickou událostí, která je mimo jiné předmětem této diplomové práce, by se daly označit parlamentní volby konané v květnu 1946. Nejenom plakáty a letáky fungovaly během agitací jako propagační prostředek politických stran, ale také noviny měly podobnou funkci, a zároveň sloužily jako jeden z prostředků předvolebního soupeření mezi uskupením Národní fronty Čechů a Slováků, jež vládla v zemi. Navíc pro dnešní historiografii nelze upřít jejich důležitý význam jakožto svědectví doby.

Otázkou je, jak probíhala propagace politických stran z pohledu tehdejších redaktorů v kontextu s poválečným vývojem Československa. Jak vypadalo soupeření prostřednictvím novinových článků. Zároveň jaký byl postoj nadstranického tisku. A také kdo byli v té době nejvýraznější žurnalisté.

Cílem této práce je představit interpretaci voleb do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 z dobového tisku – jak stranického, tak i nadstranického – a odhalit prvky volební kampaně včetně mezistranických střetů. Pokusím se zároveň dospět k odpovědi na otázku společných aspektů jednotlivých tiskovin v rámci voleb. Pro větší přehled neopomenou vysvětlit poválečný vývoj v Československu během prvních 12 měsíců třetí republiky a představit nejvýznamnější osobnosti československé žurnalistiky, kteří do

politického dění taktéž zasáhli – v některých případech nejen prostřednictvím psacího stroje, ale také působením v politice samotné.

Práce je rozdělena do tří kapitol. První představuje vývoj Československa po osvobození v květnu 1945. Zahrnuje domácí politiku, důraz je tedy kladen na proces znárodnění, otázku národnostních menšin a Slovenska a na ustálení politicko-stranického systému obnoveného státu. Dále kapitola popisuje zahraniční politiku, konkrétně vztahy s okolními státy – včetně Velké Británie, Spojených států amerických, Jugoslávie a Sovětského svazu – a působení Jana Masaryka ve funkci ministra zahraničí v letech 1945–1946. Závěr kapitoly se stručně věnuje samotným volbám, stanovení jejich zákonitostí, kampaní jednotlivých stran, výsledky voleb a následné sestavování vlády.

Druhá kapitola je nejdůležitější z celé práce, neboť obsahuje rozborů jednotlivých článků výše zmíněných dobových periodik od začátku dubna, kdy začaly probíhat přípravy na předvolební kampaň a spory o jednotlivé volební zákony, do začátku července 1946, kdy byla na základě výsledků voleb sestavena nová vláda. Pořadí stranických tiskovin je stanoveno dle výsledných umístění politických stran ve volbách, na prvním místě se tedy nachází Rudé právo. Pořadí ostatních deníků (*Svobodné noviny*, *Národní osvobození*, *Mladá fronta* a *Pravda*) je libovolné. Předně je třeba upozornit, že se pro vysoké množství materiálu jedná o rozbor vybraných a nejdůležitějších článků a v případě citací *Rudého práva* v poznámkovém aparátu chybí ročník vydání, neboť se v novinách nevyskytoval. Citace tak obsahuje pouze název periodika, datum vydání a číslo vydání.

Poslední třetí kapitola se věnuje šesti osobnostem československé žurnalistiky. V pěti případech se jedná o šéfredaktory, avšak je tu jedna výjimka v osobě Heleny Koželuhové, která sice nebyla šéfredaktorkou žádných novin v onom období, ale její význam není opomíjeníhodný. Každá podkapitola obsahuje stručné zmapování kariéry jednotlivých osobností, tedy jejich začátky, působení za druhé světové války, v letech 1945–1948 a následně po únorovém komunistickém převratu v roce 1948. Konkrétně se jedná o tato jména:

Ferdinand Peroutka, Helena Koželuhová, Gustav Bareš, Ivan Herben, Jaromír Hořec a Lev Sychrava.

První kapitola vychází především ze sekundární odborné literatury. Nejdůležitějším zdrojem informací o vývoji ČSR během prvního roku od osvobození pro mě byla tvorba historika Kaplana. Z hlediska domácí politiky šlo knihy *Pravda o Československu 1945–1948* a *Československo v letech 1945–1948*. K zahraniční politice republiky a činnosti ministra zahraničí Jana Masaryka jsem dále čerpal informace z další jeho monografie *Československo v poválečné Evropě*. Část podkapitoly týkající se československo-polským vztahům vychází také ze dvou článků Jiřího Friedla (*Češi a Poláci na Těšínsku během parlamentních voleb v roce 1946* ze Slovanského přehledu a *Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1943–1949. Nové směry a otázky bádání?* Z Českého časopisu historického), které doplnily informace zaměřující na tento problém. Pro vysvětlení vztahů s USA v neposlední řadě jsem čerpal z monografie Igora Lukeše *Československo nad propastí. Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945–1948*, jež obsahovala důležité informace mimo jiné také k štěchovické aféře. V podkapitole zabývající se volbami samotnými se krom výše zmíněných Kaplanových děl také vyskytují informace čerpané z jednotlivých knih popisující dějiny českých politických stran, které se účastnily voleb v roce 1946, a pro tuto část práce sloužily jako zdroj informací ohledně jejich tehdejší kampaně, jejího způsobu vedení a předvolebnímu postavení v československém politickém spektru. Jmenovitě šlo o tyto monografie: *Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945–1948. Od obnovy k jejímu pohlcení KSČ* od Petra Duchoslava, *Republika nad stranami. O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické (1897–1948)* od Františka Klátily, *Komunistická strana Slovenska. Dejiny politického subjektu. I., Na ceste k moci (1945–1948), při moci – od prevratu k pokusu o reformu (1948–1968)* od Jana Peška, *Československá strana lidová. 1945–1948* od Jana Rennera, *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci* od Jacquesa Rupnika a *Slovenskí demokrati '44–48. Kapitoly z dejín Democratickej strany na Slovensku v rokoch 1944–1948* od

Marka Syrného. Další důležitý zdroj byl sborník *Květnové volby 1946 – volby osudové?. Československo před bouří* od kolektivu autorů, jmenovitě například Jiřího Kociana, Víta Smetany a jiných, který mi pomohl osvětlit volební výsledky a politický stav na Slovensku bezprostředně po nich.

Druhá kapitola vychází z tiskových orgánů všech čtyř českých politických stran (*Rudé právo*, *Svobodné slovo*, *Lidová demokracie* a *Právo lidu*), tři nadstranických novin (*Svobodné noviny*, *Národní osvobození* a *Mladá fronta*) a jedné regionální stranicky vymezené tiskoviny (*Pravda*). Rozmezí těchto pramenů jsem stanovil od zahájení předvolební kampaně přes samotné volby do sestavení vlády Klementa Gottwalda (duben-červenec 1946). Tato kapitola je nejdůležitější, neboť výše zmíněné deníky jsou hlavním předmětem této práce.

Poslední třetí kapitola vychází podobně jako první ze sekundárních zdrojů. K osvětlení působení Ferdinanda Peroutky byla použita kniha Jiřího Pernese *Svět Lidových novin 1893–1993. Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Pro podkapitolu zabývající se Helenou Koželuhovou byla použita tvorba Milana Drápala, ať už se jednalo o jeho studii ze sborníku *Květnové volby 1946 – volby osudové?. Československo před bouří* nebo monografii *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. Informace o působení Gustava Bareše jsem čerpal z monografie Jiřího Knapíka *Kdo spoutal naši kulturu. Portrét stalinisty Gustava Bareše* včetně bibliografického slovníku. Do podkapitoly o Jaromíru Hořci byly použity údaje z jeho biografie (*Poválečná léta. Vzpomínky zakladatele Mladé fronty*) a slovníku od Jiřího Knapíka *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948-1953. Biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů...* Jelikož monografie, které by se zabývaly Ivanu Herbenovi a Lvu Sychravovi, nebyly nalezeny, pro tyto zbylé podkapitoly jsem krom jmenných slovníků použil převážně internetové zdroje.

2 ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA PO SKONČENÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

2.1 Domácí politika a společnost

Osmý květen 1945 je v českých dějinách všeobecně známý jako den konce nacistické okupace neboli zániku Protektorátu Čechy a Morava a obnovení Československé republiky. Ta se však nevrátila do mapy Evropy ve stejné podobě jako před rokem 1938. Jednak byla menší o Podkarpatskou Rus, jež se dostala pod sovětskou správu, následně vláda neúspěšně vznesla nárok na území Kladska, Ratibořska, Hlubčicka a Lužice.¹ Na začátku války dokonce existovaly úvahy o připojení celého Československa do SSSR. Avšak z nezájmu většinové české a slovenské veřejnosti včetně samotných sovětů tento nápad rychle zapadl.²

O podobě staronového státu a jeho politického uspořádání bylo jasno ještě před osvobozením, a to již v dubnu 1945, kdy v Košicích proběhla schůze tzv. košické vlády, skládající se z komunistů, sociálních demokratů, národních socialistů, lidovců, slovenských demokratů a slovenských komunistů. Jejím předsedou byl sociální demokrat Zdeněk Fierlinger. Jeho vláda přišla do Prahy s programem, jehož návrh vypracovali převážně komunističtí představitelé exilu v Moskvě, a byla v něm dohodnuta zásada o národním státu Čechů a Slováků. Tento dokument byl zásadní zejména v tom, že obsahoval velmi hluboké a rozsáhlé změny ve společnosti, které se staly základem pro zavedení tzv. lidově demokratického režimu. Veřejnou správu měly na starosti národní výbory. Byla schválena konfiskace majetku Němců, Maďarů a kolaborantů a přerozdělení zabavené půdy mezi drobné rolníky. Dále se program rozhodl postavit celý peněžní a úvěrový systém, znárodnit klíčové průmyslové podniky, pojišťovnictví, přírodní a energetické zdroje, ale zároveň sliboval podporu soukromého podnikání. Tímto programem si Komunistická strana Československa (KSČ) posílila svou moc v zemi.³ Dále stojí za zmínku, že

¹ KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945–1948. 1. část*, Praha 1991, s. 12–13.

² PEHR, Michal, *Zápas o nové Československo 1939–1946. Válečné představy a poválečná realita*, Praha 2011, s. 25.

³ RENNER, Jan, *Československá strana lidová. 1945–1948*, Brno 1999, s. 21.

funkci ministra informací zastával Václav Kopecký, dlouholetý redaktor *Rudého práva*, který měl v rezortu tyto osobnosti: František Bauer, František Halas, Ivan Olbracht nebo také Vítězslav Nezval.⁴

2.1.1 Otázka Slovenska

Důležité bylo řešení vnitřní otázky týkající se prosazení autority na Slovensku, kde fungoval asymetrický model správy, jenž měl odpovídat modelu konfederace, neboť existovalo pro Slováky právo veta ve společných záležitostech.⁵ Existovala tam Slovenská národní rada (SNR), jež vykonávala zákonodárnou moc. Později se k ní přidal Sbor pověřenců. I zde měli hlavní slovo komunisté, kteří si vymohli neuplatňování některých prezidentských dekretů na jejich území, a platila zde tak závazná nařízení SNR. Tento model byl zdrojem rozporů mezi celostátními a slovenskými orgány. Pravomoci druhé jmenované strany byly vymezeny pražskou dohodou 2. června 1945, o níž historik Karel Kaplan ve své knize *Československo v letech 1945–1948* píše, že „*potvrdila SNR jako nositele státní moci na Slovensku, vymezila okruh celostátních záležitostí, rozšířila pravomoce vlády a schválila, že pověřenci jsou odpovědni SNR, nikoliv rezortnímu ministrovi*“.⁶ Ještě 11. dubna 1946 byla podepsána druhá pražská dohoda, která krom potvrzení rozdělení kompetencí a upřesnění praxe o dosazování zákonů přes SNR a Sbor pověřenců do vlády rozšířila pravomoci prezidenta na Slovensku.⁷

2.1.2 Problém znárodnění a odsunu menšin

Konkrétně téma znárodnění vyvolalo ve vládě nemalé rozpory. Byť všechny strany s touto změnou počítaly, každý to chtěl pojmout jinak. Komunisté a sociální demokraté se zasazovali o tzv. velké znárodnění, aby vznikl silný a ucelený ekonomický sektor. Ostatní strany prosazovaly spíše znárodnění týkající

⁴ KONČELÍK, Jakub, *Dějiny českých médií 20. století*, Praha 2010, s. 115.

⁵ KOZÁK, Jiří, *Spory o úpravu ústavního poměru Čechů a Slováků 1945–1948*. In: Český časopis historický 101, 2003, 1, s. 81.

⁶ KAPLAN, s. 19.

⁷ KAPLAN, Karel, *Pravda o Československu 1945–1948*, Praha 1990, s. 179.

se pouze velkých podniků Němců, kolaborantů a zrádců. Dále se vedly spory ohledně tempa znárodnění. Zatímco všechny politické strany včetně prezidenta Edvarda Beneše počítaly s uskutečňováním znárodnění po etapách, začali komunisté a sociální demokraté později prosazovat jednorázovou akci. Také o formě znárodnění se vedly diskuze. Tento sporný bod vysvětluje Karel Kaplan takto: „*Střetli se zastánci zestátnění jako jediné formy a zastánci myšlenky, aby menší podniky vlastnila družstva nebo národní výbory. Komunisté a sociální demokraté prosadili zestátnění jako jedinou formu proti ministrům ostatních stran a V.[áclavu] Majerovi (ministr výživy, sociální demokrat).*“⁸ Rozhodlo se také o náhradě za zabavený majetek, na který neměli Němci, kolaboranti a zrádci nárok. K podepsání znárodnovacích dekretů prezidentem Benešem došlo 24. října 1945. Tyto dekrety zasáhly všechny banky a pojišťovny, klíčový a velký průmysl (více než 500 zaměstnanců). Znárodnění československá veřejnost přijala s nadšením a brala to jako událost historického významu, která může povznést ČSR mezi prestižní evropské státy. Tohle veselí však zastínilo druhou stránku věci, varující před budoucími obtížemi znárodněných podniků.⁹

Nejdůležitější – a dodnes citlivé – poválečné téma obnoveného Československa bylo vypořádání se s národnostními menšinami. Pro budování národního státu Čechů a Slováků se kladl důraz na odčinění událostí od roku 1938, a hlavní pozornost byla tak soustředěna na Němce a Maďary, navzdory skutečnosti, že v československých pozemních jednotkách bojovalo více než jedenáct procent zástupců německé národnosti.¹⁰ Už během války se otázka menšin řešila mezi československými politiky v exilu, a nakonec vláda dospěla k nutnosti vystěhování menšin či odebrání státního občanství. K prvním odsunům došlo hned po německé kapitulaci. Odsuny lze rozdělit na dvě období: doba divokého odsunu a organizovaného odsunu. První období se neslo ve znamení skoro až zběsilých vyhánění mnoha Němců žijících na československém území,

⁸ KAPLAN, *Československo*, s. 22.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ MARŠÁLEK, Zdenko, *Vojáci v moci politiků. Československá armáda na jaře 1945*. In: KOKOŠKA, Stanislav a kol., *Nultá hodina?. Československo na jaře 1945 ve strategických souvislostech*, Praha 2011

provázející násilí, ponižování a jiné nejrůznější případy mířené proti příslušníkům bývalé privilegované národnosti, které přinesly stovky obětí. Jak se k této fázi odsunů stavěla československá vláda, Kaplan vysvětluje takto: „*Vláda o vlně zvůle, která se rozmohla v pohraničí, věděla. Kriticky na ni upozorňovala i mezinárodní veřejnost. Vláda však neučinila taková opatření, která by násilí postavila rozhodnou hráz, a nevystoupila proti rozněcování nacionalistických vášní mezi občany. Sledovala především svůj plán – rychlý odsun co největšího počtu Němců i za cenu hospodářských ztrát. A naopak politické strany vítaly vzednutou vlnu nacionalismu, očekávaly od ní volební zisk.*“¹¹ Organizovaný odsun začal až po postupimské konferenci v srpnu 1945, jež prosadil sovětský vůdce Josif Vissarionovič Stalin. Co se týče Maďarů, zde byla situace komplikovanější. Byť se vláda snažila o totožný přístup i k šestisetřicové menšině, čelila několika překážkám. Proti dalšímu hromadnému odsunu byly hlavně západní velmoci, jež odmítly rozhodnutí z Postupimi vztahovat i na Maďary. Dále byla proti maďarská vláda, jíž po volbách v listopadu 1945 podporoval Západ.¹² V důsledku těchto překážek se tak pražská vláda uchýlila k výměně obyvatel, tedy Slováky v Maďarsku za Maďary v Československu. Dne 27. února 1946 tak podepsaly československá a maďarská delegace dohodu o výměně obyvatel, jejíž výsledek byl však pro Prahu obrovským zklamáním, neboť v Maďarsku se k přesídlení přihlásilo pouhých 73 273 Slováků. Zároveň se na Maďary na Slovensku uplatňovala tzv. reslovakizace, kdy se měli hlásit k slovenské národnosti, na což více než polovina z nich ze strachu z perzekuce přistoupila. Došlo také k vnitřní kolonizaci neboli povinnému přemístění maďarského obyvatelstva z jižního Slovenska do českého pohraničí za účelem rozbití kompaktnosti menšiny. Tato snaha o likvidaci maďarské menšiny přinesla tisíce reslovakizovaných, vyměněných a násilně přesídlených lidí, kteří se tímto aktem cítili ukřivděni a poníženi, což přispělo k zostření napětí v československo-maďarských vztazích.¹³

¹¹ KAPLAN, *Československo*, s. 14–15.

¹² KAPLAN, Karel, *Československo v poválečné Evropě*, Praha 2004, s. 102–103.

¹³ KAPLAN, *Československo v letech*, s. 16–17.

2.2.3 Ustálený politicko-stranický systém třetí republiky

Všechny povolené strany (viz první odstavec) tvořily jednu vládní koalici, také známou jako Národní fronta (NF), jež během války vznikla na podnět komunistů a sloužila jako jednotný orgán odboje, nyní tvořila základ lidově demokratického režimu. Pravicové strany působící za první republiky – zejména Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu neboli Agrární strana a Hlinkova slovenská ľudová strana – nebyly obnoveny, o čemž bylo de facto rozhodnuto již při československo-sovětských jednání v roce 1943.¹⁴ Jednou z dalších výhod KSC bylo, že byla jedinou celostátní politickou stranou, neboť národní socialisté nenašli na Slovensku podporu a lidovci se obávali označení za nástupce ľudové strany.¹⁵ O rozšíření činnosti na Slovensku se pokusila také sociálně demokratická strana, s čímž nesouhlasili komunisté tvrdící, že zavedení nové strany na východní části republiky by destabilizoval již fungující režim dvou stran. Spíše však šlo o obavu z menšího počtu hlasů KSS. Nakonec byla v lednu 1946 zavedena na Slovensku nová samostatná strana nespádající pod českou sociální demokracii, Strana práce. Do jejího čela byl dosazen Ivan Frlička.¹⁶ Jakou mocí NF disponovala, Kaplan nastiňuje: *„Byla politickým základem státu, určovala linii státní politiky, rozhodovala o hlavních sporných a mocenských otázkách. K tomu se řadilo právo rozhodovat o vzniku nových stran a nepřípustnosti legální opozice. [...] Konečně mocenskou pozici NF rozšiřoval její vztah k ústavním institucím. Prezident respektoval rozhodnutí NF.“*¹⁷ Mohla dokonce určovat směr hospodářského vývoje, neboť ovládala znárodněný sektor a disponovala nástroji ekonomického řízení státu.

Konec výstavby základu lidově demokratického režimu by se dal považovat přelom let 1945 a 1946. V té době bylo již uzavřeno období

¹⁴ BROKLOVÁ, Eva, *Volební zákony pro parlamentní volby 1946 v Československu*. In: JECH, Karel (ed), *Stránkami soudobých dějin. Sborník statí k pětadesátinám historika Karla Kaplana*, Praha 1993, s. 79.

¹⁵ KAPLAN, *Československo v letech*, s. 28.

¹⁶ DUCHOSLAV, Petr, *Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945–1948. Od obnovy k jejímu pohlcení KSC*, Praha 2009, s. 78–79.

¹⁷ KAPLAN, *Československo v letech*, s. 31.

prezidentských dekretů z prvních měsíců osvobození od nacismu, neboť již na podzim 1945 bylo nepřímou volbou na základě masových organizací, a především paritního zastoupení politických stran, ustaveno Prozatímní národní shromáždění, jež potvrdilo Edvarda Beneše ve funkci prezidenta republiky, a ten následně jmenoval novou vládu, jež se však skládala ze stejného zastoupení jako předtím. Už za košické vlády obsadila KSČ společně se slovenskými komunisty (KSS) mocenskopoliticky nejdůležitější ministerstva (vnitro, zemědělství, informace, školství atd.), což výrazně přispělo k postupnému narůstání politické moci, jejíž vrchol nastal v únoru 1948. Nicméně její cesta k absolutní moci ještě nebyla ani uprostřed cesty a teprve na začátku roku 1946 se ustálila stranicko-politická struktura, která byla levicově zaměřená, a politické strany se programově vymezily.¹⁸ A jak tehdy fungovala cenzura, Karel Kaplan nastínil: *„Hrozilo nebezpečí, že se vžije praxe, kdy ministr informací, do jehož resortu spadaly prostředky státní informace a propagandy a věci tiskové, bude podle vlastní politické úvahy zastavovat a perzekvovat tisk nekomunistických stran, a to jako trest za kritiku vládní politiky a slovanských spojenců, neboť podle jeho stranického pojetí kritika poškozovala zájem státu. [...] Nejvíce se cítila ohrožena lidová strana, a proto Šrámek navrhoval zavedení cenzury s přesně vymezenými regulemi.“*¹⁹ Soutěž o získání co nejvyššího počtu voličů mohla začít.

2.2 Zahraniční politika

Již během druhé světové války byl na československé exilové politiky vyvíjen nátlak ze strany Sovětského svazu, aby Stalinovi předali území Podkarpatské Rusi. Tuhle věc nebylo možno brát na lehkou váhu, neboť od navázání spojení impérium na východě Evropy v roce 1943 začalo převádět svou sféru vlivu na československé politické spektrum prostřednictvím KSČ. Územní spory s Polskem v červnu 1945, o nichž je zmíněno níže, urychlily jednání o Podkarpatskou Rus a pro zlepšení pozice v Moskvě československá vláda

¹⁸ KAPLAN, *Československo v letech*, s. 34.

¹⁹ KAPLAN, Karel, *O cenzuře v Československu v letech 1945–1956. Studie*, Praha 1994, s. 8–9.

rozhodla o předání území centru bolševismu. Prezident Edvard Beneš mimo jiné na otázku od redaktora *Sunday Times*, jakou viděl budoucnost poválečné republiky, odpověděl, že doufá v duchovní spojení se západem s mocenskou orientací na SSSR. Jinými slovy: domníval se, že Československo bude nárazníkem mezi východem v čele se Sovětským svazem a demokratickým západem.²⁰

Vztahy s Polskem nebyly již za první republiky ideální. Jablkem sváru byly hlavně spory o území Těšínska. Ani po osvobození obou zemí se vztahy navzdory snahám výrazněji nezlepšily. V samotném Těšínsku nebylo postavení Poláků nikterak příznivé, neboť tamní Češi je považovali za zrádce, kteří přispěli k rozbití Československa v roce 1938 a po válce, kdy se někteří vrátili zpět do svých předválečných domovů, atmosféra houstla ještě více.²¹ Přitom československá vláda doufala v příznivou domluvu s komunistickými Poláky, o nichž doufali v uznání předmnichovských hranic. K optimismu přispěla deklarace Svazu polských vlastenců z 16. června 1943, která obsahovala kritiku polského podílu na rozbití první republiky.²² K vyhocení však došlo při incidentu v Ratibořicích v polovině června 1945, kdy československé vojsko vpadlo na zmíněné území. Zásah Rudé armády zabránil krveprolití a přiměl k československo-polským jednáním, která však nepřinesla kompromisní řešení. Přesto československá delegace odešla do Prahy spokojená, jelikož získala sovětské uznání předmnichovských hranic, včetně podpory západních mocností při těšínské záležitosti.²³ Avšak spor neskončil. Naopak začal nacionální boj v diplomatické, politické a propagandistické oblasti. Pro další vývoj sporů byla konference Velké trojky (vítězné mocnosti druhé světové války) v Postupimi

²⁰ MOULIS, Vladislav, *Prezident E. Beneš v letech 1945–1948. I.* In: *Slovanský přehled* 90, 2004, 1, s. 165.

²¹ FRIEDL, Jiří, *Češi a Poláci na Těšínsku během parlamentních voleb v roce 1946 = The Czechs and the Poles in the Těšín Region during the 1946 parliamentary elections.* In: *Slovanský přehled* 98, 2012, 3–4, s. 274.

²² FRIEDL, Jiří, *Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1943–1949. Nové směry a otázky bádání?.* In: *Český časopis historický* 103, 2005, 4, s. 887.

²³ KAPLAN, *Československo v poválečné,* s. 72–75.

důležitá. Právě větší prestiž sovětského vůdce Stalina, jenž ze všech tří přítomných vedoucích představitelů jako jediný působil ve vedoucí funkci své země (Franklin Delano Roosevelt, jenž zemřel v dubnu 1945, a Winston Churchill, který prohrál volby, byli nahrazeni Harrym S. Trumanem a Clementem Attleem), umožnila stupňovat jeho požadavky. Krom toho, že prosadil organizovaný odsun Němců, byl znát rozdílný přístup k oběma slovanským středoevropským státům. Historik Vít Smetana vysvětluje: „*Zatímco většinu Poláků vedla jejich historická zkušenost k zaryté rusofobii, v české společnosti naopak po dlouhá desetiletí dřímalo platonické rusofilství, jež se zprávami o německých ‚strategických ústupech‘ na východní frontě v závěru války mocně narůstalo.*“²⁴ Snaha o smíření začala z polské iniciativy 5. listopadu, kdy Varšava navrhla jednání o sporných otázkách, zejména týkající se hranic, a odvolávala se na slovanskou solidaritu. Československo-polské napětí se tak začalo uvolňovat. Pražská vláda však nechtěla o těšínské otázce jednat. Její stanovisko z 24. listopadu Karel Kaplan vysvětluje takto: „*Vyjmenovala některé konkrétní sporné věci, které se nepodařilo dosud vyřešit, znovu upozornila na postavení Slováků v polské Oravě a Spiši, perzekuci Čechů na Kladsku a dopravní problémy.*“²⁵ Jednání tedy několik měsíců vázla na jednom konkrétním bodě, Těšínsku. Do této záležitosti vstoupila i Moskva, prostředkující schůze obou znesvářených sousedů. Spory skončily až podepsáním smlouvy 10. března 1947 ve Varšavě Klementem Gottwaldem a Janem Masarykem z československé strany a Józefem Cyrankiewiczem a Zygmuntem Modzielewskim z polské, jež formulovala řešení a Československu tak zůstala část Těšínska, jakou měla před rokem 1938.²⁶

Dále je ještě třeba něco málo zmínit o vztazích s Jugoslávií. Se státem, do jehož čela se po osvobození dostal komunistický vůdce Josip Broz Tito, nepanovaly před únorem 1948 žádné spory, naopak vztahy byly velice přátelské,

²⁴ SMETANA, Vít, *Ani vojna, ani mír. Velmoci, Československo a střední Evropa v sedmi dramatech na prahu druhé světové a studené války*, Praha 2016, s. 411.

²⁵ KAPLAN, *Československo v poválečné*, s. 78.

²⁶ Tamtéž, s. 92–93.

navzdory některým nedorozuměním. Toto přátelství mělo kořeny v minulosti, obě strany zároveň poukazovaly na slovanskou sounáležitost a obavy z nového německého ohrožení. Zvláště u představitelů KSČ se mohl Tito těšit velkému respektu, hned za Stalinem. Nekomunističtí politici proti tomu nejevili žádný postoj a oceňovali vzájemnou podporu obou států. Přesto se československé velvyslanectví alespoň v osobních rozhovorech či důvěrných zprávách zmínilo o politickém systému v jihoslovanském státu, nepříznivém pro demokracii. Jugoslávie se však při sporech s Polskem projevila jako dobrý spojenec, neboť vyjádřila podporu československému postoji vůči diskutovaným oblastem v pohraničí. Přátelství pak zpečetila smlouva ze 7. května 1946 o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráci.²⁷ V roce 1948 však diplomatické styky skončily, ale to už je jiné téma.

S Francií, jež byla garantem existence první Československé republiky, byly vztahy výrazně pošramocené po podepsání Mnichovské dohody z roku 1938, na které se podílela pařížská vláda podpisem jejího předsedy Édouarda Daladiera. Začaly se však lepšit již během války, konkrétně našly společnou řeč československá exilová vláda v čele s Janem Šrámkem a představitelem francouzského odporu a pozdějším prezidentem Charlesem de Gaullem. Oficiálně se spojenectví obnovilo 22. srpna 1944 podepsáním deklarace a o rok později oživením diplomatických styků. Také navazování hospodářských styků probíhalo víceméně bez obtíží, snad krom jednání o náhradách za zkonfiskovaný majetek Francouzů žijících v Československu. To se nakonec vyřešilo podepsáním dohody o úpravě výměny zboží a platů v říjnu 1945. Oba osvobozené státy měly zároveň společný zájem – zamezení nových německých expanzivních snah. Praha podporovala pařížské cíle zaujmout v řešení německé otázky rovnocenné postavení s dalšími třemi vítěznými mocnostmi (USA, SSSR a Velká Británie). Zároveň francouzské ministerstvo zahraničí podporovalo československé teritoriální požadavky včetně odsunu Němců. Kromě německé hrozby nekomunističtí politici obou států viděli ještě jednoho společného

²⁷ Tamtéž, s. 227–231.

jmenovatele, a to působení jako spojnice mezi západem a východem jakožto zábrana proti vytváření mocenských bloků.²⁸

Jak československá vláda, tak i britské velvyslanectví v čele s Philipem Bouveriem Nicholsem se snažily o rychlé obnovení vzájemných vztahů po druhé světové válce. Docházelo k několika vzájemným návštěvám, například premiér Zdeněk Fierlinger se v Londýně těšil příznivému přijetí znárodnování od labouristických poslanců. Vláda předpokládala, že Británie zároveň podpoří československé požadavky odsunu Němců a územní nároky. Dočkala se podpory pouze prvního požadavku, neboť Britové čelili již tak nadměrnému rozsahu územních nároků, kterých se domáhaly ostatní evropské země. Nešlo však zakrýt kritiku britské opozice vůči odsunu. Čeho se však nejvíce obávaly – a na to poukazovali i představitelé vládnoucí strany – byla čím dál větší orientace Prahy na Moskvu, jež se po volbách 1946 začala více projevovat.²⁹

Se Spojenými státy americkými bylo třeba počítat, což si uvědomoval i státní tajemník ministerstva zahraničí Vladimír Clementis (KSS), neboť USA se svým podílem na okupaci Německa a Berlína a osvobozením západní části ČSR staly v podstatě středoevropskou mocností. Asi nejvýznamnějším americkým badatelem zabývajícím se politikou USA vůči obnovené ČSR byl Walter Ullmann.³⁰ Kaplan píše, že „*podle V. Clementise byl poměr k Německu prvořadým měřítkem pro vymezení československého vztahu k velmocem. Stejně důležité byly i hospodářské styky s USA, potřeba rozvíjení zahraničního obchodu s tehdy průmyslově nejvyspělejší zemí a poskytování úvěrů*“³¹. O příjezdu amerického vojska do Československa se toho napsalo mnohé, město Plzeň si tuhle událost dodnes připomíná Slavnostmi svobody v květnu. Krom vzrůstajících sympatií v ČSR americké velvyslanectví věnovalo pozornost také československo-sovětským vztahům. Stejně jako v případě Britů i Američané viděli zásadní význam v parlamentních volbách 1946, jenž začal potvrzovat

²⁸ Tamtéž, s. 244–245.

²⁹ Tamtéž, s. 276–277.

³⁰ DEJMEK, Jindřich, *Zahraniční politika a mezinárodní postavení poválečného Československa (1945–1948). Přehled bádání*. In: Český časopis historický 103, 2005, 3, s. 642.

³¹ KAPLAN, *Československo v poválečné*, s. 279.

jejich domněnky o naplňování sovětských záměrů ve střední Evropě. Ještě je důležité zmínit se o štěchovické aféře, neboť její dopad na československo-americké vztahy byl zásadní. V únoru 1946 totiž ze Štěchovic skupina dvanácti amerických vojáků tajně vzala přes třicet beden s válečnými materiály. Pár dní nato se sešla vláda, při níž ministr vnitra Václav Nosek zdůraznil, že štěchovický incident byl aktem cizí ozbrojené agrese. Využil tak příležitosti a zařadil událost mezi pochybné činnosti amerického velvyslanectví, proti čemuž demokratičtí politici nevznesli žádné námitky. Na konci února bylo přece jen rozhodnuto ve Frankfurtu o vracení dokumentů. A o jaké dokumenty se jednalo? Bedny obsahovaly především dokumenty patřící úřadu státního ministra pro Protektorát Čechy a Morava Karla Hermanna Franka. Aféra se stala mediální senzací jak v USA, tak v ČSR. Zatímco *New York Times* štěchovickou událost označily za velký úspěch americké armády, v Československu KSČ věc využila k prezentaci USA v negativním světle.³² O jejím dopadu píše historik Igor Lukeš toto: „Štěchovický nájezd neposkytl Washingtonu žádné zpravodajsky využitelné informace a poškodil obraz Spojených států v Československu. [...] Štěchovická aféra Ameriku o dobrou pověst připravila. Veřejnost byla právem skeptická, když velvyslanec, vojenský atašé a jeho zástupce tvrdili, že o plánované akci nic nevěděli. Američané teď navíc vypadali jako amatéři.“³³

2.2.1 Jan Masaryk – ministr zahraničí

Během období, kterému autor v této práci věnuje největší pozornost, zastával funkci československého ministra zahraničních věcí syn prvního prezidenta a symbolu vzniku republiky Jan Masaryk, předtím vyslanec v Londýně. Stejně jako prezident Beneš a jiní nekomunističtí politici doufal v rozvoj přátelských vztahů se Spojenými státy americkými navzdory zahraničně politické orientaci k SSSR. Jeho první aktivity po osvobození souvisely s výše zmíněným prosazováním zásady teritoriální nedotknutelnosti včetně přípravy na ratifikaci

³² LUKÉŠ, Igor, *Československo nad propastí. Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945–1948*, Praha 2014, s. 164–168.

³³ Tamtéž, s. 168.

Charty OSN Československem. O jeho dobrém postavení na mezinárodní scéně svědčí i fakt, že byl navržen na funkci generálního tajemníka nové organizace vycházející z neúspěšné Společnosti národů, což však odmítl.³⁴ Jeho vystupování v ustavující konferenci OSN však byla dle Víta Smetany projevem maximální poddajnosti sovětské vůle, neboť se zde podřídil písemným instrukcím Vjačeslava Michajloviče Molotova.³⁵ V červnu 1945 byla nicméně československou vládou ustanovena meziministerská komise, do jejíhož čela byl dosazen Masaryk. Tato komise měla za úkol připravit vládní materiály, směrnice a memoranda pro mírová jednání s Německem. Československé memorandum pak ve výsledku obsahovalo obecné zásady řešení německého problému a další specifické požadavky. Přípravou na mírovou smlouvu se zabývala také ministerstva zahraničí vítězných velmocí, prohlubovaly se však vzájemné rozpory, a tak se podpis neustále oddaloval. Kaplan dále píše: „Československá vláda a příslušné úřady, především ministerstvo zahraničních věcí, sledovaly vývoj v Německu a postoje velmocí k německému problému a průběh jednání o mírovou smlouvu. Ministerstvo obdrželo zprávy zastupitelských úřadů o názorech, které k německé otázce získali diplomaté v rozhovorech s diplomaty velmocí.“³⁶ Masarykův postoj k československo-polské územní problematice by se dal určit jeho reakcí na varšavskou nótu z listopadu 1945, kdy informoval vládu o nutnosti československých ústupků v rámci těšínské otázky. Jak se k tomu vláda postavila, je zmíněno výše. Další nótu zaslala polská vláda 27. prosince, o níž se jednalo až po Novém roce. V ní Varšava požadovala jednání vztahující se na celý souhrn problémů včetně otázky hranic. Masaryk k tomu měl dva výklady. V prvním poukazyval na vyslovení vítězných mocností o řešení záležitosti dohodou mezi oběma státy. V druhém výkladu navrhl postup v případě neúspěšných jednání a nezlepšení vzájemných vztahů, do čehož by již zasáhly velmoci jako prostředníci. Většina vládních představitelů byla pro první

³⁴ KAPLAN, *Československo v poválečné*, s. 15.

³⁵ SMETANA, Vít, *Pod křídly Sovětů. Mohlo se Československo vyhnout „sklouznutí“ za železnou oponu?*. In: *Soudobé dějiny* 15, 2008, 2, s. 277.

³⁶ KAPLAN, *Československo v poválečné*, s. 189–196.

alternativu, tedy jednat. První jednání započala 16. února 1946, v níž polská delegace přednesla požadavek odstoupení těšínské oblasti v rozsahu dvou třetin okupovaného území v roce 1938 a výměnu polské menšiny ze zbytku československé části za Čechy v polské. Masaryk a předseda vlády Zdeněk Fierlinger se shodli, že takové požadavky nepřipadají v úvahu. Hrozilo tak, že jednání ztroskotá už v první den. Nakonec trvalo déle, přesto setkání skončilo nezdarem.³⁷ Spor se táhl ještě po sestavení vlády Klementa Gottwalda.

2.3 Volby 1946 a nová vláda

Termín prvních poválečných a zároveň posledních ryze demokratických parlamentních voleb určila Národní fronta na 26. května 1946. Už v lednu se začaly politické strany připravovat, od března byl již odstartován boj o získání voličů. Dne 26. března bylo dohodnuto o vedení předvolebních agitací v duchu programu vlády, svorné odpovědnosti za její činnost a pokračování v NF i po skončení voleb a vystříhnutí osobních osočování. NF také rozhodla o zavedení tzv. bílých lístků, jimiž mohli odpůrci nového režimu vyjádřit svůj nesouhlas. Dalo by se také říci, že tím vládnoucí strany (zejména národní socialisté, lidovci a demokraté) viděli i možnost zamezit hlasování voličů v té době již zakázaných pravicových stran a vyloučit tak jejich hlasy z volební matematiky.³⁸ Do Ústavodárného národního shromáždění mělo být zvoleno 300 poslanců z 28 volebních krajů s dvouletým mandátem. Oproti současnému volebnímu systému neměli voliči možnost měnit seznamy kandidátů či pořadí.³⁹ O důležitosti těchto voleb pro budoucnost státu píše Jiří Sláma: *„Reprezentanti všech stran si byli vědomi toho, že volby znamenají první zkoušku jejich skutečného vlivu a že jde nejen o rozdělení mocenských pozic v parlamentu, ale v řadě jiných institucí, jež byly obsazovány podle politického klíče. Rozdělení mocenských pozic mezi levici*

³⁷ Tamtéž, s. 78–83.

³⁸ KAPLAN, Československo v letech, s. 37–38.

³⁹ CHARVÁT, Jakub, *Analýzy průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*. In: KOCIAN, Jiří, SMETANA, Vít a kol., *Květnové volby 1946 – volby osudové?*. Československo před bouří, Praha 2014, s. 25–28.

*a středem bylo podle jejich mínění klíčem pro další vývoj v republice.*⁴⁰ Byť byli komunisté – včetně slovenských, kteří byli posíleni během války v odboji – přesvědčeni o potvrzení pozice nejsilnější strany, přesvědčoval funkcionáře jejich předseda Klement Gottwald, že v případě jiného výsledku disponuje KSČ dostatkem prostředků, jimiž by korigovala hlasování. V kampani, jež začala v lednu 1946 a zaměřila se na shromáždění, masové demonstrace, tiskové kampaně a osobní agitace, kladla na veřejnost důraz na jejich aktivitu v odboji během druhé světové války. Další dvě těžiště kampaně se nesly ve znamení komunistického podílu na poválečné reformy včetně nacionalistického hnutí zaměřeného proti Němcům a Maďarům a programu reforem pro další dva roky (nová ústava, dvouletý hospodářský plán, další etapa pozemkové reformy, zemědělská a živnostenská daň, národní pojištění atd.), čímž KSČ předpokládala podporu dělníků a nejnižší vrstvy rolníků a získání bývalých voličů zakázané prvorepublikové Agrární strany včetně přesídlenců v pohraničí, kteří získali majetek zkonfiskovaný Němcům.⁴¹ Národní socialisté v čele s Petrem Zenklem si byli vědomi, že hlavní volební boj se odehraje mezi komunisty a národními socialisty, jež se mohli opírat o podporu živnostníků a úředníků.⁴² Sociálně demokratická strana – navzdory pozvolnému začátku, neboť spousta předválečných funkcionářů přešla do KSČ – s tehdejší předsedou vlády Zdeňkem Fierlingerem vedla svoji předvolební kampaň podobně jako KSČ, tedy se soustředila na agitačně propagační stránku. Jako všechny ostatní strany se snažila získat na popularitě vyzdvihováním zásluh na osvobození a obnovu republiky.⁴³ Lidovci s předsedou Janem Šrámkem i přes masivní kampaň komunistů dokázali rozvinout svoji propagaci po celé západní části Československa (Čechy a Morava). Právě hrozbu komunistické totality zdůrazňovali ve svých volebních letáčích a plakátech. Zatímco komunisté a další levicové strany hledali podporu na venkově, národní socialisté a lidovci se přeli o

⁴⁰ SLÁMA, Jiří, *Parlamentní volby v Československu v letech 1935, 1946 a 1948*, Praha 1991, s. 31.

⁴¹ Tamtéž, s. 31–31.

⁴² KLÁTIL, František, *Republika nad stranami. O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické (1897–1948)*, Praha 1992, s. 304.

⁴³ DUCHOSLAV, s. 81.

získání lidí, jež za první republiky volili národně demokratickou a živnostenskou stranu. Zároveň jejich vliv dosahoval na oblasti se silným vlivem katolické církve, zejména na moravském venkově. Proč zrovna národní socialisté a lidovci ve výsledku soupeřily proti sobě, vysvětluje historik Jan Renner: „*Soupeření mezi lidovci a národní socialisty ve skutečnosti vyplývalo z toho, že obě strany se ve volební kampani zaměřovaly na totožné cíle. Obě strany bojovaly proti totalitárnímu systému státní policie a za skutečnou demokracii, požadovaly více svobody, podporovaly soukromé vlastnictví a stavěly se proti dalšímu znárodňování.*“⁴⁴ Jak se dalo předpokládat, o získání voličů na Slovensku se nejvíce přely Demokratická strana s KSS, v níž po žilinské konferenci 19. března došlo zejména v sekretariátu ústředního výboru k čistkám.⁴⁵ Již v roce 1946 tak visela otázka, zda budou existovat předpoklady pro svobodné volby i v následujících letech. Slovenští demokraté vstupovali do předvolební kampaně naplno až po uzavření *Aprílové dohody* ze dne 30. dubna 1946, která zabránila rozštěpení strany, v jejíž čele byl Jozef Lettrich, a posílila katolickou větev. O této rivalitě slovenský historik Marek Syrný píše: „*Hovorilo sa o korektnom a čestnom predvolebnom boji podľa priania prezidenta Beneša. Ale ak by KSS siahla k nečestným spôsobom, bolo treba byť na to pripravení a zbierať kompromitujúci materiál o komunistoch a ich prechmatoch v národných výborech a Zbore národnej bezpečnosti.*“⁴⁶ Ze slovenských stran do voleb dále vstupovaly Strana práce (viz. první podkapitola) a Strana slobody (zakladatel a předseda Vavro Šrobár), již podporovali komunisté, ale s úspěchem nemohla počítat.⁴⁷ Síla jmenovaných politických stran se však musela projevit v květnu, kdy proběhly první a zároveň na dlouhou dobu fakticky poslední demokratické volby.

⁴⁴ RENNER, s. 52.

⁴⁵ PEŠEK, Jan, *Komunistická strana Slovenska. Dejiny politického subjektu. I., Na ceste k moci (1945–1948), při moci – od prevratu k pokusu o reformu (1948–1968)*, Bratislava 2012, s. 31.

⁴⁶ SYRNÝ, Marek, *Slovenskí demokrati '44–48. Kapitoly z dejín Demokratickej strany na Slovensku v rokoch 1944–1948*, Banská Bystrica 2010, s. 224–231.

⁴⁷ KAPLAN, *Československo v letech*, s. 46–47.

Jedním z důležitých aspektů volební kampaně byly stranické sjezdy. Jejich význam Michal Pehr popsal takto: „*Za prvé na sebe strany jejich organizováním chtěly upoutat pozornost a zároveň představovaly symbolický okamžik, kterým veřejnosti dávaly najevo dokončení své obnovy. [...] Sjezdy byly rovněž místem souboje o moc mezi jednotlivými skupinami a frakcemi ve straně. V neposlední řadě význam sjezdu spočíval v tom, že jejich svoláním byla dokončena první etapa budování politických stran po skončení druhé světové války.*“⁴⁸

Také mládež zasáhla předvolební kampaň, neboť na začátku května 1946 se vedení národně socialistické strany rozhodlo doporučit členům své mládežnické organizace opuštění Svazu české mládeže. Již na jaře se množily jejich stížnosti na zneužívání formální nadstranickosti svazu komunisty. Záminkou k opuštění SČM pak bylo přesunutí majálesu na stejný termín, na který byl předem svolán sjezd národně socialistické mládeže, 10.–12. května.⁴⁹

Parlamentní volby 1946 přinesly v několika případech překvapivé výsledky. KSČ vyhrála (v Čechách 43,26 % a na Moravě a Slezsku 34,46 % hlasů a získala 93 mandátů), což bylo velkým zklamáním pro nekomunistické strany, zvláště když získala o milion hlasů více než druzí národní socialisté (55 mandátů). Dominovala ve většině volebních krajích v českých zemích, například v Plzni získala 44,9 % hlasů.⁵⁰ I v Praze, kde za první republiky měli národní socialisté navrch, nyní převažovaly hlasy pro komunisty. Kromě moravského katolického venkova, kde zůstala zachována přízeň lidovců, zaznamenala KSČ úspěch i u rolnictva, což bylo klíčové pro další vývoj. Dalším zásadním překvapením byl výsledek voleb na Slovensku, neboť zde suverénně zvítězila Demokratická strana se ziskem 62 % hlasů, což přimělo komunisty ke snaze zdiskreditovat a rozbít DS a zároveň posílit vliv centrálních orgánů v Praze. Výsledek voleb tak potvrdil poválečnou orientaci československé politiky.

⁴⁸ PEHR, Michal, *České politické strany v době třetí republiky a jejich poválečné sjezdy*. In: *Moderní dějiny* 24, 2016, 1, s. 187.

⁴⁹ ŠLOUF, Jakub, „*Nechceme svaz mládeže, když má rudé oštěže!*“. *Politický život pražských a plzeňských středoškoláků v letech 1945–1948*. In: *Soudobé dějiny* 18, 2011, 4, s. 637.

⁵⁰ RUPNIK, Jacques, *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*, Praha 2002, s. 202.

Příčiny vítězství KSČ lze vidět ve čtyřech faktorech: 1) vazba mezi KSČ a Sovětským svazem, jenž byl vnímán jako osvoboditel od nacismu, 2) činnost v odboji včetně neúčasti v prvorepublikových vládách, tudíž bez podílu na kolaps meziválečné demokracie, 3) nejširší a na rozdíl od ostatních stran organizační struktura zahrnující celé území ČSR a 4) politika strany v Košickém vládním programu, na jehož základě měla obsazeny rozhodující ministerské funkce.⁵¹

A prvním aspektem budoucího vývoje mělo být sestavení nové vlády, k čemuž byl pověřen předseda vítězné komunistické strany Klement Gottwald. Jednání začala v červnu a nesla se ve znamení několika sporů. Jednak šlo o obsazení funkce předsedy parlamentu, do které byl nakonec zvolen národní socialista Josef David na úkor Antonína Zápotockého. Dále o obsazení některých ministerských funkcí nestraníky, proti čemuž se postavili lidovci a národní socialisté. Ti nakonec ustoupili a ministrem zahraničí byl tak opět jmenován Jan Masaryk a ministrem národní obrody zase Ludvík Svoboda.⁵² Největší spor se však rozhořel o jiná ministerstva, neboť nekomunistické strany požadovaly ministerstvo vnitra, zemědělství a zrušení ministerstva informací. Zvláště o vnitro se vlekla dlouhá jednání, což vysvětluje Karel Kaplan: „*Klíčovým bodem sporu o vnitro byla Bezpečnost. Nekomunistické strany se opět domáhaly, aby ministr a pověřenec vnitra a bezpečnostní referenti zemských národních výborů nebyli příslušníky jedné strany, což neprosadily. Naopak dosáhly slibu ministra vnitra, nikoliv Gottwalda, že zpravodajská služba bude vyčleněna z ministerstva vnitra a podřízena předsednictvu vlády.*“⁵³ Vláda Klementa Gottwalda tak byla jmenována dne 2. července 1946 (7 českých komunistů a 2 slovenští, 4 národní socialisté, 4 lidovci, 4 slovenští demokraté, 3 sociální demokraté a 2 nestraníci).⁵⁴ Takto začal pozvolný konec pluralitní demokracie v Československu. Ostatně souvislost s předchozími volbami v roce 1935 viděl i Jiří Sláma. Napsal: „*Volby z roku 1935 připravily náhlým obratem ve prospěch Sudetoněmecké strany, jež se*

⁵¹ CHARVÁT, s. 41–49.

⁵² KAPLAN, *Československo v letech*, s. 55–56.

⁵³ Tamtéž, s. 56–57.

⁵⁴ Tamtéž, s. 57.

podle hlasů stala nejsilnější stranou v Československu, cestu pro rozbití našeho státu v letech 1938 a 1939. Volby z roku 1946 se staly posledními svobodnými volbami v Československu a v celé východní Evropě. Vítězstvím komunistické strany se staly důležitým milníkem na cestě ke zřízení komunistického mocenského monopolu. Současně poskytují cenné informace o politické náladě této doby.“⁵⁵

⁵⁵ SLÁMA, Jiří, *Statistický rozbor československých parlamentních voleb 1935, 1946, 1990 a 1992*. In: JECH, Karel (ed), *Stránkami soudobých dějin. Sborník statí k pětadesátinám historika Karla Kaplana*, Praha 1993, s. 227–228.

3 POHLED DOBOVÉHO TISKU NA VOLBY

Hned po válce se začaly vydávat deníky, které během let 1939–1945 nebyly legální – *Rudé právo* a *Právo lidu*. Jiné listy, které vycházely i během Protektorátu, musely být přejmenovány. To se týkalo *Lidových listů*, které od května vycházely jako *Lidová demokracie*, nebo *Českého slova*, známého potom jako *Svobodné slovo*. Mezi nimi pak přibyly nové tiskoviny, například *Mladá fronta*.⁵⁶ V jaké pozici byl československý tisk, píše Christiane Brenner: „*Právě tisk, v tomto období stejně jako v kterémkoli jiném nejdůležitější médium masové komunikace, byl vystaven permanentnímu sledování a pokusům o usměrnění. Kromě toho se především velké deníky staly hlásnými troubami stran a sloužily jejich politickým cílům. Ryze propagandistickým nástrojem však tisk nebyl.*“⁵⁷

3.1 Rudé právo

Jedním ze stranických tiskových orgánů v roce 1946 bylo komunistické *Rudé právo*. O bílých hlasovacích lístcích se poprvé redakce výrazně zmínila 12. dubna, kdy se konalo hlasování při schůzi Prozatímního národního shromáždění, kde se proti zavedení bílých lístků vyslovili nekomunističtí poslanci. Byli však přehlasováni a redakce k jejich odmítavém postoji, jež vyjádřili ještě zdržováním hlasování o volebním zákoně, napsala: „*Důvody tohoto podivného postoje k zákonu o volbě do ústavodárného Nár. shromáždění nebyly blíže udány. Avšak sama skutečnost, že se poslanci těchto stran zdrželi hlasování, říká vlastně, že hlasovali proti volbám, neboť hlasovali proti zákonu, podle něhož mají být volby provedeny! Znamená to obavu z voleb?*“⁵⁸

O čtyři dny později byl otištěn titulní článek o táboru lidu neboli manifestaci v Příbrami, v němž předseda Klement Gottwald přednesl svůj projev. Ze začátku zrekapituloval dosavadní činnost vlády, vytýčil úkoly budoucího parlamentu a dále zdůraznil demokratický princip volebního řádu, za jehož

⁵⁶ *Dějiny českého novinářství. A českých novinářských spolků*, Praha 2002, s. 70.

⁵⁷ BRENNER, Christiane, *Mezi Východem a Západem. České politické diskurzy 1945–1948*, Praha 2015, s. 27.

⁵⁸ *Rudé právo*, 12. 4. 1946, 88.

důležité opatření viděl zavedení bílých lístků, jež měly dle Gottwaldových slov umožňovat svobodnou vůli i těm občanům, kteří nesouhlasí s žádnou z vládnoucích stran Národní fronty, a zároveň zkritizoval odpůrce, kteří označili komunistickou stranu za totalistickou, přitom dle něj se vyslovili pro omezení demokratického projevu občanů. Dále poukázal na opatrnou agitaci, neboť nesměla vyřachovat úkol budování. Jaké Gottwald při projevu kladl cíle, autor článku napsal: *„Těž komunistům nejde při jejich budovatelském úsilí o žádné chimérické cíle, o žádnou ‚výstavbu pro výstavbu‘, nýbrž o blahobyt a štěstí lidu a národa, o štěstí každého jednotlivce.“*⁵⁹ Až do 26. dubna nebyl v *Rudém právu* otištěn žádný článek, věnující se výlučně volbám, nepočítaje pokyny okresním výborům a sekretariátům, které vydala taktéž redakce *Pravdy*. V onen den vyšel na titulní straně článek o vypsání voleb do Ústavodárného národního shromáždění, jež vyhlásil ministr vnitra Václav Nosek, komunist. Tento článek byl však charakteru spíše oznamovacího a neobsahuje přímou propagaci komunistické strany.⁶⁰

Velká předvolební manifestace však nastala v den oslav Prvního máje. Rozsáhlý úvodník, jež napsal Klement Gottwald, v čísle z onoho dne rekapituloval uplynulý rok, během něhož se událo spoustu zásadních historických událostí. Gottwald neopomněl také zásadní podíl komunistické strany na osvobození a očistu Československa. Volby označil za důležitý mezník v dalším vývoji republiky, neboť přestože se udrží vláda Národní fronty, bude klíčový vnitřní poměr sil. Zmínil se také o nebezpečí tzv. reakčních živlů, jež se dle Gottwalda skrývají před spravedlností a jsou připraveni kdykoli rozvrátit dosavadní lidově demokratické zřízení. Jak tomu zamezit, Gottwald nastínil: *„Nebezpečí reakčního zvratu možno čelit jen a jen tím, když uvnitř Národní fronty budou posíleny ony složky, které jsou imunní před reakčním jodem, které byly iniciátory dnešního lidového režimu v republice a které byly a jsou jeho hybnou pákou a hnací silou. A to je především a hlavně komunistická strana.“*⁶¹

⁵⁹ Rudé právo, 16. 4. 1946, 91.

⁶⁰ Rudé právo, 26. 4. 1946, 99.

⁶¹ Rudé právo, 1. 5. 1946, 103.

Jeho projev z prvomájových oslav byl otištěn o dva dny později v následujícím čísle. Tento svátek předseda KSČ označil ne za pouhou manifestaci, nýbrž za skutečný svátek práce při budování osvobozeného státu, neboť se jednalo o první oslavu Prvního máje po obnovení ČSR. V tomto projevu vyjádřil zejména vděčnost Rudé armádě a jejímu vůdci Josifu Vissarionoviči Stalinovi. O chystaných volbách ještě pronesl: „*Ukazovatelem na cestě do další budoucnosti republiky budou volby do Ústavodárného národního shromáždění dne 26. května. [...] Náš národ, náš lid ve volbách dne 26. května ještě více upevní a rozšíří mandát těch, kteří jsou iniciátory košického vládního programu, kteří jsou pilířem Národní fronty a kteří jsou zárukou, že to v osvobozené republice nepůjde zpět, nýbrž vpřed.*“⁶² Následoval článek mapující projevy a průvody ostatních stran Národní fronty. Přístup sociálních demokratů k prvomájovým oslavám byl redakcí označen za projev ukázněnosti, což se údajně nedalo říci o těch zbývajících, tedy lidovců a národních socialistů. Navíc redakce zaznamenala spolupráci na tvorbě některých hesel, neboť dle ní byly jednotvárné a zejména negativní.⁶³

Hned následující významný den byl využit k předvolební agitaci, a to první výročí Pražského povstání 5. května. Redakce *Rudého práva* otiskla děkovný dopis Ústředního výboru KSČ, v němž Rudolf Slánský a Klement Gottwald vyjádřili poděkování všem vrstvám obyvatelstva za mohutnou účast při prvomájových manifestacích. Vyjádřili zároveň víru, že se tato masová podpora odrazí ve volbách: „*Nechť spočívá význam tohoto našeho nového úspěchu v tom, že bude celé straně v poslední fázi volební kampaně mohutnou vzpruhou k vypětí všech sil pro volební vítězství komunistické strany.*“⁶⁴

Až o týden později byl otištěn článek k volbám, a byla to velmi rozsáhlá záležitost, neboť se jednalo o volební provolání KSČ. Stejně jako v jiných manifestacích – ovšem v poněkud širší míře – tam Slánský a Gottwald kladli důraz na podíl strany v osvobození Československa včetně jejího obnovování, že

⁶² Rudé právo, 3. 5. 1946, 104.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Rudé právo, 5. 5. 1946, 106.

vždycky stáli bok po boku národa, a stejně jako jiné strany si vytyčili nejdůležitější povolební úkol vypracování nové ústavy. Dalším úkolem KSČ měl být dvouletý plán hospodářské obnovy, dosažení předválečného stavu výroby, odstranění bytové nouze, mechanizace a elektrifikace zemědělství a tak dále. Jediné, o co strana žádala lid, bylo vyslovení důvěry v co nejhojnějším počtu. V závěru provolání stálo: *„Zárukou klidného vývoje šťastné budoucnosti republiky a jejího lidu jest silná a důvěrou milionů pracujících lidí měst i venkova vybavená komunistická strana Československa.“*⁶⁵ Jako přílohu vydala redakce ve stejný den kandidátní listiny KSČ, mezi jejímiž předními kandidáty, jejichž fotografie zveřejnil v příloze, byli: Klement Gottwald, Rudolf Slánský, Zdeněk Nejedlý, Václav Kopecký, Václav Nosek, Antonín Zápotocký, Josef Krosnář, Marie Švermová, Josef Smrkovský, Jaromír Dolanský, Anežka Hodinová, Božena Macháčová, Ivan Olbracht, Václav David, Betyna Škrlantová, Ladislav Bláha, Augustin Kliment a Josef Čihák.⁶⁶

Dne 14. května byla titulním článkem zpráva ze schůze komunistických funkcionářů v pražské Lucerně, kde měl hlavní slovo Rudolf Slánský. Volební provolání bylo označeno ne za pouhé provolání, nýbrž také za volební program strany, obsahující odpovědi na otázky povolební činnosti. Provolání ostatních stran generální tajemník KSČ označil za pouhé sliby, kdežto jeho strana přicházela s budovatelským plánem dokazujícím charakter komunistů. Jedním z klíčových aspektů, se kterým šli k volbám, byly dle jeho slov budovatelské výsledky za uplynulý rok. Zároveň žádal o zklidnění předvolebních přestřelek v tisku a agitaci, neboť dle Slánského nervozita nekomunistických stran vyplývala z nejistoty. KSČ podle něho disponovala opakem. Poukázal i na odvolání mládežnické organizace národně socialistické strany ze Svazu české mládeže a na prohlášení o zavádění totalitního režimu v případě komunistického vítězství.⁶⁷

⁶⁵ Rudé právo, 12. 5. 1946, 111.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Rudé právo, 14. 5. 1946, 112.

Dne 18. května byl otištěn článek pojednávající o předsedovi národních socialistů Petru Zenklovi. Ten ve svém tisku měl pomlouvat a osočovat bývalé komunistické spoluvězně z koncentračního tábora i samotné KSČ. Zároveň však uvedl, že to byli komunisté, kdo ho šest dní před pádem nacismu vysvobodili. Autor článku tak vyzdvihl ony zachránce, jež dle jeho slov jednali bez ohledu na politickou příslušnost, a nepřímo vzkázal Zenklovi, aby se jim odvděčil důstojnějším způsobem než pomlouváním.⁶⁸

Šéfredaktor *Rudého práva* Gustav Bareš nechal následující den vydat svůj úvodník, v němž vysvětloval důležitost voleb. Sice měla být Národní fronta zachována, avšak bylo třeba uvnitř vlády rozšířit mandát komunistické strany. Samozřejmě Bareš neopomněl také kritiku vůči kampani národních socialistů, a pro zdůraznění jejich negativního přístupu v agitaci nechal napočítat řádky obsahující útoky proti komunistům a dalším stranám. Na položenou otázku, oč ve volbách jde, si na závěr odpověděl: „*Ve volbách se bude rozhodovati o velkých věcech: o udržení vymožeností národní revoluce, o dalším budování republiky, o pokojném vývoji. Bude se rozhodovati mezi kladem a záparem mezi silami budovatelskými a mezi silami, které se pokoušejí budování hatit a rozvracet.*“⁶⁹

Čím více se blížily volby, tím intenzivnější byla agitace v komunistickém tisku. Dne 21. května redakce *Rudého práva* nechala jakožto titulní článek otisknout zprávu hned z několika předvolebních projevů. Jednalo se o projevy v Českých Budějovicích, Kolíně, Hradci Králové a v Nové Pace. Mělo se jednat o obrovské manifestace, jejichž rámec dokonce překonal prvomájové oslavy. Protikomunistickou kampaň v roce 1946 Gottwald přirovnal k propagandě Josepha Goebbelse a Emanuela Moravce. Zároveň odmítl teorii o vystoupení strany proti prezidentovi Benešovi po volbách.⁷⁰ Paradoxem je ovšem hned rozsáhlý článek ze stejného čísla, v němž byly zveřejněny úřední dokumenty, jež měly svědčit o spolupráci Ladislava Karla Feierabenda s Karlem Hermannem Frankem, od něhož měl získat velkostatek v Mirošově u Rokycan. Redakce

⁶⁸ Rudé právo, 18. 5. 1946, 116.

⁶⁹ Rudé právo, 19. 5. 1946, 117.

⁷⁰ Rudé právo, 21. 5. 1946, 118.

k tomuto obvinění otiskla: „*Je pravda, že dru Feierabendovi po útěku do ciziny byl jeho majetek dočasně zabaven, to však nemění ničeho na skutečnosti, že byl jedním z prvých, který se zmocnil Němci ukradeného pozemkového majetku a že celý tento případ, jakož i ostatní činnosti dra Feierabenda volají po projednání před národním soudem.*“⁷¹

Jistě nebylo pro redakci problém otisknout v následující den na titulní stranu článek o vnitrostranickém vření národních socialistů. Mělo ji vyvolat například odvolání mládežnické organizace ze Svazu české mládeže a štvavá kampaň ve stranickém tisku. *Rudé právo* zaznamenalo, že narostl počet lidí opouštějících členství ve straně z odporu k dosavadnímu vedení a jejich přechod ke komunistické straně. Také zveřejnilo několik názorů bývalých národních socialistů společně se zdůvodněním jejich přestupu.⁷² O tomtéž se zabýval článek z následujícího dne, v němž redakce navíc poukázala na další aspekt vnitrostranických neshod, na odpor vůči bývalým členům pravicových prvorepublikových stran, označených také za fašistické.⁷³ Zároveň bylo ještě 22. května otištěno krátké oznámení o kandidatuře přeživší obyvatelky Lidic Heleny Leflerové. Tato žena po vypálení jejího rodného domu strávila zbytek války v koncentračním táboře v Ravensbrücku a po osvobození se stala předsedkyní Místního národního výboru Lidice a společně s dalšími přeživšími ženami se zasadila o obnovu Lidic. Svou kandidaturu za komunistickou stranu zdůvodnila takto: „*Komunistická strana splňuje to, co jsme si v koncentračním táboře předsevzaly. Proto patřím do jejich řad. Síla komunistické strany, která nejdůsledněji bojuje proti fašismu a za nový šťastnější a lepší život pracujícího lidu, je mně zárukou, že se hrůzy lidické katastrofy již nebudou nikdy opakovat.*“⁷⁴

Josef Jura ve svém úvodníku z 23. května poukázal na rostoucí členství státních zaměstnanců v KSČ. Označil je za služebníky vlasti, kteří byli po dobu

⁷¹ Tamtéž.

⁷² *Rudé právo*, 22. 5. 1946, 119.

⁷³ *Rudé právo*, 23. 5. 1946, 120.

⁷⁴ *Rudé právo*, 22. 5. 1946, 119.

svého působení ve státní sféře několikrát zklamání, a poučení z chyb nyní poznali, že komunistická strana je tou pravou, která bude bojovat za jejich práva a platy. Poznamenal však některé překážky: „*Jsmo si ovšem dobře vědomi, že jeden z hlavních problémů, otázka příštího platového uspořádání, čeká na své řešení. Stejně tak problém zlidovění administrativy a veřejné správy. [...] Důvěra a oddanost veřejných zaměstnanců ke KSČ nejsou nahodilé, nýbrž jsou podloženy bojem a prací všech příslušníků KSČ. Proto ještě obětavěji budeme pracovat pro naši lidově demokratickou republiku, pro její zaměstnance a pro všecken lid.*“⁷⁵

Další velké předvolební projevy Klementa Gottwalda se konaly v České Třebové a Ústí nad Orlicí a redakce *Rudého práva* je nechala otisknout na titulní stránce dne 24. května. V obou projevech předseda KSČ shrnul dosavadní výsledky Národní fronty a neopomněl zdůraznit komunistický podíl v odboji a čelní postavení strany v budování obnoveného československého státu. Ke stále trvající aktivitě reakce, jež se měla vyskytovat i v kandidátkách nekomunistických stran, dále měl dle autora článku pronést: „*Stejně rozhodně se vypořádal soudruh Gottwald s reakční protikomunistickou propagandou, která dokazuje, že duch Goebbelse a Moravce ještě mezi námi žije. [...] Tyto průhledné lži a pomluvy však nenajdou odezvu v širokých vrstvách národa a lid projeví odpor k těmto snahám rozbít jednotu národa, jednotu Národní fronty o volbách, kdy ještě posílí posice komunistické strany, protože jedině komunisté garantují soudržnost Národní fronty a dávají bezpečnou záruku, že vývoj po volbách půjde vpřed rychleji než dosud, že vymoženosti lidu budou ústavně zakotveny a rozšířeny k prospěchu celého národa a státu.*“⁷⁶

Den před volbami se na titulní stránce redakce *Rudého práva* nezabývala snad ničím jiným. Hlavním článkem byla jednak zpráva z manifestace na Staroměstském náměstí, na níž promluvili Josef Krosnář a Antonín Zápotocký.⁷⁷ Dále poukázala na zprávu ze sovětského tisku, v níž se pravilo, že do stran

⁷⁵ Rudé právo, 23. 5. 1946, 120.

⁷⁶ Rudé právo, 24. 5. 1946, 121.

⁷⁷ Rudé právo, 25. 5. 1946, 122.

Národní fronty vnikli tzv. agenti reakce. Dále sovětský komentátor označil předvolební kampaň za boj mezi pokrokovými stranami a protidemokratickými živly.⁷⁸ I v tomto čísle však pokračovala kritika namířená proti národně socialistické straně, respektive v článku *Hromadné vystupování z nár. soc. strany* bylo zrekapitulováno, které skupiny členstva opouštějí stranu vedenou Petrem Zenklem. Jednalo se například o mladé lidi přecházející do KSČ, literárního historika Miloslava Novotného, předsedu Svazu vysokoškoláků Jana Zajíčka a národohospodáře Václava Plešingeru. *Rudé právo* toto označilo za předzvěst krize uvnitř národně socialistické strany.⁷⁹

Nadešel 26. květen, tedy den prvních parlamentních voleb po 11 letech, a není tedy divu, že *Rudé právo* takřka po celou titulní stránku otisklo rozsáhlé prohlášení s názvem *S komunisty do lepších časů*. V tomto článku na poslední možnou chvíli Komunistická strana Československa zaručila voličům udržení národní jednoty, upevnění lidově demokratického režimu, zachování dekretů, novou ústavu, odsun menšin, zakotvení poměru Čechů a Slováků, uskutečnění dvouletého plánu hospodářské obnovy a spojenectví se Sovětským svazem. Zároveň strana upozorňovala na nebezpečí, jež by mohli způsobit tzv. reakční živly, tedy rozbití jednoty národa, odklon národně socialistické strany od košického programu, snahy o zrušení prezidentských dekretů nebo otřesy mezi Čechy a Slováky. Na závěr vzkázala voličům: „*Nechť tedy každý občan a občanka uváží ještě v poslední chvíli svou odpovědnost, promyslí si celý průběh volební kampaně, nechť přezkoumá, co která strana říká o svém povolebním programu a není pochyby, že se rozhodne pro budovatelský program komunistů, pro vítězství jednoty národa nad štváči a rozbíječi – pro vítězství klidu, pořádku a jistoty – pro dvouletý plán rozkvětu republiky – pro silnou a šťastnou republiku a odevzdá kandidátní listinu Komunistické strany Československa čísl. 1.*“⁸⁰

Do zvláštního vydání napsal Josef Krosnář své prohlášení, jež bylo nazváno *Vážné slovo v poslední chvíli*. V něm vzkázal voličům, aby se zamysleli

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ *Rudé právo*, 26. 5. 1946, 123.

nad výběrem svých favoritů, jež by dle něj neměli být národní socialisté a lidovci, kteří by v rámci budování jednoty národa nebyli tou správnou volbou. Neboť svým hlasem se měli podílet na budoucím osudu republiky.⁸¹

Volby dopadly podle *Rudého práva* úspěšně a ústřední orgán komunistické strany tak mohl plně vyjádřit uspokojení, což se hned 27. května stalo. Za zmínku jistě stojí titulní článek, jež by se dal označit za vítěznou řeč: *„Naše komunistická strana zvítězila ne planou agitací, nýbrž na podkladě výsledků poctivé práce, na podkladě svého úsilí o semknutí všech tvořivých sil národa, na podkladě konstruktivního budovatelského programu, který před volbami předložila. [...] Jásavé živelní manifestace, jichž jsme dnes večer svědky v pražských ulicích, svědčí o tom, že lid chápe – že s komunisty jde do lepších časů.“*⁸² Následujícího dne se redakce v krátkosti zabývala také výsledky na Slovensku, kde neskrývala zklamání nad porážkou slovenských komunistů: *„Jinak než v českých zemích vytvořila se volební situace na Slovensku, kde vůdcové demokratické strany fakticky uzavřeli dohodu s činiteli hlinkovské lidové strany, kde pod hlavičkou ‚demokratů‘ byli aktivisováni fašističtí gardističtí úderníci, jejichž metoda předvolební ‚agitace‘ si vyžádala dokonce tři životy jejich odpůrců, kteří byli zákeřně zavražděni. [...] Vůdcové demokratické strany budou muset nyní ukázat, nakolik jsou skutečně demokraty.“*⁸³

Dalšího dne – 29. května – bylo otištěno poděkování Rudolfa Slánského a Klementa Gottwalda všem voličům. Poznamenali, že vítězství ve volbách je dílem soudružek a soudruhů, kteří straně odevzdali svůj hlas. Poděkovali jim za důvěru a rozšíření mandátu a slíbili, že budou usilovat o vypracování ústavy a realizaci dvouletky. Zároveň nabádali voliče k další a usilovnější práci.⁸⁴

V následujícím čísle *Rudé právo* otisklo společně s dalšími zahraničními ohlasy hlavně komentáře ze Sovětského svazu k volebním výsledkům, jež byly

⁸¹ Rudé právo, 26. 5. 1946, zvláštní vydání.

⁸² Rudé právo, 27. 5. 1946, 124.

⁸³ Rudé právo, 28. 5. 1946, 125.

⁸⁴ Rudé právo, 29. 5. 1946, 126.

označeny za nejdemokratičtější v dějinách. V těchto volbách podle nich zmařil československý lid nástup reakce. O významu voleb dále sovětští redaktori napsali: „*Vítězství voleb dokazuje, že pokrokovou lidovou demokracii a národní frontu, které se zrodily v boji proti německým vetřelcům, podporuje převážná většina lidu. Pokrokové síly národní fronty zvítězily. [...] Nové Ústavodárné národní shromáždění odhlasuje novou ústavu, která má zajistiti další cesty politického, hospodářského a kulturního rozvoje Československa.*“⁸⁵

Po volbách se pak hodně psalo o nedůvěryhodné politice slovenské Demokratické strany. Nemalý význam kladlo *Rudé právo* pověření předsedy KSČ Klementa Gottwalda k sestavení nové vlády. Na titulní straně prvního červnového čísla byla otištěna zpráva ze zasedání ústředního výboru strany, v níž Gottwald zhodnotil výsledky voleb jakožto vítězství proti tzv. reakčním živlům. Zároveň bylo na zasedání rozhodnuto o uplatnění nároku komunistů na funkci předsedy vlády, s čímž nakonec prezident Edvard Beneš souhlasil.⁸⁶

O čtyři dny později se sestavování vlády věnoval titulní článek, oznamující zavedení nové demokratické tradice. Šlo o kladení důrazu na vypracování programu nové vlády navazující na program z Košic a jeho rozvoj, přičemž první jednání politických představitelů se mělo zabývat především vládním programem. Jednalo se o novinku v tomto procesu, neboť za první republiky se jednání o nové vládě týkala převážně diskuzí a tahanicemi o ministerské funkce.⁸⁷

Šéfredaktor Gustav Bareš pak 9. června zrekapituloval uplynulé dny po skončení parlamentních voleb. Usoudil, že žádná jiná politická strana než komunistická neměla tak významnou podporu v Československu a žádná nedisponovala tak širokým okruhem všech společenských vrstev. Podle něj národ vyjádřil důvěru komunistickému budovatelskému programu, jenž je kladného charakteru, a svěřil tak komunistické straně vedoucí úlohu v republice. Zároveň poukázal na protikomunistickou kampaň vedenou národními socialisty a lidovci

⁸⁵ Rudé právo, 30. 5. 1946, 127.

⁸⁶ Rudé právo, 1. 6. 1946, 128.

⁸⁷ Rudé právo, 5. 6. 1946, 131.

a jejich snahu rozštěpit Národní frontu. Tuto činnost Bareš přirovnal k propagandistické politice Josepha Goebbelse. Stejně tak vidí nedůvěryhodné vítězství Demokratické strany na Slovensku, jež dle něj – silně řečeno – měla navazovat na Jozefa Tisa. Nicméně Bareš shrnul: „*Náš lid řekl ve volbách, že chce pokojně budovat nový, svobodný život. Proto vyhráli komunisté, poněvadž předložili jasný plán, co chtějí dělat a jak to chtějí dělat. Nyní jde o uskutečňování budovatelského plánu. Jde o to, aby na podkladě budovatelského programu byla vytvořena vláda Klementa Gottwalda.*“⁸⁸

Jeden z článků od Vlasty Beerové v rubrice *Rudé právo ženám*, jenž stojí za zmínku, zdůvodňuje podporu komunistů ve volbách ze strany ženské části československého obyvatelstva. Beerová popsala ženu, jež se postavila na místo mužů, kteří byli za války buď zabiti, nebo zadrženi, a dívala se na svět s otevřenýma očima, nenaivně. Komunistická žena dle ní byla první, kdo začal s přebudováváním vlasti. A takové ženy dle autorky článku rozhodly volby.⁸⁹

Redakce *Rudého práva* pochopitelně 19. června kladla velký význam na zvolení Antonína Zápotockého předsedou Ústavodárného národního shromáždění. Zároveň si neodpustila další kritiku vůči národním socialistům, kteří svého zástupce a poraženého kandidáta na zmíněnou funkci, Josefa Davida, měli vyšachovat a prohlašovali ho za nestranického kandidáta. Následně měli usilovat o jeho propad, byť by byla KSČ dle svého tisku ochotna přijmout jeho kandidaturu.⁹⁰ K tomuto problému se vyjádřil poslanecký klub komunistické strany: „*Klub komunistických poslanců vyslovuje politování, že při ustavení lidem zvoleného Ústavodárného národního shromáždění došlo k tomuto projevu nesvornosti stran Národní fronty, jež přirozeně může ztížit další jednání o novou vládu. Ze všech okolností je však patrné, že odpovědnost za tento stav nenese komunistická strana, nýbrž ani političtí činitelé, jež i nadále pokračují v linii své*

⁸⁸ Rudé právo, 9. 6. 1946, 135.

⁸⁹ Rudé právo, 15. 6. 1946, 139.

⁹⁰ Rudé právo, 19. 6. 1946, 142.

*volební kampaně a nechtějí uznati výsledky demokratických voleb z 26. května při tvoření nové vlády Národní fronty.*⁹¹

Ještě větší význam byl kladen na samotné sestavení vlády Klementa Gottwalda v čísle ze dne 3. července. V článku *Lid vítá vládu Klementa Gottwalda* redakce poznamenala, že dosud nebylo vlády s tak širokým soustředěním lidu a národa. Stejně jako dvě předchozí vlády Zdeňka Fierlingera se mělo jednat o kabinet představující všechny pracující vrstvy, s tím rozdílem, že tahle vláda je sestavena dle poměrného zastoupení v parlamentě vzešlého ze svobodných voleb. Program obsahoval realizaci dvouletky nebo stěžejní body nově vypracované ústavy. Redakce tuto vládu označila za vládu budovatelskou.⁹² Ve stejném čísle *Rudé právo* představilo komunistické zástupce ve vládě včetně Slováků: ministr vnitra Václav Nosek, ministr financí Jaromír Dolanský, ministr informací Václav Kopecký, ministr práce a sociální péče Zdeněk Nejedlý, náměstek předsedy vlády Viliam Široký, ministr zemědělství Julius Ďuriš, státní tajemník ministerstva zahraničí Vladimír Clementis a ministr vnitřního obchodu Antonín Zmrhal.⁹³

3.2 Svobodné slovo

Další ze stranických tiskovin, jež byla vydávány v letech 1945–1948, a výrazně zasahovaly do volebního dění na jaře 1946, bylo národně socialistické *Svobodné slovo*. Co se týče onoho konkrétního období, za zmínku stojí pro začátek úvodník Jana Stránského ze dne 4. dubna 1946, v němž shrnul, o které skupiny československého obyvatelstva se strana mohla opřít. Kromě státních úředníků, živnostníků nebo maloročníků zmínil také dělníky, o jejichž část podpory sice národní socialisté přišli, ale ztráta byla dle Stránského nahrazena, dále mládež, jejíž stranická organizace později odstoupila ze Svazu české mládeže. Zároveň si položil otázku, kterou politickou stranu podpoří venkov? Stránský popřel, že by národní socialisté navazovali na prvorepublikovou Agrární stranu, ale zároveň

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Rudé právo, 3. 7. 1946, 152.

⁹³ Tamtéž.

neobviňoval její bývalé členy z nějakých špatností, neboť nezklamala strana jako taková, nýbrž její vedení. O přípravě na chystanou volební kampaň a neustálou soustředěnost k práci k závěru úvodníku napsal: „*Máme dnes, pravda, jedinečné možnosti – ale před sebou máme ještě mnoho práce a oddychnout si smíme až 26. května. Nebudeme se také chlubit svým počtem a křičet ‚hop‘, dříve než jsme přeskočili, protože takové počínání se často nevyplácí.*“⁹⁴

O den později byly otištěny dva krátké oznamovací články týkající se chystaných voleb. Jeden obsahoval usnesení šéfredaktorů o slušném vedení volební kampaně, druhý informoval o budoucím hlasování o zavedení bílých – neboli prázdných – lístků. Nejednalo se o jednoduchou záležitost, neboť se tato novinka navržená komunisty nesetkala s jednohlasným přijetím. O postoji národně socialistické strany autor článku napsal: „*Zástupci čs. národně socialistické strany se postavili rozhodně proti zavedení t. zv. bílých hlasovacích volebních lístků a protestovali také ústy posl. Langra proti tomu, aby strany se o tyto volební lístky dělily, jak si komunisté přejí.*“⁹⁵ Hned další číslo navazovalo na proběhnuvší hlasování Ústavněprávního výboru, v němž se proti bílým lístkům postavili také lidovci a slovenští demokraté. Jak je známo, byli přehlasováni. Redakce *Svobodného slova* viděla příčinu neúspěchu v nepřítomnosti některých ministrů. Slovenským demokratům vytkla, že kvůli vnitřním sporům – jež označila za malicherné – nedorazili v plném počtu, což by je mohlo mrzet vzhledem k trvající přítomnosti nepotrestaných stoupenců bývalého Slovenského státu a jejich možné agitaci proti státu.⁹⁶ Že byly bílé hlasovací dle národních socialistů nedemokratickým prvkem voleb, dával vědět článek ze dne 7. dubna: „*Je nutné bojovat proti zavedení systému prázdných lístků i proto, že se rovná nacistickému ‚Ja oder Nein‘ a že může tvořit první krok k požadavku jednotné kandidátky, který již Mladá fronta, tedy časopis, řízený tiskovou komisí komunistické strany v Praze, vyslovila.*“⁹⁷ O 4 dny později bylo znovu téma

⁹⁴ Svobodné slovo, 4. 4. 1946, II/80.

⁹⁵ Svobodné slovo, 5. 4. 1946, II/81.

⁹⁶ Svobodné slovo, 6. 4. 1946, II/82.

⁹⁷ Svobodné slovo, 7. 4. 1946, II/83.

bílých lístků omíláno v rámci hlasování v prozatímním Národním shromáždění. Jan Vrba o tom napsal svůj úvodník. Vyjádřil překvapení nad tím, že takové lístky vhozené do volební urny by mohly být uznány za platné, a zároveň rozhořčení, že toho můžou zneužít nadále svobodní fašisté, nacisté, vlajkaři, agrárníci, kolaboranti a jiní zrádci. Vrba navrhl řešení v případě uzákonění bílých lístků k zamezení nějakých zmatků. Napsal: „*Po vykonání voleb bud' v obou skrutiniích přesně určen počet mandátů, připadajících na bílé lístky a oznámen prezidentu republiky, jemuž je vyhrazeno právo jmenovati poslance z osob obojího pohlaví s pasivním právem volebním, které nebyly kandidovány žádnou z povolených stran, avšak dopracovaly se do takového místa v národě, že požívají obecné důvěry i úcty pro své vlastenecké i státu věrné smýšlení i pro svou činnost, která obohatila národ duchovně nebo přispěla ke zvýšení jeho blahobytu.*“⁹⁸ Zároveň v článku *Parlament o volbách* její autor neviděl smysl v jeho užití, neboť volič nesouhlasící s žádnou stranou vhozením bílého lístku, jenž si strany rozdělí mezi sebou, by vlastně dal hlas všem. Jako nejúčinnější způsob k vyjádření nesouhlasu s politickým systémem navrhl autor, aby onen nesouhlasící volič odevzdal více než jednu kandidátku, čímž se jeho hlas stane automaticky neplatný.⁹⁹ Další den – 12. dubna – byl otištěn titulní článek *Prázdné lístky pro prázdné hlavy budou*. Už jen z názvu článku je patrná frustrace národních socialistů z neúspěšného hlasování o bílých lístcích, pro jehož uzákonění hlasovalo 155 poslanců. Že se jednání vedla v napjaté atmosféře, bylo dle redakce zřetelné už při diskuzích o návrhu na tajné hlasování.¹⁰⁰ Následujícího dne o možném důvodu komunistického prosazování bílých lístků nechal otisknout Vladimír Kulhánek svůj úvodník, v němž vyjádřil překvapení, že KSČ umožnila reakcionářům, rozbíječům a jiným negativním živlům, kteří dle *Rudého práva* by měli být odstraněni, právo volit proti lidově demokratickému režimu. Odpověď viděl v tom, že KSČ – byť disponovala obrovskou členskou základnou – uvědomující si jako ostatní strany, že nemusí

⁹⁸ Svobodné slovo, 11. 4. 1946, II/86.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Svobodné slovo, 12. 4. 1946, II/87.

získat většinu voličů v republice, a nevěděla tak, kolik hlasů získá od dosud politicky neorganizovaných občanů, chtěla umožnit tuto volbu vyloženě protikomunistickým voličům, aby neztratila hlasy proti ostatním stranám.¹⁰¹

Dne 16. dubna byl otištěn titulní článek o sjezdu samosprávních pracovníků národně socialistické strany, jehož se účastnil také prezident republiky Edvard Beneš. K účastníkům sjezdu promluvili mimo jiné také Jaroslav Stránský a předseda Petr Zenkl. I když se přímo nezmiňoval o komunistické straně, je zjevné, že část projevu byla namířena proti ní: „*Při volbách musí národ říci jasně, chce-li totalitu nebo demokracii, chce-li samostatný československý stát nebo chce-li přisluhování.*“¹⁰²

Až 24. dubna ve *Svobodném slově* vyšel článek ryze o volbách. Redakce v něm informovala o veřejném projevu v Michli, ve kterém Petr Zenkl shrnul vývoj československého státu od osvobození od nacismu. Zdůraznil práci, o kterou se nezasloužila žádná konkrétní strana, nýbrž celá společnost. V podobném principu zakončil projev, že „*v těchto volbách mohou strany vyhrát, ale kdo nesmí při volbách prohrát, to je národ a republika*“.¹⁰³ Další jeho projev, pronesený v Národním domě v Praze na Smíchově, byl otištěn o den později. V něm například zkritizoval zavedení bílých hlasovacích lístků, které dle něj ve skutečnosti pomůžou stranám Národní fronty, než aby tomu mělo být naopak. V Národním domě promluvil i předseda ústřední školy dělnické Josef Vondráček. Jeho projev mířil zejména proti komunistům, kterým vytkl, že na svých stranických sjezdech zpívají internacionálu, ačkoli vzápětí vyznávají vlastenectví.¹⁰⁴

Následujícího dne, kdy *Svobodné slovo* oznámilo vypsání voleb, mimo jiné byl otištěn projev Jaroslava Stránského na Žižkově. V něm hovořil především o bílých hlasovacích lístečích, jež stejně jako předseda Zenkl nepovažoval za demokratické a přirovnal je k systému Adolfa Hitlera a Benita

¹⁰¹ Svobodné slovo, 13. 4. 1946, II/88.

¹⁰² Svobodné slovo, 16. 4. 1946, II/90.

¹⁰³ Svobodné slovo, 24. 4. 1946, II/96.

¹⁰⁴ Svobodné slovo, 25. 4. 1946, II/97.

Mussoliniho, kteří dali svým občanům v době jejich vlády možnost hlasovat buď pro ně, nebo do urny hodit prázdný lístek. Dále Stránský poukázal na důvody vedoucí ke vzniku iniciativy bílých lístků, jejichž kořeny sahají už od košických jednání z dubna 1945, na nichž se dohodli na pouhé tři zástupce ve vládě: „*Jiná strana tvrdila, že její zastoupení ve vládě je úměrné podpoře lidu. Hlavní věcí ovšem je, že budou volby, kde se ukáže kdo s koho, kolik kdo a jaký je pravý stav věci. Problém dnes není, jak silná je organizace strany, nýbrž v tom, jak se rozhodnou ty masy, které do žádné ze čtyř uznaných stran nepřísluší. A právě pro tyto masy, které se spíše kloní k národním socialistům, byly vymyšleny bílé lístky. My ovšem nevěříme v jejich úspěch.*“¹⁰⁵

Že napětí mezi stranami před volbami začalo houstnout už na konci dubna, je patrné v krátkém článku o dvou různých sjezdech. V prvním pronesl projev národní socialista Josef David a Antonín Hřebík v Praze na Vinohradech, ve druhém ministr informací Václav Kopecký. Pochopitelně autor článku hodnotil oba sjezdy velmi odlišně. Davidovy a Hřebíkovy projevy měly být víceméně korektní, kritika byla věcná bez demagogie a slušná, zatímco Kopeckého projev byl veden skoro až nenávistně. Závěrem autor článku napsal: „*A tak to jde napořád. O této nervositě u soudruhů se ví. Lidem to neujde. Lid ví, jaké jsou důvody této nervosity a podle toho se také ve volbách zařídí.*“¹⁰⁶

Svoji kritiku vůči sociální demokracii vyjádřila redakce *Svobodného slova* například 4. května, kde v krátké rubrice *Podle pravdy* upozornila na její úzké spojení s komunistickou stranou. Soudila tak dle její politiky namířené proti ostatním stranám a podpory při prosazování plánů KSČ. K ostrým reakcím ze stranického tisku *Právo lidu* autor článku napsal: „*Snažili jsme se nejednou učinit za těmito neplodnými polemikami puntík, ale vždy se našel v *Právu lidu* nějaký hašteřivý redaktor, který si našel nejmalichernější záminku, aby nejhrubším způsobem zaútočil na národní socialisty. Je zase věcí sociálně demokratických*

¹⁰⁵ Svobodné slovo, 26. 4. 1946, II/98.

¹⁰⁶ Svobodné slovo, 30. 4. 1946, II/101.

*straníků, aby si zjistili, komu u nich tolik záleží na prohlubování rozporů s národními socialisty.*¹⁰⁷

V den oslav Pražského povstání – 5. května – bylo otištěno na prvních dvou stranách *Svobodného slova* svolání národně socialistické strany k volbám. Hned na začátku byla zdůrazněna potřeba vypracovat novou ústavu, neboť od roku 1920, kdy byla vydána nadále platná ústava, došlo k obrovským změnám společenských poměrů v Československu. Zároveň se tam strana hrdě hlásila k politice první republiky a odkazovala na oba dva její prezidenty, Tomáše Garriguea Masaryka a Edvarda Beneše. Za důležitý bod k nové ústavě dále označila ochranu státní jednoty, tedy bez národnostních menšin. Za zmínku stojí také výzva k voličům, aby brali zřetel, jak která strana přistupuje k svobodě demokratické kritiky.¹⁰⁸

Jedna z dalších kritik mířených na komunisty byla otištěna do krátké rubriky *Rovně a jasně* dne 7. května pod názvem *Komunistický rozhlas*. Redakce *Svobodného slova* tam vyjádřila rozhořčení nad neobjektivností československého rozhlasu, straníci komunistům. Posluchači se údajně měli nechat informovat pouze o komunistických průvodech, nemluvě o falešných a zkreslených údajích. Vyzvala tím voliče k rozumné volbě: „*Ale všem posluchačům rozhlasu musí být jasné, že rozhodnou volebním lístkem, jaký budou mít rozhlas. Posluchači rozhlasu, nespokojeni s jeho úzkou stranickostí, nespraví nic kritisováním doma a posíláním protestních dopisů, které v rozhlase nikdo nečte, ale mohou zjednat nápravu volebním lístkem.*“¹⁰⁹ Opět se redakce ohradila proti komunistům o 4 dny později. Například zkritizovala *Rudé právo* za jeho štvavou kampaň namířenou proti národně socialistickému tisku. Zároveň upozornila čtenáře, že komunisté mohou tisknout podvržené vydání *Svobodného slova*, v němž by měl být očerněn Petr Zenkl. Redakce tak oznámila, že vydá prohlášení hájící předsedu národně socialistické strany.¹¹⁰

¹⁰⁷ Svobodné slovo, 4. 5. 1946, II/104.

¹⁰⁸ Svobodné slovo, 5. 5. 1946, II/105.

¹⁰⁹ Svobodné slovo, 7. 5. 1946, II/106.

¹¹⁰ Svobodné slovo, 11. 5. 1946, II/109.

Následujícího dne byl téměř na celou stranu 3 otištěn seznam národně socialistických kandidátů. Jen pro zajímavost, volebním lídrem pro Plzeňský kraj byl advokát a poslanec Augustin Šíp. O vyslaných uchazečích o poslanecká křesla redakce mimo jiné napsala: „*Národně socialistická veřejnost a všichni poctiví občané, kteří s naším programem sympatisují, zajisté s radostí a s uspokojením uvítají, že do čela kandidátních listin byli vybráni pracovníci nejlepší a vyzkoušení, zároveň i mužové a ženy, kteří požívají naprosté důvěry, úcty a příchyllosti nejširších lidových vrstev.*“¹¹¹ Hned pod seznamem kandidátů bylo otištěno prohlášení Ladislava Feierabenda a Oldřicha Suchého namířené na zemědělce. Vyzvali je – byť v těchto volbách nekandidovali – aby odevzdali svůj hlas národně socialistické straně, neboť v ní byli i jiní zemědělci, kteří by dobře hájili zemědělský lid.¹¹² V rubrice *Rovně a jasně* se nacházely dva články, opět namířené proti komunistům. Zde kromě rozhlasu autor článku narážel také na služby československého filmu komunistické straně. Tuhle propagační činnost přirovnával k nacistické propagandě, konkrétně k Josephu Goebbelsovi. Další kritiku přinesla příhoda jednoho pražského řezníka, který kráčel v průvodu národních socialistů. Navzdory jeho dobré povaze pak měla KSČ vydat příkaz, aby pracovníci ve straně k němu nechodili nakupovat. Nebo mělo být některým žákům, kteří chtěli kráčet ve stejném průvodu, vyhrožováno zemskou školní radou obviněním ze sabotáže, pokud se neúčastní manifestačního průvodu Svazu české mládeže. Autor článku s názvem *Teror nás nezlomí* tím tak chtěl dát najevo podporu stoupencům národních socialistů, aby se navzdory výhrůžkám nevzdali svých politických zásad.¹¹³

Dne 15. května vyšel krátký článek, který je tak trochu statistikou, neboť obsahuje údaje o počtu příslušníků nejrůznějších společenských vrstev kandidujících do parlamentu. Autor tím zřejmě chtěl dát najevo pozitivum, že národně socialistická strana zastupuje všechny vrstvy československého

¹¹¹ Svobodné slovo, 12. 5. 1946, II/110.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

obyvatelstva. Za zmínku stojí uvést, že nejširší skupinou dle článku byli rolníci, jež mají 92 svých zástupců.¹¹⁴

Další článek z rubriky *Rovně a jasně* ze dne 18. května tentokrát narážel na špionské praktiky komunistické strany a propagandu vyzdvihující její zásluhy a očerňující ostatní strany z některých neúspěchů. Autor článku tak vyzval čtenáře, aby se nedali zmást stranou, jež používá tyto praktiky. Doporučil, aby se nenechali strhnout ke skandalizování a napadání, neboť mnohá z takových obvinění nebyla podložena žádnými důkazy. Dále autor narážel na sociálně demokratický stranický list *Právo lidu*, jenž si dle něho uvědomuje malou šanci na úspěch ve volbách, a tak očerňuje všechny ostatní strany. Znovu například poznamenal neadekvátnost obvinění namířené na Petra Zenkla.¹¹⁵ Jak je známo, téměř týden před konáním voleb atmosféra měla houstnout čím dál více.

O čtyři dny později vyšel komentář Františka Loubala, jenž přidal další důležitý aspekt, o němž by rozhodly volby. Jednalo se o snahu sjednotit stát, neboť si uvědomoval, že tento úkol ještě splněn nebyl. Problém například viděl v rozdílných přístupech k jednotlivým problémům. Jako ohrožení jednotnosti viděl navrhované zavedení župního zřízení na Slovensku. Na závěr dal vědět, že národně socialistická strana jde do voleb s představou, že zájmy státu jsou jí přednější než zájmy strany.¹¹⁶

O největším politickém projevu národně socialistické strany v Lucerně byl otištěn článek 23. května. Tam promluvili opět Prokop Drtina a Petr Zenkl, jenž se dle článku těšil obrovské podpore. O volbách měl pronést: „*V závěru prohlásil, že v těchto volbách nejde o to, vyhraje-li strana. Strana to může prohrát, ale kdo to nesmí prohrát, je československá demokracie, národ a Československá republika.*“¹¹⁷ Čím dál větší napětí potvrzuje článek *Kam vede Fierlingerův nekomunismus?*, v němž redakce *Svobodného slova* bez servítek obvinila sociálně demokratickou stranu, konkrétně jejího předsedu Zdeňka

¹¹⁴ Svobodné slovo, 15. 5. 1946, II/112.

¹¹⁵ Svobodné slovo, 18. 5. 1946, II/115.

¹¹⁶ Svobodné slovo, 22. 5. 1946, II/118.

¹¹⁷ Svobodné slovo, 23. 5. 1946, II/119.

Fierlingera ze spolčování s komunisty. Ostře se ohradila proti nařčení z totožných agitačních praktik, jaké prováděli němečtí nacisté. Několikrát byl Fierlinger v článku označen za předsedu vlády z milosti komunistů nebo předsedu sociální demokracie z milosti komunistů. K nařčení namířené proti národním socialistům ještě autor článku napsal: *„Národní socialisté prý rozbijejí národní jednotu! Ale ovšem, jak by ji nerozbijeli, jak by nepřísluhovali reakci, když nejsou ochotni – tak jak vždycky jsou ochotni fierlingerovci – podřídit se komunistickému diktátu! Fierlinger řekl: Ti, kdo se pokoušejí národní jednotu rozbít, vyvolávají občanskou válku. Co má znamenat tato hrozba – hrozba, vyslovena ministerským předsedou?“*¹¹⁸

V následující den bylo vydáno rozsáhlé – dle slov Petra Zenkla i tak stručné – předvolební prohlášení předsedy národních socialistů, v němž vytyčil politicko-hospodářský program strany. V něm například zaručil zachování všech občanských svobod a práv, zavedení jednotné správy, rovnou hospodářskou politiku včetně plnění hospodářských úkolů nebo uměleckou svobodu. K závěru napsal: *„Naše koncepce socialistické demokracie – koncepce směle odvážná, protože syntetisuje nejosvědčenější ideje demokratické i socialistické – není snem zítřku, nýbrž reálnou možností dneška, který svou konkrétní náplní připraví radostnější a nadějnější zítřek.“*¹¹⁹

Den před volbami – 25. května – byly otištěny na titulní straně fotografie šesti čelních představitelů národně socialistické strany: Petr Zenkl, Prokop Drtina, Josef David, Hubert Ripka, Jaroslav Stránský a Fráňa Zeminová. Nemenší důraz redakce kladla na zprávu o Pavlu Steinmüllerovi, jenž za války pracoval v Čechách jako odborník na propagandu. Po osvobození ho pak měla komunistická strana využít jako šéfa volební agitace. Redakce toho samozřejmě v předvečer voleb využila: *„Veřejnost po tomto zjištění teprve pochopí, proč je komunistická předvolební agitace tak nečesky neurvalá a pochopí také, proč strana národně socialistická naléhá na to, aby SNB a všechny bezpečnostní úřady sloužily celému národu nikoliv pouze jedné straně. Kdyby komunistická*

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Svobodné slovo, 24. 5. 1946, II/120.

*strana neměla tak rozhodující vliv na naši vnitřní bezpečnost, nebylo by možné, aby si k svým agitačním účelům vypůjčovala zajištěné Němce ze sběrných táborů.*¹²⁰

Mimořádně významné číslo vyšlo o den později, pochopitelně v den voleb. Avšak do poslední chvíle redakce *Svobodného slova* si neodpustila kritiku namířenou na komunisty, konkrétně ministra vnitra Václava Noska. Narážela na odeslání desetitisíců obsílek pro národní socialisty oznamující zahájení vyšetřování proti nim na základě prezidentského dekretu o národní cti, čímž jim bylo zamezeno volební právo. Tento čin redakce označila za volební teror a bezprávní zneužití úřední moci. Na konci vzkázala čtenářům: „*Občanstvo československé, kterému se protiví všechno gestapáctví a všechny zbytky nacismu, které si komunistická strana přivlastnila, nedá se však zastrašit! Naopak, voličstvo vidí z těchto ukázek zneužívání úřední moci, teroru a zneužívání SNB ve prospěch jedné strany, jaký teror by u nás zavládl, kdyby strana, která terorizuje už dnes, ve volbách uchvátila moc.*“¹²¹

V pondělí 27. května bylo vytištěno zvláštní vydání *Svobodného slova*, pochopitelně shrnující výsledky voleb. Dle redakce znamenaly, že ačkoli zvítězila KSČ, nedisponovala ani přibližně takové opory, o jaké se zřejmě jejich členové domnívali. O tom, co volby ukázaly, napsala: „*Výsledek voleb prokázal hlavně a především, že československý lid ve své zdrcující většině si přeje, aby republika zůstala státem demokratickým, vnitřně svobodným, republikou Masarykovou.*“¹²²

Další povolební ohlas byl otištěn o den později, kdy autor úvodníku neviděl důvod hodnotit volby jako neúspěch, neboť národní socialisté skončili na druhém místě. Tím pádem se stali stranou, která se bude s komunisty dělit o největší podíl práce na budování státu. Vyjádřil však spokojenost nad porážkou lidovců, jediných nesocialistů ve volbách. Nicméně jako ostatní stranické tiskoviny i *Svobodné slovo* označilo výsledky voleb jako vítězství demokracie a

¹²⁰ Svobodné slovo, 25. 5. 1946, II/121.

¹²¹ Svobodné slovo, 26. 5. 1946, II/122.

¹²² Svobodné slovo, 27. 5. 1946, II/zvláštní vydání.

dodalo to národně socialistické straně motivaci k další práci v Ústavodárném národním shromáždění.¹²³

Dne 2. června bylo na titulní stranu otištěno děkovné vyjádření generálního tajemníka národně socialistické strany Vladimíra Krajiny a jejího předsedy Petra Zenkla voličům. I když volby strana nevyhrála, vyjádřila spokojenost nad dobrým umístěním, díky kterému získala podmínky pro lepší uplatňování programu. Vyzdvihla také úsilí, které funkcionáři vynaložili za uplynulý rok od osvobození republiky. Že volbami jejich práce nekončila, dávali vědět takto: *„Naše práce nebyla však zaměřena jen k volbám: je to především práce pro republiku a pro vítězství idejí, na jejichž základě je strana vybudována. Volby nám potvrdily potřebu této práce i její uznání; byl to skvělý nástup, ale ne víc než nástup, protože hlavní práce je teprve před námi. Pustíme se do ní se starou obětavostí a s novou chutí.“*¹²⁴

Na titulní stranu byla o pět dní později otištěna zpráva ze zasedání ústředního výkonného výboru strany. Kromě pojednání o volbách nebo podání zprávy o průběhu jednání o nové vládě ústy nejpřednějších členů vedení promluvil k závěru Jaroslav Stránský o předvolební kampani, kterou označil za podlou a nízkou, zvláště když byla namířena proti osobě předsedy Zenkla. Zasedání skončilo v optimistickém duchu s vírou v lepší zítřky.¹²⁵

Dále dne 9. června byla otištěna zpráva o schůzi důvěrníků závodních organizací národně socialistické strany. Zde byly zhodnoceny zároveň průběh a výsledky voleb do Ústavodárného národního shromáždění, jež považovaly nepochybně za úspěch strany. Autor článku dále k tomu napsal: *„Volby přinesly zpevnění posic národních socialistů v parlamentě, z čehož plyne i jejich nárok na náležitou účast na vládní moci. Schůze dále konstatovala, že zaměstnanci jsou trvale věrným kádrem strany a že rovněž mezi dělníky má národní socialismus stálou přitažlivost.“*¹²⁶

¹²³ Svobodné slovo, 28. 5. 1946, II/123.

¹²⁴ Svobodné slovo, 2. 6. 1946, II/127.

¹²⁵ Svobodné slovo, 7. 6. 1946, II/131.

¹²⁶ Svobodné slovo, 9. 6. 1946, II/133.

Velký význam měla 19. června pro redakci *Svobodného slova* volba nového předsedy poslanecké sněmovny, jež se konala v rámci její první schůze od voleb. Jak je známo, hlasování doprovázela napjatá atmosféra, z níž vzešel vítězně komunistický kandidát Antonín Zápotocký. Že byla národně socialistická strana z tohoto výsledku frustrovaná, dala najevo prostřednictvím svého stranického tisku, který viděl příčinu Zápotockého dosazení do čela parlamentu podporou sociálních demokratů, kteří tak dle redakce dali opět najevo svoji úzkou spjatost s KSČ.¹²⁷

O týden později bylo otištěno – dle redakce na základě nedbalosti ostatních stran k potřebě nezveřejňování – prohlášení národně socialistické strany obsahující hlavní zásady programu nové vlády. Jako hlavní úkol si vytyčila vypracování nové ústavy. Dále například zachování zásad demokracie, stabilizování měny nebo zvýšení ochrany malého a středního podnikání, včetně pokračování pozemkové reformy a osídlování.¹²⁸

Titulní článek posledního čísla, jež zde zmíním, byl otištěn 3. července. Pochopitelně se jednalo o jmenování nové vlády v čele s Klementem Gottwaldem. *Svobodné slovo* logicky vyzdvihlo účast národních socialistů, jež byla posílena a měla čtyři zástupce. Jaroslav Stránský se stal ministrem školství, Petr Zenkl náměstkem předsedy vlády, Hubert Ripka opětovně ministrem zahraničního obchodu a Prokop Drtina opětovně ministrem spravedlnosti.¹²⁹

3.3 Lidová demokracie

Další stranická tiskovina, která vycházela v roce 1946, byla *Lidová demokracie*, orgán Československé strany lidové. Hned 4. dubna byla na titulní stránce otištěna zpráva ze sjezdu lidoveckých delegátů ve Smetanově síni Obecního domu v Praze, kde byl přijat organizační řád včetně nového stranického programu. Zároveň autor článku poukázal na projev poslance Iva Ducháčka, jenž zrekapituloval zásluhu lidové strany v zahraničním odboji v době nacistické

¹²⁷ Svobodné slovo, 19. 6. 1946, II/140.

¹²⁸ Svobodné slovo, 26. 6. 1946, II/145.

¹²⁹ Svobodné slovo, 3. 7. 1946, II/150.

okupace českých zemí, Jaroslava Řehulky, který odkázal na činnost lidovců v meziválečném a poválečném období v ČSR, a Františka Světlíka, o jehož účasti na sjezdu napsal, že „shrnul smysl a význam sjezdového jednání a znovu nastínil souvislou linii půlstoletí práce strany, jejíž program vítězně vyšel i z výhně druhé války světové“.¹³⁰ Jejich samostatné projevy byly posléze otištěny v dalších stránkách a číslech.

O den později nechal otisknout Bedřich Bobek starší svůj úvodník, v němž celkem rozsáhle popsal osnovu navrženého volebního zákona. Nakonec vyjádřil svůj názor na zasílání celých kandidátních listin voličům, což považoval za zbytečné, neboť podle něj by stačilo, aby hlasovací lístek obsahoval pouze pořadové číslo s názvem strany, čímž by se ušetřilo při tisku. Dále vyjádřil nepochopení nad bílými hlasovacími lístky, zdali vhozená obálka s prázdným lístkem do urny měla znamenat platnost či neplatnost hlasu. Podle Bobka by bylo lepší zrušit návrh na bílé hlasovací lístky, neboť se jinak dle něj mělo jednat o prvek obcházení volební povinnosti.¹³¹

Dne 7. dubna vyšel komentář Heleny Koželuhové, v němž odpovídá na častý dotaz z debat, zdali komunisté v případě porážky použijí násilí k získání moci? Tuhle teorii odmítla s odkazem jednak na prohlášení Klementa Gottwalda o smyšlených pověrách namířených proti KSČ, tak také na zákon o ochranu republiky z roku 1923, jenž měl označovat jakékoliv pokusy o puč za zločin. Zároveň poukázala na skutečnost, že společnost již pro odstranění fašistické diktatury prolila příliš mnoho krve, než aby dopustila nástup další. Všechny tyto názory tak Koželuhová označila za předvolební strašáky.¹³² Ve stejném vydání byla otištěna žádost členům a stoupencům lidové strany o příspěvky do volebního fondu v dobrovolné částce. Tato potřeba byla zdůvodněna oznámením, že strana nemá velký kapitál a o její obnovení se zasloužila obětavost a nadšení členů, avšak nyní potřebuje finanční prostředky na volební výdaje. Na konci redakce *Lidové demokracie* vzkázala: „Vše pro zdar volebních příprav a pro

¹³⁰ Lidová demokracie, 4. 4. 1946, II/80.

¹³¹ Lidová demokracie, 5. 4. 1946, II/81.

¹³² Lidová demokracie, 7. 4. 1946, II/83.

*volební úspěch čsl. strany lidové. Pro demokracii, sociální pokrok, ideály křesťanské mravnosti a spravedlnosti, pro právní bezpečnost, pořádek a mír, v silné demokratické, národní republice Československé.*¹³³

O čtyři dny později byla vydána zpráva z hlasování ve sněmovně o bílých lístcích, pro něž se vyslovila dostatečná většina. Autor byl výsledkem jednání zklamán, neboť dle něj myšlenka bílých prázdných hlasovacích lístků nemá s demokracií nic společného. Který volič by byl s tímto rozhodnutím spokojen, nastínil: *„Nutno připustiti, že možnost hlasovati prázdnými lístky svede mnohé nespokojené, ale jinak dobře a národně bezúhonné občany k jejich odevzdání a tím negativnímu postoji vůči vládě Národní fronty. Jistě i někteří občané politicky neuvědomělí anebo lehkomyšní mohou se dáti svést prázdnými lístky. Jsme však toho názoru, že vláda a parlament má vychovávat lid k aktivnímu zapojení do výstavby státu, k pozitivní politice a ne k negaci.*¹³⁴ Hned potom následoval článek taktéž komentující schválení bílých lístků. V něm autor rozebral důvody zavedení této novinky. Například při sčítání hlasů by mohlo dojít zároveň ke sčítání reakcionářů, kteří se nedali označit za kolaboranty a zrádce, ale jen za odpůrce Národní fronty. A přestože tímhle způsobem by vyjádřili svůj odmítavý postoj vůči systému, o jejich hlas by se nakonec všechny strany podělily. Zároveň redakce zbagatelizovala obavu *Rudého práva* o volném přístupu reakcionářů ke složkám Národní fronty, neboť je netvořili neznámí voliči, nýbrž členové stran. Dále by se příznivý postoj sociální demokracie a komunistické strany dal zdůvodnit jako taktický krok v rámci Slovenska, kde v té době neplatil tak pevný stranický systém ve srovnání s Čechy. Celkově se redakce k bílým lístkům vyjádřila takhle: *„Právo voliti, právo určovat svým hlasovacím lístkem budoucí vedení státu a jeho politiku, právo rozhodovat svým hlasem o zákonech a nařízeních, jimž budu potom podroben, je největší občanské právo v demokracii. Zahoditi je, vzdáti se tohoto práva odevzdáním prázdného nebo neplatného hlasu je totéž, jako sám sebe vyřaditi z národní společnosti a*

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Lidová demokracie, 11. 4. 1946, II/86.

*postaviti se dobrovolně do řady těch, kdo soudním výrokem jako nejtěžším občanským trestem byli práva voličského zbaveni.*¹³⁵

Také Helena Koželuhová komentovala politické dění ohledně bílých hlasovacích lístků, a to ve svém úvodníku 24. dubna. I ona vyjádřila nesouhlas k tomuto zavedení, zároveň odmítla, že by tento odmítavý postoj byl z nějakého sobeckého zájmu lidové strany, neboť poznamenala, že každý by měl být na prvním místě člověkem, na druhém občanem a teprve na třetím straníkem. Neskryvala zklamání z upřednostňování stran před lid v době předvolební kampaně. Vyjádřila sice pochopení, že se zvolený poslanec nemusí některému občanovi zcela zamlouvat, avšak upozornila, aby se onen občan nerozhodl nevolit konkrétní stranu z nepatrných důvodů a nevhodil do urny prázdný lístek. Zároveň člověka, jenž je ochoten odevzdáním bílého lístku vzdát se volebního práva, přirovnala Koželuhová k trucovitému dítěti, kterému je milejší jednat pasivně, když si neprosadí svoje stanovisko, a kdyby tak jednali všichni voliči, k moci by se tak mohla dostat skupina ctižádostivých lidí a zavedla by diktaturu. Je tedy logické, že Koželuhová nepovažuje lidovou stranu za ono uskupení snažící se dosáhnout moci. Aby její komentář byl důvěryhodný, dodala: *„Vypadá to jistě jako hrubě náborový předvolební článek. Je to však naprostá a krvavě vážná pravda. Věřte mi, že je mi srdečně proti mysli, mám-li napsat i pravdu, která vypadne náborově. Bylo by však osobní zbabělostí, kdybych to neřekla jen proto, že chci vypadat jako elegantní nezúčastněný divák. Nechci dělat straně reklamu a bylo by to nesmyslné a nemoudré. Strana musí sama ukázat, jak se osvědčí, až na její práci bude vidět. Když se neosvědčí, budu první která to uzná.*¹³⁶ Zavedení bílých lístků se však již nedalo zabránit a o dva dny později tak *Lidová demokracie* stejně jako všechny ostatní tiskoviny vydala zprávu o vypsání voleb do Ústavodárného národního shromáždění, v nichž figurovaly.¹³⁷

Za zmínku dále stojí dopis čtenářky s iniciály B. N., který byl otištěn v poslední dubnový den. Oznamila v něm, že ve volbách odevzdá svůj hlas

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ *Lidová demokracie*, 24. 4. 1946, II/96.

¹³⁷ *Lidová demokracie*, 26. 4. 1946, II/98.

lidové straně, neboť podle ní se jedná o uskupení zahrnující duchovní elitu národa, jehož program byl důvěryhodný a upřímný. Byť čtenářka nebyla katolička a strana hlásala křesťanské zásady, nepovažovala ji za konfesní a vážila si ji pro její morální charakter.¹³⁸

Ani lidová strana nezůstala pozadu a v rámci prvomájových oslav vydala v den svátku práce své manifestační prohlášení, které sepsal Adolf Procházka. Také kladl volbám historický význam, neboť šlo o první volby od roku 1935 a zároveň Ústavodárné národní shromáždění, které z voleb vzešlo, by mělo mít za úkol vypracovat novou ústavu. Lidovci se zasazovali o národ pod dobrovolnou organizací bez rozkazů a donucování, které zemi sužovaly šest let, reformy demokratickými metodami nebo poměrnost Národní fronty na úkor parity. Poukázal zde na fakt, že lidová strana byla ve vládě jedinou nesocialistickou, sama proti tzv. socialistickému bloku, avšak nyní se dle Procházky poměry zlepšily díky samostatnosti národně socialistické strany. Dále zdůraznil nekonfesijní a sociálně reformní charakter strany včetně srozumitelnosti základních požadavků. Také v tomto prohlášení byla zmínka o bílých hlasovacích lístcích: *„Budíž ještě dodáno, že systém bílých lístků a jeho použití se nabízí zejména dřívějším stoupencům stran již neobnovených. Říká se jim nepokryté: Vaše strana nebude kandidovat, avšak máte možnost nevolit vůbec žádnou ze stran odevzdáním bílého lístku. Jest jasné, že za tuto možnost se každý přemýšlející občan pěkně poděkuje. Daleko správnější bylo by říci stoupencům neobnovených politických stran, že mají možnost a též povinnost uplatnit se politicky v rámci existujících čtyř, resp. osmi stran Národní fronty.“*¹³⁹

Stejně tak v den výročí Pražského povstání – 5. května – lidová strana vydala své volební svolání, které však, na rozdíl od ostatních stran, nezahrnovalo kompletně celou titulní stránku. Také ona ve svém svolání uvedla, že voliči rozhodnou, zda bude v Československu občanská svoboda či totalita a útisk. Strana se tam zároveň zasazovala o svobodu myšlení a podnikání, právní řád, sociální spravedlnost včetně křesťanského bratrství. Také poukázala

¹³⁸ Lidová demokracie, 30. 4. 1946, II/101.

¹³⁹ Lidová demokracie, 1. 5. 1946, II/102.

na potřebu finančně úspornějšího režimu, zvýšení výroby, sociální jednotu či rozvoj zemědělství a tak dále. K závěru v provolání mimo jiné stálo: „*Je vaším poctivým právem, abyste od politických stran slyšeli pravdu a nic jiného než pravdu. Slibovat vám po světové katastrofě, kdy mnohé země v Evropě jsou ohroženy nejen bídou, nýbrž přímo hladomorem, a kdy i naše republika, která vyšla z milosrdenství Božího nejšťastněji ze všech zemí evropských, utrpěla válečných škod přes 500 miliard korun, že volbami bude hned vytvořen u nás hospodářský a sociální ráj, bylo by nepoctivostí a urážkou vaší inteligence. Proto lidová strana slibuje vám, že bude methodou svého předsedy Msgra. dr. Jana Šrámka trpělivě pracovati a zlepšovati krok za krokem, co se zdokonaliti dá.*“¹⁴⁰ Podobné, zato podstatně stručnější, prohlášení bylo otištěno o týden později v rámci oznámení kandidátních listin. Za zmínku stojí, že na prvním místě plzeňské kandidátky byl uveden Ivo Ducháček.¹⁴¹

Úvodník Josefa Brázdy ze 14. května se věnoval problematice venkova, který byl změnou politických poměrů zasažen nejvíce. A právě tam strany soustředily své úsilí v agitacích. Zatímco byl venkov za první republiky rozdělen na agrární a lidovou stranu, která mimochodem pro volby v roce 1946 získala číslo 2, nyní se volič musel rozhodnout, kterým směrem se uprostřed pomyslné křižovatky vydá.¹⁴²

Hned 16. května *Lidová demokracie* vydala na titulní straně zprávu ze dvou projevů na shromáždění lidové strany v Praze od Adolfa Procházky a Heleny Koželuhové. Procházka tam poznamenal, že skutečná demokracie spočívá v kontrole jedné strany druhou, a absencí bloku, jenž by byl nadřazen osamocené straně. Zasazoval se o plnou svobodu v politickém životě, neboť demokracie by nemohla fungovat, pokud by byl zaveden policejní stát, i kdyby bylo ve vládě několik stran. Koželuhová pak ve svém projevu například odmítla tvrzení národních socialistů o sloučení strany lidové k nim.¹⁴³

¹⁴⁰ *Lidová demokracie*, 5. 5. 1946, II/105.

¹⁴¹ *Lidová demokracie*, 12. 5. 1946, II/110.

¹⁴² *Lidová demokracie*, 14. 5. 1946, II/111.

¹⁴³ *Lidová demokracie*, 16. 5. 1946, II/113.

Jedna z krátkých poznámek ze 17. května se zabývala volebními sliby, kterými si agitátoři získávali voliče na venkově. Šlo o zelektrizování zemědělství a funkční vybavení. Redakce *Lidové demokracie* tím chtěla dát najevo, že se patrně jednalo o plané sliby za účelem získání hlasů. Je patrné, že se jednalo o nepřímou kritiku komunistického programu.¹⁴⁴

Následujícího dne vyšlo krátké prohlášení československých železničářů, aspoň těch, co podporovali lidovou stranu. Krom svých požadavků na právo a spravedlnost, zamezení nestranného povyšování a lepších podmínek k práci včetně spravedlivého platu na adresu lidovců prohlásili: „*Železničáři s vděčností vzpomínají ministra železnic Msgre dr. Šrámka, neboť on snadno pochopil, kde jsou železničáři nejvíce postiženi a v mezích svých možností snažil se sociální a platové nesrovnalosti odstraniti. Železničáři jako upřímní vlastenci jistě ocení velkou státnickou práci Msgre dr. Šrámka a přispějí ve volbách k velkému vítězství lidové strany.*“¹⁴⁵

Ministr pošt František Hála dále nechal otisknout 19. května další rozsáhlé předvolební prohlášení na titulní stránku. Narážel v něm na opouštění programu stran před volbami, což lidová strana dle něj neuskutečnila, stejně tak na moskevský plán vytvoření tzv. socialistického bloku a na boj lidovců proti jeho totalitním tendencím. Dále povznesl politiku předsedy Jana Šrámka, poukázal na ochranu soukromého podnikání a vlastnictví, svobodu kultury a náboženství a podobně. Na závěr ministr Hála vzkázal voličům: „*Českoslovenští voličové, v těchto osudových chvílích našeho národa a státu dívá se na nás nejen celá Evropa, ale celý kulturní svět. Co od nás očekává? Vítězství střízlivého rozumu a uvážlivého soudu! Zvážení našich národních tradic tváří v tvář s kladným a věčným přínosem dobového proudění myšlenkového! [...] Nezklamali jsme nikdy v minulosti, nezklameme ani dnes a v budoucnosti.*“¹⁴⁶ Ve stejném vydání se takřka celá strana 3 zabývala mládeží, jejíž význam byl například kladen v jednom komentáři, v němž autor doporučil vynechat z agitace právě tuhle

¹⁴⁴ Lidová demokracie, 17. 5. 1946, II/114.

¹⁴⁵ Lidová demokracie, 18. 5. 1946, II/115.

¹⁴⁶ Lidová demokracie, 19. 5. 1946, II/116.

skupinu, neboť právě studenti, kteří byli nacistickou okupací zasaženi velmi citlivě a stejně intenzivně pak bojovali za osvobození vlasti, by se měli rozhodovat dle svobodné vůle a přesvědčení.¹⁴⁷

Sice redakce v následujícím čísle upřednostnila na titulní stránce projev Adolfa Procházky v Královehradeckém kraji, za zmínku však stojí navazující část, v němž autor poukázal také na projevy Heleny Koželuhové a Iva Ducháčka v Plzni v Elektře. Autor článku takto popsal průběh shromáždění: „*Lidé se tísnili na chodbách a množství dalších posluchačů stálo na ulicích u amplionů. Projevy obou řečníků byly sledovány s napjatou pozorností a byly aklamovány se stále větším nadšením, jež vyvrcholilo v závěrečné diskusi, kdy oba řečníci se vyznamenali skvělými pohotovými i pádnými odpověďmi na všechny dotazy. Jejich řeč byla projevem pevného odhodlání lidové strany zajistiti svým programem plnou svobodu a demokracii ve státě a všem občanům klid, spokojenost a štěstí.*“¹⁴⁸ Zároveň nechala otisknout předvolební prohlášení předsedkyně ústředí žen lidové strany Marie Trojanové a vyzvala ženy, aby odevzdaly svůj hlas právě lidovcům.¹⁴⁹

Parlamentní volby se blížily čím dál více, což bylo znát 23. května, kdy na titulní straně *Lidové demokracie* bylo otištěno hned několik prohlášení předních členů lidové strany v čele s Janem Šrámkem. Zároveň nechal otisknout svůj úvodník lídr plzeňské kandidátky Ivo Ducháček, kde poukázal na fakt, že v republice žila většina nestraničky organizovaných občanů, a právě o jejich hlasy agitovaly politické strany. Dle něj se rozhodovaly mezi dvěma kandidáty: nesocialistickou lidovou stranou a tzv. socialistickým blokem. Dále narážel na divokou předvolební agitaci, osočování protivníků za jejich minulost, což rozvážného voliče by nemělo zasáhnout, neboť by měl mít dobrou paměť, včetně protiřečení komunistů, kteří ve svém programu některé své marxistické principy vynechali, jako například zničení živnosti v rámci združstevňování.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ *Lidová demokracie*, 21. 5. 1946, II/117.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ *Lidová demokracie*, 23. 5. 1946, II/119.

O den později nechal vydat své volební poselství předseda Jan Šrámek. V něm mimo jiné prohlásil: „*Budoucnosti se nebojíme. Jsme pevně přesvědčeni, že nejhorsí už máme za sebou. Věříme ve zdravý rozum, srdečnou povahu a upřímnou pracovitost československého lidu i do budoucna. Nejsme přáteli velikých a silných slov, nemluvíme o jednotě a svatém nadšení tam, kde nám stačí slušný a srdečný poměr mezi lidmi. Toto je poselství, které jako křesťanská strana přinášíme svému národu: Mír a pokoj a spravedlnost všem lidem.*“¹⁵¹

Ještě den před konáním voleb napsal Vladimír Sís prohlášení namířené k příslušníkům bývalé strany Národní demokracie a stoupencům Karla Kramáře. Tam jim zdůvodnil, proč by měli hlasovat pro lidovce. Jednak by dle něj tehdy již zesnulý první československý premiér řekl, že je lepší žít v zásadách v duchu křesťanství oproti marxismu, a to právě by měla splňovat lidová strana.¹⁵² Zároveň *Lidová demokracie* otiskla výzvu všem sportovcům, aby odevzdali svůj hlas lidové straně, neboť dle autora článku vždycky byla a vždycky bude tou první, kdo bojuje proti totalitní zvěři pro svobodu a demokracii také ve sportu. Na adresu sportovců označil autor volby za snahu zachránit svobodu tělesné výchovy a sportu.¹⁵³

Nadešel den voleb, tedy 26. května, a tak se není čemu divit, když *Lidová demokracie* vyzdvihla tuto událost před ostatními. Ze všech článků stojí nejvíce za zmínku úvodník, v němž autor vzkázal nerozhodným voličům, aby se nenechali obalamutit sliby od socialistů, protože jejich program by si mohl protiřečit s dřívějšími plány. Varoval před diktaturou proletariátu a sliby o beztrždním blahobytu nebo československé verzi marxismu, která dle autora neexistuje. Zároveň vzkázal voličům sociálně demokratické a komunistické strany: „*Nedělejte rozdíl mezi komunisty a sociální demokraty. Správně to řekl předseda soc. dem. strany Zd. Fierlinger, že není ještě čas, aby se tyto dvě strany*

¹⁵¹ *Lidová demokracie*, 24. 5. 1946, II/120.

¹⁵² *Lidová demokracie*, 25. 5. 1946, II/121.

¹⁵³ Tamtéž.

*spojily. To tehdy v měsíci červnu 1945 se omlouval komusi za plentou: není ještě čas, ale přijde!*¹⁵⁴

Pochopitelně hned o den později vyšlo zvláštní vydání, oznamující výsledky voleb do Ústavodárného národního shromáždění. Tzv. léčka na voliče – jak nazvala *Lidová demokracie* bílé hlasovací listky – selhala, neboť jí bylo odevzdáno jen nepatrný zlomek. Také tam bylo poukázáno na vítězství Národní fronty, jejíž nedílnou součástí by měla být i lidová strana.¹⁵⁵ Zároveň vyjádřila redakce spokojenost se zachovanou věrností Moravy k lidovcům.¹⁵⁶

Dne 28. května, kdy již byly známy výsledky ze všech krajů a předseda Jan Šrámek mimo jiné vydal své děkovné prohlášení, nechal otisknout svůj povolební úvodník Ivo Ducháček. Poukázal na oslabení sociální demokracie, což kromě získání bývalých voličů Agrární strany přispělo k posílení komunistické strany. Co se týče KSČ, Ducháček ještě ukázal na změnu jejího programu, který se z internacionálního změnil na protiněmecký, slovanský a vlastenecký, z něhož vymizelo i protináboženské zaměření. Nicméně úkol zvoleného Ústavodárného národního shromáždění byl i pro něj jasný, tedy vypracování nové ústavy.¹⁵⁷

V první červnový den nechal Pavel Tigrid vydat svůj komentář o mravním profilu voleb. V něm připomněl podstatu demokracie, která umožňuje kromě respektování odlišných postojů také kritiku, čehož využil při poukázání na omyl téměř čtvrtiny národa při hlasování pro komunisty. Nejednalo by se totiž o první příklad, odkázal na legitimní nástup fašistických a nacistických režimů v meziválečném období na základě svobodné vůle mas. Upozornil, že demokracie znamená krom práva na většinu také právo na kritiku, na kterou má nárok jakákoli skupina obyvatelstva, i menšina. Stejně jako všude jinde dle Tigrida nebezpečí nástupu totality legální demokratickou cestou měla platit i v Československu, což plynulo z morální krize, v níž se společnost po dobu

¹⁵⁴ *Lidová demokracie*, 26. 5. 1946, II/122.

¹⁵⁵ *Lidová demokracie*, 27. 5. 1946, II/123.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ *Lidová demokracie*, 28. 5. 1946, II/124.

několika let ocitla. Vyjádřil zároveň zklamání z toho, že pro komunisty hlasovali lidé také ze strachu či jen pro vlastní prospěch.¹⁵⁸

Další komentář Heleny Koželuhové byl vydán o den později. V něm zdůvodnila, jaké mohly vést voliče pohnutky k postavení lidové strany, jaké vyplynulo z voleb. Jednak to bylo paradoxně proto, že dle ní jako jediná strana neobviňovala žádného politického protivníka z nečisté minulosti. Zároveň to bylo i dle slov Heleny Koželuhové – jejíž komentář byl posledním, který napsala ještě předtím, než byla vyloučena z lidové strany – tím, že lidová strana nebyla stranou kapitalistickou.¹⁵⁹

Hned od začátku měsíce informovala průběžně *Lidová demokracie* o sestavování vlády, které měl na starost Klement Gottwald. Situaci však ztěžovala situace na Slovensku, která plynula ze sporu tamních komunistů a demokratů, o čemž svědčí toto: „*Je samozřejmé, že boj, který slovenští komunisté rozpoutali proti straně demokratické, nepřispívá k uklidnění povolební situace a že neprospívá hladkému a úspěšnému jednání o přípravu pracovního programu vládního a vytvoření nové vlády. Ona pak část českého tisku, která jednostranně do tohoto boje zasahuje, prokazuje velmi špatné služby designovanému předsedovi vlády a ztěžuje mu jen jeho i tak velmi těžký úkol.*“¹⁶⁰

Za zmínku dále stojí, že 18. června vydala redakce velmi krátké oznámení o odchodu Heleny Koželuhové z parlamentu, neboť obsahovala jen jednu větu, což ve srovnání s ostatními tiskovinami, které tohle téma rozvinuly daleko více, bylo překvapující.¹⁶¹ K tomu se o nakonec čtyři dny později vyjádřilo předsednictvo lidové strany, které prohlásilo, že Koželuhová byla po důkladném rozboru a rozsáhlých jednáních jednomyslně vyloučena ze strany s pozbytím poslaneckého mandátu. Důvodem pro to byly dle prohlášení strany odchylky novinářky od programu strany i přes veškerá varování a strana tak nemohla ve

¹⁵⁸ *Lidová demokracie*, 1. 6. 1946, II/127.

¹⁵⁹ *Lidová demokracie*, 2. 6. 1946, II/128.

¹⁶⁰ *Lidová demokracie*, 15. 6. 1946, II/138.

¹⁶¹ *Lidová demokracie*, 18. 6. 1946, II/140.

svých řadách zachovávat někoho, kdo nerespektuje zásady křesťanské a sociální.¹⁶²

Zato se *Lidová demokracie* více rozepsala ve zprávě z ustavující schůze nového parlamentu, při níž se volil jeho předseda. Nebylo zde však vyjádřeno tolik emocí, jaké vyjádřilo například *Svobodné slovo*. Byť se tím orgán lidové strany tolik nezabýval, za zmínku stojí krátké oznámení o volbě do funkce místopředsedy Ústavodárného národního shromáždění, do níž byl mimo jiné zvolen lidovec Alois Petr.¹⁶³

Poslední číslo, jež zde zmíním, vyšlo 3. července. Pochopitelně titulním článkem byla zpráva o jmenování nové vlády Klementa Gottwalda. V ní je třeba poznamenat, že lidová strana měla trojí zastoupení: náměstkyně předsedy vlády (Jan Šrámek), ministra zdravotnictví (Adolf Procházka) a ministra bez portfeje (Alois Vošahlík).¹⁶⁴

3.4 Právo lidu

Další noviny vydávané už od dob Rakousko-Uherska byly stranické *Právo lidu*. Tato tiskovina byla orgánem Československé sociální demokracie. K volbám do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 již 5. dubna téhož roku otiskli redaktoři krátký článek o setkání československých šéfredaktorů v rámci Svazu českých novinářů, při němž došlo k dohodě o dodržování usnesení Národní fronty a slušném způsobu vedení kampaně. V případě porušení – ať už domnělé či z nedbalosti – měl vyvodit svaz příslušné důsledky.¹⁶⁵ V dalším článku byly oznámeny výsledky z jednání ústavně právního výboru sněmovny, kde se dohodlo několik změn volebního systému, ať už šlo o dvouletý mandát nebo vykonávání zákonodárné moci po celém území ČSR. Je zároveň zmíněno rozhodnutí o zachování bílých lístků jakožto úspěch sociálně demokratické strany: „*Ústavně právní výbor v prvním čtení rozhodl, aby při volbě byly*

¹⁶² *Lidová demokracie*, 22. 6. 1946, II/143.

¹⁶³ *Lidová demokracie*, 19. 6. 1946, II/141.

¹⁶⁴ *Lidová demokracie*, 3. 7. 1946, II/151.

¹⁶⁵ *Právo lidu*, 5. 4. 1946, XLIX/81.

*zachovány bílé hlasovací lístky, což je úspěch čs. sociální demokracie, která důsledně žádá, aby nepřátelé lidově demokratického řádu mohli projevit nesouhlas s vládní politikou demokraticky i ve volbách a neskrývali se při občanském právu.*¹⁶⁶

O den později *Právo lidu* informovalo o schůzi sociálně demokratického představenstva. Kromě zprávy o současném stavu organizace a přípravě blížících se sjezdů živnostníků, kulturních pracovníků a dalších členů různých stranických organizací neváhali redaktoři zdůraznit vzrůst členstva a počet místních organizací, což přidávalo na optimismu před oslavami Prvního máje a následnými volbami. V rámci voleb píšou, že *„čs. sociální demokracie jasně národu i světu prokáže, že je silnou oporou demokracie a socialismu, že je skutečnou zárukou šťastné, klidné a bohaté budoucnosti našeho lidu“*.¹⁶⁷

Dne 9. dubna byl otištěn článek – rozdělen na dvě části – o velkém manifestačním předvolebním projevu v Moravské Ostravě, přesněji v sále kina Alfa v Lidovém domě, tehdejšího ministra průmyslu Bohumila Laušmana. Autor článku obdivně líčil průběh manifestace, která se dle jeho slov setkala se souhlasnými výkřiky a mohutným potleskem, a ministrův projev označil za impozantní. Ovace, které způsobil, zněly nejen uvnitř Lidového domu, nýbrž až do ostravských ulic.¹⁶⁸

O dvanáct dní později byl vydán stručný volební kalendář. Zahrnoval informace o nejdůležitějších termínech měsíc před konáním voleb. Byť se jednalo o obecnou informaci, ani zde si redaktoři *Práva lidu* neodpustili propagaci sociální demokracie: *„[...] nejenom odpovědní pracovníci strany, nýbrž každý volič, který má a musí mít zájem na tom, aby naše první volby byly dokonalé, demokratické a naprosto svobodné, takové, jaké čs. soc. demokracie ve sněmovně prosazovala a také prosadila!“*¹⁶⁹

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ *Právo lidu*, 6. 4. 1946, XLIX/82.

¹⁶⁸ *Právo lidu*, 9. 4. 1946, XLIX/84.

¹⁶⁹ *Právo lidu*, 21. 4. 1946, XLIX/95.

Dne 24. dubna vyšel na titulní straně článek pod názvem *Jen nejlepší lidé v čele čs. soc. demokracie*. Jak název napovídá, nacházel se v něm výsledek sjezdu zástupců strany, jenž schválil kandidátní listinu. Jmenovitě je třeba zmínit kromě předsedy Zdeňka Fierlingera (lídr kandidátky v Praze) také Václava Majera (Kladno), Blažeje Vilíma (Mladá Boleslav) nebo Vojtěcha Beneše (Plzeň).¹⁷⁰

Těsně před vyhlášením předvolební kampaně vyšla dne 26. dubna na titulní straně úvodní poznámka mířící proti národnímu socialistovi Ladislavu Karlu Feierabendovi, který do stranického tisku napsal, že blížící se volby možná rozhodnou i o možnosti svobodně volit i o dva roky později. Že šlo o útok na Feierabendovu osobu a národně socialistickou stranu s úmyslem propagovat sociální demokracii, svědčí toto: „*Věru, jaká péče a starost nikoli o zemědělský lid, který si spravuje vesnice a který si v politických stranách vyřizuje věci týkající se zemědělské politiky. Bylo-li o zemědělce málo péče v národně socialistické straně, tomu se nedivíme, to u čs. sociální demokracie byla o zemědělce hned od počátku poctivá péče. Ovšem jsme na pochybách, že by národní socialista dr. F.[eierabend] ve straně nár. socialistické zemědělce udržel a zachránil.*“¹⁷¹ V západočeském vydání téhož čísla redakce informovala o konání voleb v Plzni. Ovšem nešlo o předčasné volby jako takové. V měšťanské škole na Petrohradě si žáci čtvrté třídy mohli nanečisto vyzkoušet, jak vypadá účast v demokratickém procesu. U těchto žáků zvítězila sociální demokracie se ziskem 26 hlasů a těsným náskokem nad komunisty (24 hlasů). Je tedy zřejmé, že této události *Právo lidu* věnovalo pozornost.¹⁷²

Až o den později se redakce naplno věnovala vypsání voleb, datum bylo stanoveno na 26. května. Stejně jako další zmíněné tiskoviny informovalo *Právo lidu* o důležitých pravidlech a lhůtách. Přestože druhá část článku není tak rozsáhlá jako ta první, nachází se až na následující stránce. O významu voleb autor článku na závěr píše: „*Význam těchto prvých svobodných voleb po skončení*

¹⁷⁰ Právo lidu, 24. 4. 1946, XLIX/96.

¹⁷¹ Právo lidu, 26. 4. 1946, XLIX/98.

¹⁷² Tamtéž.

války je všeobecně znám. Je dalekosáhlý nejen proto, že z těchto voleb vzešlý parlament dostane za úkol vypracovat novou ústavu, jíž musí být opraveny všechny otázky našeho nového veřejného života, ale tyto parlamentní volby mají další význam i v tom, že podle jejich výsledků budou provedeny korektury v zastoupení jednotlivých politických stran v národních výborech.¹⁷³

Celé první dvě stránky následujícího čísla zahrnovalo rozsáhlé volební svolání Československé sociální demokracie pod názvem *Českému voličstvu! Mužům, ženám, mládeži!* Byly tam zmíněny pochopitelně veškeré pozitivní aspekty minulosti, například podíl sociální demokracie na boji proti Habsburkům a sjednocení Čechů a Slováků nebo činnost za první republiky. V poslední části svolání strana slibuje voličům stoprocentní snahu při tvorbě nové ústavy, posílení jednoty, dovršení školské reformy, pracovní uplatnění a jiné další sociální body. Krom toho ještě vyzdvihovala stabilizaci republiky a víru do budoucna, jež by dle svolání mělo být velké a slavné. V svolání stálo: „*Nový režim, nová soustava, soustava lidové demokracie, která má všechny prvky demokracie sociální, je zárukou, že v krátké době bude možno změnit republiku od základů.*“¹⁷⁴ Na třetí stránce si redaktoři opět neodpustili reakci na *Svobodné slovo*. I když psali, že nehodlají na útoky národně socialistického listu odpovídat, přesto je zde patrný mírný vzkaz: „*Zdá se, že kdyby nebylo našeho listu, nemělo by Svobodné slovo o čem psát.*“¹⁷⁵

Dne 30. dubna byl otištěn další komentář zaměřující se na mladé voliče, z nichž asi 10 ročníků se chystalo k volebním urnám vůbec poprvé. Jeho autorem byl Jaroslav Mecer. Uznává, že mládež tímto získává větší zodpovědnost, než na jakou byli v rámci demokracie zvyklí – když nebudeme počítat odpor k nacismu – ale hlavně starší generaci vyzval, aby připravila své potomky k volbám, udělala jim skutečnou politickou školu. Napsal: „*Nechodme na ně s bubnem a hlasnou troubou demagogie předvolebních slibů; nechtějme je oslnit barevným ohňostrojem plakátů a letáků; udělejme jim z voleb velkou politickou školu!*“

¹⁷³ Právo lidu, 27. 4. 1946, XLIX/99.

¹⁷⁴ Právo lidu, 28. 4. 1946, XLIX/100.

¹⁷⁵ Tamtéž.

*Půjdeme-li takto k mladým lidem, pak se nám také jistě snáze podaří přesvědčit je, že jsme na dobré cestě, která je i do budoucna jediná a správná: cesta k socialismu a demokracii.*¹⁷⁶ Do rubriky *Pro naše zemědělce* stejného čísla novin napsal Martin Kovář článek o tom, jak uvažuje zemědělská mládež při výběru politické strany, jíž dá v květnu svůj hlas. Položil si otázky, které mohly venkovskému mladíkovi, jemuž byl poskytnut jako jediný zdroj informací tisk, vrtat hlavou. Kovář v takovém případě došel k závěru: *„Venkovská mládež by měla jít s těmi, kdož byli první v nabídce poctivé spolupráce dělnictva se zemědělci. Venkov dnes je již natolik informován, že to byla strana sociálně demokratická, která byla první ve vydávání zemědělského tisku. Všechny ostatní politické strany s vydáváním tisku pro zemědělce začaly o hodně později. Kopírují jen. A nad tím by se právě měla zemědělská mládež zamyslit a podle toho jednat.*¹⁷⁷

Na první květnový den napsal František Tymeš článek *Úkoly nového parlamentu*. Zde autor převážnou částí článku zrekapituloval působení sociální demokracie v minulosti. V té další vyzval ke splnění – dle jeho slov – největšího úkolu, jakému kdy strana čelila, tedy zachovat základy sociálního a demokratického státu, ukázat schůdnou demokratickou cestu k socialismu a nový parlament by měl tuto revoluci dokončit.¹⁷⁸

Oslavy 1. máje se nesly ve znamení velkých manifestací jednotlivých politických stran. Na náměstí Republiky v Praze přednesl projev předseda Zdeněk Fierlinger, v němž krom shrnutí problémů, kterými Československo čelilo, vyjádřil naději na lepší budoucnost státu, završenou dosažením socialismu demokratickou cestou. Odmítal existenci železné opony, která se však teprve budovala. Na závěr o blížících se volbách redakce otiskla: *„Jdeme s programem dobrým, poctivým jako vždy a jsme přesvědčeni, že tento program, budeme-li jej*

¹⁷⁶ Právo lidu, 30. 4. 1946, XLIX/101.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Právo lidu, 1. 5. 1946, XLIX/102.

*vždy poctivě plnit, zajistí nám značný úspěch v těchto příštích volbách a dříve nebo později staneme se opět první stranou v tomto státě.*¹⁷⁹

Dne 8. května *Právo lidu* otisklo článek s názvem *O čem musí rozhodnout volby*. Redakce zde zdůraznila význam nového Ústavodárného národního shromáždění, jejíž úkolem mělo být vypracování nové ústavy. Autor článku odkázal na Karla Havlíčka Borovského, jenž dle novin označil za nejlepší ten politický celek, který se skládá z nejlepších a nejobětavějších pracovníků. O tom, že nezáleží, zda volby strana vyhraje, či propadne, napsal: „*Důležité je, že čs. sociální demokracie má ty síly, bez nichž se stát neobejde a které před sto lety označil Havlíček v nejschopnějších, nejzkušenějších a nejobětavějších pracovnících za záruku budoucnosti národa. A to je klad, o němž musí rozhodnout volby!*“¹⁸⁰

Další poznámka mířící na národní socialisty byla otištěna o den později. Redaktoři naráželi na článek ze *Svobodného slova*, v němž byla zmínka o údajně nezměněném programu národně socialistické strany. Bodem sporu pro ně byla část o hospodářském cílu, kde měli upřednostnit kapitál nad prospěch pracujícího lidu.¹⁸¹ O tři dny později přišel další zásah na politického rivala. Redakce reagovala na vydání letáku pro střední školy, v němž měli národní socialisté rozdělit národ na demokratický tábor, skládající se pouze z národních socialistů, a tábor komunistický. Odkazovala na jejich činnost v roce 1938, kdy měli zradit masarykovské ideály. Na závěr autor poznámky obhajoval postoj sociální demokracie, jenž měl zachovávat tradici pod záštitou demokracie a socialismu.¹⁸² O další dva dny vyšel článek pod názvem *Don Quijoti nastupují*. Jednalo se o další reakci na útok národních socialistů. Proč byli přirovnáváni s touto literární postavou, budiž vysvětleno: „*Zdá se, že právě se starým desperátstvím se nár. socialisté dosud nerozešli! Jejich don Quijoti bojují proti větrným mlýnům! Volají do boje proti totalitě a bojují proti napjatým silám a vůli národa o lepší*

¹⁷⁹ *Právo lidu*, 3. 5. 1946, XLIX/103.

¹⁸⁰ *Právo lidu*, 8. 5. 1946, XLIX/107.

¹⁸¹ *Právo lidu*, 9. 5. 1946, XLIX/108.

¹⁸² *Právo lidu*, 12. 5. 1946, XLIX/110.

*budoucnost, neboť kdo se dnes pokouší o jednotu národa, pokouší se o klid, mír a pořádek. Tito don Quijoti se pokoušejí o stát!*¹⁸³

Poprvé o kandidátním čísle sociálně demokratické strany se výrazně psalo dne 15. května. V ten den *Právo lidu* otisklo článek o projevu Zdeňka Fierlingera z Výstaviště v Praze 7. Vyzýval k bedlivému střežení proti reakčním proudům, jednotě mládeže a tak dále. V závorkách doplnil autor článku reakce publika, pochopitelně šlo o potlesky. O kandidátním čísle strany stálo: „*A proto doporučuji každému, aby volil toto číslo (s.[oudruh] Fierlinger za nadšeného volání a potlesku ukazuje na vytištěné číslo 3, které má na klopě svého kabátu). A je to číslo šťastné!*“¹⁸⁴

Další útok cílený na národní socialisty byl otištěn dne 17. května, kdy *Právo lidu* informovalo o podfuku v Děčíně, kde byly vylepovány letáky s kandidátním číslem národně socialistické strany, vedle čehož stálo heslo o budování sociální demokracie v Československu. Napsalo také, že zřejmě se děčínští funkcionáři za svou stranu stydí a zneužívají tak důvěry voličů v sociální demokracii.¹⁸⁵ Hned pod tím se nachází další poznámka cílená na národní socialisty. Zde byli označeni za nejneklidnější stranu, neboť nevědí, na jakém principu mají přesně stavět. O čím dál napjatější předvolební atmosféře svědčilo tohle: „*Ale národní socialisté nemyslí, protože nikdy mnoho nemyslili, a tak píší o podnájemnictví čs. soc. demokracie a dělají si velké starosti o linku sociální demokracie. Ať si bratři nedělají starosti o nás, mají svého až nad hlavu.*“¹⁸⁶

V článku na následující stránce, jenž nese název *Předvolební agitace s přidělem půdy*, zase narážela na komunistické agitace mířené k pohraničním zemědělcům. Těm totiž byl prostřednictvím ministerstva vnitra přislíben příděl lesů z konfiskovaného majetku, ale až po volbách. A to ještě záleželo na výsledku voleb, konkrétně jak by zemědělci hlasovali. Tisk sociální demokracie se proti tomuto způsobu agitace ohradil: „*Každý občan ví, že žádný nynější ministr ve*

¹⁸³ *Právo lidu*, 14. 5. 1946, XLIX/111.

¹⁸⁴ *Právo lidu*, 15. 5. 1946, XLIX/112.

¹⁸⁵ *Právo lidu*, 17. 5. 1946, XLIX/114.

¹⁸⁶ Tamtéž.

*svém resortu nemůže slibovati opatření, která jeho nynější resort učiní po volbách. Bylo by dobře, kdyby při politické agitaci mezi zemědělci si ministerstvo zemědělství a Národní pozemkový fond ukládaly větší rezervy.*¹⁸⁷

Následujícího dne se redakce *Práva lidu* ohradila proti obvinění národních socialistů, že sociální demokracie splyne s komunisty. Jejich tvrzení označila za nesmysl, kterým se snažili získat ty voliče sociální demokracie, jež nechtějí mít nic společného s KSČ. Zároveň odkázala na členku lidové strany Helenu Koželuhovou, jež odmítala spekulace o splynutí národních socialistů s lidovci.¹⁸⁸

Týden před konáním voleb, 19. května, byl vydán komentář šéfredaktora Jana Vaňka, v němž nedává velkou šanci národním socialistům, neboť jejich kampaň označil spíše za útočnou proti sociální demokracii. Ta však by měla mít mocnější zbraň, a to jasný program. O tom, co by měl správný volič sociálně demokratické strany učinit, nad čím se zamyslet, napsal: „*Československý volič si zachoval svobodnou vůli a zdravý rozum i tam, kde někteří političtí činitelé najednou propadli volební horečce. Náš volič si správně položil otázku: A co po volbách? A odpovídá si, že po volbách se musí přejít k normálnímu politickému životu a pak bude třeba zasklít leckterou okenní tabulku, která byla vyražena v zápalu volebního boje.*“¹⁸⁹ Aby toho nebylo, hned vedle komentáře byl otištěn dopis občana, jistého Jiřího Cacha, jenž vyjádřil politování nad odvoláním národně socialistické mládeže ze Svazu české mládeže. Tímto činem strana dle jeho slov hanebně poškodila mládež v Československu, jež měla být jednotná. Doufal tak v její obrat se vší odpovědnosti, jinak se dle Cacha jedná o stranu, jež rozvrací kromě mládeže také celý národ.¹⁹⁰

Poznámka čísla ze dne 21. května připravovala čtenáře na různé průvody a jiné akce snažící se získat poslední zbytky nerozhodnutých voličů. Autor nabádal k obezřetnosti, aby se nikdo nenechal vykolejit. Přesto se zde nacházela propagace sociální demokracie: „*Sociální demokraté a všichni jejich upřímní*

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ *Právo lidu*, 18. 5. 1946, XLIX/115.

¹⁸⁹ *Právo lidu*, 19. 5. 1946, XLIX/116.

¹⁹⁰ Tamtéž.

*přátelé, kteří se klidně a rozumově rozhodli dát této straně hlas, nedají se strhnout závěrečným předvolebním bengálem a budou vždy a ve všech případech uklidňujícím prvkem v celém volebním dění.*¹⁹¹

V následujícím čísle byla již národně socialistická strana označena za stranu bez cíle, programu a charakteru, která svoji kampaň vedla pouze siláckým vystupováním. Redakce vyjádřila nedůvěru slovům národních socialistů, které je v jeden den vyřkli, v druhý den je však potřeli. Přesto vyjádřila naději, že po skončení volebního boje se situace uklidní a národní socialisté se budou zase snažit hledat s ostatními stranami najít společnou řeč. Upozornila však na hrozbu složitějšího budování vládní spolupráce při čím dál vyšším počtu zpřetrhaných vazeb.¹⁹²

Čím více se blížily volby, tím více článků na téma volby se tisklo. Dne 23. května například *Právo lidu* otisklo článek poslance Jana Hladkého *O čem se v neděli rozhodne?*, v němž je zdůrazněn význam chystaného demokratického procesu. Dle Hladkého šlo samozřejmě o vypracování nové ústavy, jež by nahradila starou z roku 1920, dále o zvolení prezidenta republiky ústavodárným Národním shromážděním, definitivní vyřešení poměrů Čechů a Slováků a udržení míru, bezpečnosti a samosprávy. O spojení se Sovětským svazem dále napsal: *„Jsme si všichni vědomi naší vděčnosti k slovanským národům SSSR a zůstaneme jim věrnými spojenci, poněvadž věříme, že jsou to naši opravdoví přátelé. Stejně chceme být upřímnými přáteli Západu, nejen z důvodů hospodářských, ale i proto, poněvadž jsme přesvědčeni, že to bude SSSR, Anglie a Amerika, kteří budou hlavní zárukou světového míru.*¹⁹³

Titulní strana následujícího čísla se již začala tisknout ve volebních barvách, neboť její pozadí zdobil velký nápis *Volte silnou 3*. Titulní článek napsal Václav Majer, jenž předával voličům své poselství a vyzýval je k bedlivému promyšlení tohoto velkého rozhodnutí, které mohlo přispět

¹⁹¹ *Právo lidu*, 21. 5. 1946, XLIX/117.

¹⁹² *Právo lidu*, 22. 5. 1946, XLIX/118.

¹⁹³ *Právo lidu*, 23. 5. 1946, XLIX/119.

k budoucímu vývoji republiky.¹⁹⁴ Na další straně otiskla redakce článek o dvou velkých projevech předsedy sociálních demokratů a vlády Zdeňka Fierlingera. První se konal v Dělnickém domě na Střelnici v Hradci Králové, druhý v Sokolovně v Praze 15. Na obou projevech bylo dle autora článku patrné, že strana získává na popularitě a do svých řad získává nejširší vrstvy obyvatelstva od univerzitních profesory po zemědělce.¹⁹⁵

Následujícího dne – v předvečer voleb – byl otištěn rozsáhlý titulní článek o proběhnuvších předvolebních schůzích sociální demokracie. Zde bylo patrné, že do voleb strana vstoupila sebevědomě, dalo by se říci skoro až povýšeně vůči národním socialistům. Schůzím se účastnil také britský poslanec a člen Labouristické strany Ernest Davies, jenž vyjádřil přání úspěchu sociální demokracie v Československu, jež dle jeho slov uplatňuje podobné principy jako labouristé.¹⁹⁶

Dne 26. května, kdy je volební boj vrcholil, a voliči se vydávali vstříc volebním urnám, *Právo lidu* také otisklo poselství prezidenta Edvarda Beneše. Pod poselstvím se nachází článek o získání podpory armády prostřednictvím manifestací. Že sociální demokracie přikládá armádě velkou váhu, vysvětlil autor článku: „*Vždyť přední mužové dnešního vedení čs. sociální demokracie – Fierlinger, Laušman, Majer, Erban a četní jiní – byli a mnozí doposud jsou vojáky a zúčastnili se aktivně nejen budování naší armády, ale také osvobozeneckých bojů.*“¹⁹⁷

Následující číslo bylo velkou rekapitulací volebních výsledků, v nichž sociální demokracie z českých stran skončila poslední. O tomto propadu redakce *Práva lidu* napsala: „*Sociální demokracie, matka a bojovnice za tyto ideje, v těchto volbách byla částečně oslabena neúměrně svým zásluhám o dnešní stav demokracie a socialismu v naší zemi. Není to neštěstí. Zavazuje ji to tím určitěji*

¹⁹⁴ *Právo lidu*, 24. 5. 1946, XLIX/120.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ *Právo lidu*, 25. 5. 1946, XLIX/121.

¹⁹⁷ *Právo lidu*, 26. 5. 1946, XLIX/122.

*hájit svůj program budování socialistického hospodářství, socialistického státu, lidských práv a občanských svobod.*¹⁹⁸

Jeden z povolebních ohlasů byl otištěn 29. května a jeho autorem byl Jan Vaněk. V tomto komentáři vyjádřil spokojenost nad klidným průběhem skončených voleb a nízkým počtem vhozených bílých lístků. Výsledky dle něj potvrzují postoj národních socialistů, kteří vsadili na boj proti komunistům a sociální demokracii a přecenili tak své schopnosti. O sociálně demokratické straně se vyjádřil, že uhájila svojí pozici a měla tak zachováno klíčové postavení při budování socialismu a demokracie. O jejím fungování v ústavodárném Národním shromáždění napsal: *„Půjde dál svou osvědčenou cestou, zpevní své řady a můžeme být přesvědčeni, že drobná práce ve straně a práce pro stát nakonec přinese potvrzení významu a funkce sociální demokracie v našem politickém životě.*¹⁹⁹

Nejdůležitější zpráva z prvního červnového dne byla o proběhnuvší celodenní poradě předsednictva sociálně demokratické strany. Jednalo se o rozebrání povolební situace, schválení dosavadní stranické politiky, vytvoření dispozic pro jednání o novou vládu a tak dále. Byl potvrzen postup demokratický a socialistický ve prospěch československého národa, nadále byly vyjádřeny věrnost Sovětskému svazu a přátelství se západními velmocemi a poskytnuta podpora nové vládě. Na závěr strana poděkovala voličům za projevení důvěry a vyzvala své členy a stoupence k budování pevné sociální demokracie v ČSR.²⁰⁰

Následujícího dne redakce *Práva lidu* otiskla na titulní stranu zprávu o pověření předsedy KSČ Klementa Gottwalda sestavením nové vlády. Sociální demokracie však počítala s tím, že do nové vlády se stejně jako všechny ostatní politické strany zapojí. Strana věřila, že bude pokračovat v uskutečňování košického programu.²⁰¹ Ve stejném vydání byl otištěn další komentář Jana Vaňka, jenž by se dal označit za jeden z povolebních ohlasů, týden po vyhlášení

¹⁹⁸ Právo lidu, 28. 5. 1946, XLIX/123.

¹⁹⁹ Právo lidu, 29. 5. 1946, XLIX/124.

²⁰⁰ Právo lidu, 1. 6. 1946, XLIX/126.

²⁰¹ Právo lidu, 2. 6. 1946, XLIX/127.

výsledků. Například vyvrátil zde tvrzení národních socialistů, že se sociální demokracie hned po volbách sloučí s komunisty. O stabilním postavení a důvěryhodnosti strany ještě napsal: „*Strana má pevný kádr členstva a sbory pracovníků, jejichž vysoké kvality oceňují i političtí odpůrci. Na tom bude stavět dál. [...] Zásadní politika, věrnost danému slovu, právo konstruktivní kritiky všude tam, kde kritiky je třeba, ať napravo či nalevo byly a zůstanou kromě zásad programatických vůdčími myšlenkami politiky sociální demokracie.*“²⁰²

Dne 7. června byla otištěna stručná zpráva o první schůzi sociálních demokratů s designovaným předsedou vlády Klementem Gottwaldem týkající se vyřešení otázek vládního programu a zastoupení ve vládě. Za sociální demokracii jednal předseda Zdeněk Fierlinger, František Tymeš a Blažej Vilím. Na schůzi bylo oznámeno podání programního návrhu strany v průběhu dalších týdnů.²⁰³

O dva dny později vyšel mnohem rozsáhlejší titulní článek o pokračování jednání o novou vládu. V podstatě zde autor článku shrnul veškeré body, které nové Ústavodárné národní shromáždění muselo bezprostředně po volbách splnit. Kromě jednání o složení vlády a jejího programu, jenž obsahoval mimo jiné také dvouletý plán hospodářské obnovy, také o konání prezidentských voleb, jejíž přesné datum stanoveny ještě nebylo stanoveno, stejně tak datum ustanovení nového parlamentu, jež se mělo konat den před zvolením hlavy státu, nebylo stanoveno.²⁰⁴

Další článek, jenž stojí za zmínění, je ze dne 12. června. Míla Grimmichová zde informovala o ženském zastoupení v parlamentu. Z 24 žen získaly mandát tři sociální demokratky, což autorka článku považovala za úspěch, neboť počet zástupkyň byl totožný se zastoupením národních socialistek. Nabádala však k neusnutí na vavřínech: „*Je třeba pustit se do usilovné práce za tím cílem, abychom se mohly vyrovnat v příštích volbách jiným stranám. Pro ženy to znamená získávat nejen budoucí voličky, ale snažit se zvýšit stůj co stůj*

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Právo lidu, 7. 6. 1946, XLIX/131.

²⁰⁴ Právo lidu, 9. 6. 1946, XLIX/133.

*počet politicky organisovaných žen ve straně, z nichž se pak zase rekrutuje kádr dalších pracovníků.*²⁰⁵

Hodnocení voleb již nebylo na místě, což potvrdil komentář Vojtěcha Erbana ze dne 16. června a zaměřil pozornost na utvoření nové vlády, zároveň nepochyboval o znovuzvolení Edvarda Beneše prezidentem republiky. Dal vědět o růstu nových členů sociálně demokratické strany, kteří zřejmě považovali tvrzení politických soupeřů na nepravdivá a záměrně útočná se snahou poškodit stranu. Jako v každém jiném článku, i zde se nachází stanovisko strany o upřednostňování zájmu republiky nad zájmy strany.²⁰⁶

O tři dny později vyšel komentář, v němž Jaroslav Hladký glosoval proběhnuvší ustavující schůzi sněmovny. Ta si vytyčila jako hlavní úkol vypracování nové ústavy, jež by demonstrovala nové poměry v Československu, než jaké byly při vydání staré z roku 1920. Změny se týkaly zejména v národnostním složení, jež bylo nyní ryze české a slovenské. Dalším úkolem mělo být vyřešení poměrů se Slovenskem. Za hlavní cíl sociální demokracie pak označil snahu o její odezvu v ústavě. Konkrétně napsal: *„Je to zdůraznění svobody práce, práva na práci, pracovní povinnost, odměny za práci, samosprávy práce, zabezpečení zdraví a stáří všech pracujících. Stejně tak zhodnocen musí býti v nové ústavě význam rodiny, ochrana dítěte a nejen právo každého nadaného dítěte na dosažení nejvyšších stupňů vzdělání, ale i umožnění dosáhnouti těchto cílů.*²⁰⁷

Poněkud podrobněji se redakce rozepsala k volbě předsedy parlamentu 20. června. Rozhodovalo se mezi Antonínem Zápotockým a Josefem Davidem. Autor článku zde popsal průběh volby, která se nesla v dramatickém duchu. Nakonec při poměru 153 : 142 zvítězil Zápotocký. Sociální demokracie podle autora článku měla sympatie k oběma kandidátům stejné, přesto po volbě vyjádřili k národně socialistickému poraženému kandidátovi sympatii.²⁰⁸ O pět

²⁰⁵ Právo lidu, 12. 6. 1946, XLIX/134.

²⁰⁶ Právo lidu, 16. 6. 1946, XLIX/138.

²⁰⁷ Právo lidu, 19. 6. 1946, XLIX/140.

²⁰⁸ Právo lidu, 20. 6. 1946, XLIX/141.

dní později k tomu redakce do úvodních poznámek na titulní straně otiskla: „Není sporu o tom, že David je osobou, která by jako předseda Národního shromáždění byla na svém místě. Na druhé straně bylo a je známo, že poslanec David svého času nebyl nijak nadšen, když z rozhodnutí strany opouštěl místo náměstka předsedy vlády, aby se ujal místa předsedy prozatímního Národního shromáždění. Je proto oprávněná naděje, že výsledek volby předsedy ÚNS přispěje k tomu, aby poslanec David se mohl uplatnit v příští vládě k dobru republiky a jejího pracujícího lidu.“²⁰⁹

Poprvé o sestavené vládě s Klementem Gottwaldem v čele informovalo Právo lidu na titulní straně 3. července. Novinkou bylo zřízení dvou nových ministerstev (techniky a unifikace). Sociální demokracie získala tři ministerská křesla (Zdeněk Fierlinger – náměstek předsedy vlády; Bohumil Laušman – ministr průmyslu a Václav Majer – ministr výživy).²¹⁰

3.5 Svobodné noviny

Svobodné noviny sice nepatřily k tiskovinám, jejichž existence se datuje od osvobození Československa v květnu 1945, neboť začaly poprvé vycházet už od roku 1893 do konce války pod názvem *Lidové noviny*. Důvod ke změně názvu byl logický, neboť košická vláda rozhodla o zákazu všech novin a časopisů sloužících okupantům, mezi nimiž *Lidové noviny* patřily, a po převzetí Sdružení kulturních organizací, jež noviny vydávalo, Eduardem Bassem a dalšími osobnostmi mohly vycházet pod výše zmíněným novým názvem.²¹¹

Poprvé se *Svobodné noviny* výrazněji věnovaly volbám do ústavodárného Národního shromáždění 26. dubna 1946, kdy v článku *Volební kampaň zahájena* informují čtenáře o vyhlášení ministra vnitra Václava Noska (KSČ) o vypsání voleb na 26. května téhož roku a sdělení informací týkajících se voleb, pro které byly splněny veškeré politické a právní předpoklady. Již zde si ještě nezvolený

²⁰⁹ Právo lidu, 25. 6. 1946, XLIX/144.

²¹⁰ Právo lidu, 3. 7. 1946, XLIX/150.

²¹¹ PERNES, *Svět lidových novin 1893–1993. Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*, Praha 1993, s. 110.

parlament vytyčil zásadní úkol vypracování nové ústavy. Zároveň slíbila vláda volby všeobecné, rovné, přímé a tajné, vylučující jakoukoliv volební geometrii, tudíž každý hlas bude mít stejnou váhu. Počet mandátů nebyl stanoven předem, nýbrž až po spočtení hlasů v jednotlivých krajích, čímž se určí síla a váha zastoupení ve sněmovně. Dále noviny informují o věkovém omezení voličstva (aktivní volební právo od 18 let, pasivní od 21 let) a možnosti hlasovat s voličským průkazem v jiné obci, než ve které je zapsán do volebního seznamu. Na závěr ministr Nosek představil srovnání počtu voličů posledních dvou prvorepublikových voleb (1929 a 1935) s počtem zapsaných voličů v těch následujících. Zde je vidět úbytek o téměř 1,3 milionů obyvatel mající právo volit. Pro Čechy připadá 150, Moravu a Slezsko 81 a pro Slovensko 69 mandátů.²¹² Na stejné stránce se nachází článek Vyhláška o vypsání volby ústavodárného Národního shromáždění informující o administrativních náležitostech (volební výbory, předložení kandidátních listin nejpozději 10. května) včetně nařízení vydání krom hlasovacích i legitimačních lístků v obcích s více než 1000 voliči a jež byly připojeny k jiným obcím.²¹³

O pět dní později vyšla nepříznivá reakce slovenské politické veřejnosti na rozdělení mandátů, neboť se cítila ukřivděna za zkrácení počtu poslaneckých křesel o 10 či 15 mandátů, než v kolik doufala (85). Sice za první republiky disponovalo Slovensko dokonce méně než 60 poslanci, ale například větší populace v roce 1946 měla být ospravedlňujícím důvodem k většímu počtu mandátů, než jak je výše zmíněno. Dále v článku stojí: *„Třebaže Slovensko má být v ÚNS zastoupeno počtem mandátů o 11 větší než v poslaneckých sněmovnách předmnichovské republiky, pocítují to slovenští demokraté jako křivdu a dovozují, že slovenští komunisté zavini v ústavodárném výboru PNS, že se neuplatnil návrh demokratické strany na určení fixního počtu mandátů (bez ohledu na počet zastoupených volících voličů), připadajících na každou ze tří zemí naší republiky předem.“*²¹⁴

²¹² Svobodné noviny, 26. 4. 1946, II/98.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Svobodné noviny, 1. 5. 1946, II/102.

Předvolební napětí mezi stranami se dá poukázat na článek z 3. května, kde při schůzi na pražské radnici panovala až bojovná atmosféra, zvláště při jednání o jmenování do správního výboru okresního úřadu ochrany práce a pronájmu Obecního domu v Praze. Druhý bod sporu muselo rozhodnout hlasování, po němž bylo navzdory nesouhlasu komunistických zástupců schválen pronájem Obecního domu manželům Jaroslavu a Aloisii Vašatovým. Pronájem měl trvat šest let.²¹⁵

Na titulní straně o den později napsal Václav Hlavatý úvodník týkající se problematice významu bílých lístků. Upozorňuje na formální a věcné nedostatky této inovace, uvažuje nad tím, zda se vhození prázdného lístku do volební urny dá považovat za platný či neplatný hlas, kterými dalšími zákony vlastně platnost-neplatnost odporuje a co by případný většinový nesouhlas s režimem projevený vhozením bílého lístku znamenal při rozdělování mandátů. Tyhle otázky – jak Hlavatý píše – jsou spíše mířeny na zákonodárce nebo advokáty.²¹⁶ Její odpověď byla otištěna 15. května a jejím autorem je JUDr. Josef Hoffmann. Vysvětlil tři druhy hlasovacích lístků: platné (mířící na vybranou politickou stranu), neplatné (právně a politicky přicházející nazmar) a prázdné, nemající žádného právního významu, pouze sloužící jako projev nesouhlasu s politickým režimem.²¹⁷

Kromě jednání o novele nařízení o lidovém soudnictví a provádění pozemkové reformy se krátký článek z 8. května zabývá hlavně upozorněním na zasedání slovenské Národní fronty, že předvolební kampaň se nevede dle rozhodnutí o slušnosti a férovém boji a odsouzením jejího porušení. Na základě toho se usnesla setrvat na základech demokracie bez ohledu na volební výsledky. V článku dále stojí, že „*Národní fronta se přičiní, aby volební zápas na Slovensku byl veden co nejslušněji*“.²¹⁸

V rámci oslav prvního výročí osvobození od nacismu *Svobodné noviny* otiskly na titulní stranu 11. května projev prezidenta republiky Edvarda Beneše.

²¹⁵ Svobodné noviny, 3. 5. 1946, II/103.

²¹⁶ Svobodné noviny, 4. 5. 1946, II/104.

²¹⁷ Svobodné noviny, 15. 5. 1946, II/112.

²¹⁸ Svobodné noviny, 8. 5. 1946, II/107.

K uctění památky obětem války a německé okupace připomněl zároveň potřebu přebudování státu se stejnou důležitostí jako po první světové válce. Zmínil se o stranických bojích za první republiky, které pozoroval coby ministr zahraničí s úzkostí, stejně tak problematiku menšin. V druhé části projevu vnesl prezident poselství odkazující zároveň na chystané volby, kde praví: „*Slibme si, že po vykonaných volbách, které budou provedeny bez incidentů a ve vší důstojnosti, jež je známkou národa demokraticky vyspělého, dáme se do svorné a společné další práce budování státu a naší národní společnosti s nemenší sice energií nežli dříve, ale klidněji, bezpečněji a bez vzájemných obav a strachů, s jasným cílem, jenž je nám sám dán naší národní historií a tradicí, naším položením zeměpisným, příklady našich velkých předchůdců – bojovníků a budovatelů, a našimi vlastními zásadami demokracie, na něž jsme přísahali za války a na něž přísaháme i dnes.*“²¹⁹ Ve stejný den byl otištěn krátký článek o jmenování Ústředního volebního výboru ministrem vnitra a dalším postupu ohledně úpravě kandidátních listin a určení počtu poslanců.²²⁰

O její první schůzi informovaly *Svobodné noviny* 14. května, kdy byly již všemi politickými stranami v Československu podány kandidátní listiny a zároveň došlo k losování pořadí, které provedla třináctiletá Eva Šindelářová: 1. KSČ, 2. lidovci, 3. sociální demokraté a 4. národní socialisté (na Slovensku 1. Strana práce, 2. demokraté, 3. KSS a 4. Strana slobody). Po výpočtu mandátů pak bylo zapsáno do voličských seznamů celkem 3 792 552 českých, 2 049 789 moravskoslezských a 1 741 443 slovenských voličů, dohromady bylo 7 583 784 voličů.²²¹

Za zmínku stojí dále jeden krátký článek z 16. května o podobě řeky Vltavy v dobách předvolebních agitací. Autor zde ve stručnosti líčí tok nejdelší české řeky, zatímco její mosty a břehy jsou zahlceny volebními hesly politických

²¹⁹ *Svobodné noviny*, 11. 5. 1946, II/109.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ *Svobodné noviny*, 14. 5. 1946, II/111.

stran. Článek zakončil takto: „*Jejich barevnost soutěží se svěží zelení, ano, snad barevnost, nikoli však malebnost.*“²²²

Dne 18. května vyšel na titulní straně úvodník od Františka Loubala, v němž dává najevo zarmoucení nad skutečným soupeřením politických stran, který je s čím dál bližším dnem konání voleb nemilosrdnější, neboť agitátoři místo toho, aby se snažili povzbudit voliče svým programem, házejí špínu na své protivníky a investují nemalé peníze za volební manifestace, místo aby je použili na užitečnější věci. Loubal také zdůrazňuje potřebu udržet míru slušnosti zejména z hlediska budoucí spolupráce a vyzývá k rozumnějšímu vedení kampaně.²²³ Ve stejném čísle byl otištěn první článek s názvem *Co se děje před volbami*, mapující dění v předvolební kampani. Navzdory úpornosti jsou způsoby volebního boje v různých městech a vesnicích v Čechách a na Moravě poměrně mírné. Přesto se objevily některé drobné výjimky, například na Denisově nádraží si lidé stěžovali na polepené plakáty propagující KSČ na místech, které straně nepříslušely, nebo konflikt na železnici, kde tamní úředník zavolal pro pomoc závodní stráž. Dále autor článku zmiňuje v krátkosti projevy komunistů na Staroměstském náměstí, schůzi národních socialistů v Lucerně a na Valdštejnském náměstí.²²⁴ O den později vyšel další článek stejného jména, sdělující počet pražských voličů na 715 939, z toho většina z nich jsou ženy. Jde o vyšší voličstvo než v předchozích volbách v roce 1935, neboť se volební právo rozšířilo na osmnáctileté a starší občany. Autor článku podotkl, že strany se více snaží získat mladé spoluobčany a méně se snaží zapůsobit na ženy. Dále se zabývá obecně poklesky jednotlivých stran, které však nemají vliv na postoj či spoluzodpovědnost straníků.²²⁵

V dalším krátkém článku k předvolební kampani ze dne 21. května bylo oznámení o konání hlavních schůzí v nadcházejících dnech (národní socialisté v Lucerně, lidovci na Staroměstském náměstí). Dále informuje o vydání tzv.

²²² Svobodné noviny, 16. 5. 1946, II/113.

²²³ Svobodné noviny, 18. 5. 1946, II/115.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Svobodné noviny, 19. 5. 1946, II/116.

Májového poselství z komunistických listů, v němž celkem 392 umělců se hlásí k podpoře KSČ. Jsou zde zmíněny další stručné události, ale nadále v mezích slušnosti.²²⁶

V dalším článku z cyklu *Co se děje před volbami* autor popisuje jeden zásadní problém samotných voličů, kteří neobdrželi volební legitimaci. V hlavním městě se nejvíce takhle zanedbaných občanů objevilo v Holešovicích. Jelikož však zápisní a reklamační lhůta již prošla, veškeré stížnosti přišly vniveč. Dále poukazuje autor článku na stále větší počet volebních plakátů ve městě, vynalézavost lepičů v rámci zápolení straníků při hledání co nejlepšího místa pro přitáhnutí pozornosti. Zmiňuje se o poklidných a nenásilných politických disputacích konaných převážně na Václavském náměstí, které někdy probíhají i ve formě duelu, při němž jeden diskutér přesvědčuje druhého o svém přesvědčení tak dlouho, dokud jeden z nich nepřizná porážku a neprohlásí, že změní svého favorita. Další mosty byly obsazeny jednotlivými stranami (lidovci Palackého most, národní socialisté Jiráskův most).²²⁷

Dne 23. května napsal František Bokes svůj pohled před volbami a jejich význam na Slovensku. Připomíná nezvyklý fakt, že nekandiduje žádný katolický kněz, a tak se strany prou o získání katolických voličů. Poukazuje na to, jaký vliv měla na Slovensko léta 1939–1945, dále na stálou potřebu zemědělské půdy, která ještě nebyla dostatečně zkonfiskována. Zároveň nastiňuje předpoklad rivality mezi komunisty a demokraty. O postavení dalších dvou stran píše Bokes tohle: „*Tohoto souboje vzájemných obviňování nezúčastnili se, nikoliv náhodně, představitelé obou menších stran slovenských, které zůstávají ve střehu, aby těžily z chyb svých větších a vlivnějších partnerů.*“²²⁸ Pokračování *Co se děje před volbami* popisuje zahlcenou Prahu plakáty. Počet voličů, kteří neobdrželi legitimaci, stále přibývá. Nejvíce postiženými jsou hlavně vojáci navrátilí se ze služby, zahraničních armád nebo navrátilci z koncentračních táborů.²²⁹

²²⁶ Svobodné noviny, 21. 5. 1946, II/117.

²²⁷ Svobodné noviny, 22. 5. 1946, II/118.

²²⁸ Svobodné noviny, 23. 5. 1946, II/119.

²²⁹ Tamtéž.

Následující článek z 24. května krom stále silnějších agitací také informuje o vytváření postupu pro co nejkratší spočtení hlasů. V posledním odstavci oznamuje Svaz osvobozených politických vězňů, že si uvědomuje nebezpečí, které by pramenilo z porušení dohody o slušném vedení volební kampaně, odmítá jakékoli snahy roztržít Národní frontu a vyzývá všechny politické vězně a pozůstalé po nacistických obětech k udržení slušné formy kampaně.²³⁰

O den později, 25. května, vyšel článek *Hlášení výsledků voleb dne 26. května 1946*, v němž ministerstvo vnitra informuje o předpisech, dle kterých mají volební výbory hlásit výsledky voleb, ať už písemnou, telefonickou či telegrafickou formou. V závěru hlášení stojí: „Podle dohody s hlavním velitelstvím Sboru národní bezpečnosti, mohou krajské volební výbory kdykoliv použití přímých telefonních linek SNB s Prahou, mohou tudíž kdykoliv na těchto zvláštních linkách zavolati ministerstvo vnitra.“²³¹

V den konání voleb se nemohl vyjádřit nikdo povolanejší než šéfredaktor Ferdinand Peroutka. Píše zde například o tom, že agitace nekomunistických stran, používající při své protikomunistické kampani slova „rozvrat“ a „totalita“ není příliš spravedlivá, byť souhlasí s tím, že KSČ nejsou tato slova úplně cizí. Na závěr napsal toto poselství: „Ať dopadnou volby jakkoliv, vždy více než na tom, která situace zvítězí dnes, za dva roky, za deset let, bude záležet, jaké všechny strany budou. To, čeho potřebujeme, jest *synthesa*, spojení dvou směrů: toho, který pokládá socialismus za nevyhnutelný, s tím který dbá i těch jiných věcí, bez nichž by život ztratil na ceně. Obtíž dnešní naší situace jest ta okolnost, že oba směry ještě úplně nesplynuly. To jest největší úkol budoucnosti.“²³² Ve stejném čísle vyšel článek neboli projev prezidenta Beneše, apelující na důstojný výkon občanského práva a zdůrazňující svou nadstranickost. Dále klade důraz na klidný průběh voleb bez konfliktů na přehnaných manifestacích.²³³ Článek s názvem *Poslední kolo*, líčící až beletristicky schylující se čas voleb, ve svém

²³⁰ Svobodné noviny, 24. 5. 1946, II/120.

²³¹ Svobodné noviny, 25. 5. 1946, II/121.

²³² Svobodné noviny, 26. 5. 1946, II/122.

²³³ Tamtéž.

závěrečném odstavci vystihuje pozornost občanů zaměřenou na volební urny: „*Poslední odpoledne však nevyhláskalo jen davy obyčejných lidí, prostých občanů, ale mohli jste tu na Václavském náměstí spatřit nenápadné modré, čtyřsedadlové auto s jednomístným číslem, jak se tu pomalu proplétá klikatou uličkou mezi hloučky. President republiky se svou chotí se přijeli podívat přímo před vyvrcholením volebního údobí. Neoficiálně, docela skromně, bez obvyklého doprovodu, jen jaksi soukromě. Nikdo ho nepostrěhl. Všichni jsou příliš zaujati volební horečkou.*“²³⁴

V pondělí 27. května vyšlo zvláštní vydání *Svobodných novin* věnující se převážně prvních poválečných voleb do ústavodárného Národního shromáždění. Titulní článek se zabývá výsledkem v Praze, kde zvítězila KSČ (223 415 hlasů), a v Brně, kde nejvíce hlasů získali národní socialisté (60 273). Zároveň je zde zmínka o jedné příhodě, kdy jeden občan se pokusil v Ostravě zapálit urnu obálkou napuštěnou benzolem.²³⁵

Že byly výsledky voleb nečekané, bylo známo v novém běžném vydání téhož dne v článku *Nad výsledky voleb*. Například tak výrazné vítězství KSČ se neočekávalo, neboť například v kladenském, ústeckém, libereckém a karlovarském kraji dosáhli nadpolovičnímu počtu hlasů, čili zejména v pohraničí dosáhli komunisté úspěchu. Autor článku dále předpovídá vývoj politického spektra, který byl čím dál reálnější: „*Pro další politický postup znamenají tyto výsledky nepochybně železnou nutnost zachovat Národní frontu. Je přitom jasné, že se jí nebude pracovat tak snadno, jako tomu bylo převážně dosud. Vnitřní napětí mezi jejími složkami bude nyní větší a zejména veliká bude odpovědnost sociálních demokratů, kteří dopadli v českých zemích nad očekávání dobře a stali se opravdu rozhodujícím jazýčkem na váze.*“²³⁶

V následujícím čísle byla věnována pozornost tentokrát sestavení příští sněmovny a vlády. Již podle výsledků voleb bylo patrné, kolik která strana dosadí do poslaneckých křesel svých zástupců. Veřejnost si však kladla novou

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Svobodné noviny, 27. 5. 1946, II/zvláštní vydání.

²³⁶ Svobodné noviny, 28. 5. 1946, II/123.

otázku: kdo se stane předsedou vlády? Obecně se očekávalo, že tuto funkci obhájí Zdeněk Fierlinger, ale tím by sociální demokracie ztratila jedno ministerstvo.²³⁷ Dále se Svobodné noviny zabývají volebními výsledky ze Slovenska, kde bývalé voličstvo Hlinkovy slovenské ľudové strany získala demokratická strana, což se ukázalo jako klíčové pro poskočení do vyrovnané pozice mezi českými stranami. Proč dopadly volby na Slovensku tak odlišně než v českých zemích, autor článku zdůvodňuje: „*Volební úspěch demokratické strany, která získala téměř dvě třetiny odevzdaných hlasů, z jistého hlediska lze nazvat reakcí slovenského voličstva na události, jichž bylo svědkem v posledním roce a které prožívalo intenzivněji než český člověk nedotknutý tolik poválečnými poměry. Slovenský člověk prožil šest válečných let přece jen poněkud jinak, než člověk český, a proto také jinak reagoval při volbách.*“²³⁸

Dne 1. června se rozhodlo o sestavení vlády předsedou vítězné komunistické strany Klementem Gottwaldem. Je tomu tak nejen pro dbání výrazu přání voličů, kteří rozhodli svým hlasováním, ale také pro převzetí plné formální a naprosté zodpovědnosti KSČ za vedení státní politiky. Zároveň si již vyhradili nárok na post předsedy sněmovny, kam navrhli Jaromíra Dolanského.²³⁹

V druhý červnový den roku 1946 otiskly *Svobodné noviny* článek *Týden po volbách*, ve kterém bilancují vývoj jednotlivých politických stran. Dobrá nálada musela panovat na zasedání ústředního výboru KSČ, k čemuž přispělo i shrnutí statistik voleb (144 ovládnutých měst ze 155) a zdůraznění svých stanovisek. Svým vládním programem chtějí navázat na košický program, zároveň ho rozvinout. Zde je například stanoven dvouletý plán hospodářské obnovy, urychlení znárodnění a vytvoření hlavních zásad nové ústavy. Sociální demokracie musela čelit obvinění, že po volbách nebude fungovat jako samostatná strana. Dále lidovci poprvé v historii zaznamenali převahu

²³⁷ Svobodné noviny, 29. 5. 1946, II/124.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Svobodné noviny, 1. 6. 1946, II/126.

poslaneckých křesel z Čech oproti mandátům na Moravě a ve Slezsku.²⁴⁰ V jiném článku s názvem *Povolební neklid na Slovensku* se v krátkosti rozebralo zasedání KSS, které řešilo příčiny volební porážky. Příčinu viděla v zneužití bývalých voličů Ľud'áků demokratickou stranou. Autor článku o tom píše: „Podle vydané zprávy se zdá, že KSS si neuvědomuje všechny příčiny své volební porážky a jednostranně ji vysvětluje tím, že demokratická strana zvítězila proto, že se odchýlila od odkazu slovenského národního povstání a že se spojila s protistátními ľudáckými a gardistickými živly, které získaly rozhodující vliv na její vedení.“²⁴¹

Poprvé o jednání k sestavování vlády Národní fronty vyšel článek 5. června, jehož se účastnili Petr Zenkl, Jaroslav Stránský, Hubert Ripka, Klement Gottwald. Jednání vedli Zdeněk Fierlinger, František Tymeš a Blažej Vilím. Ať už byly dohady jakékoli, redaktor zde zdůraznil nutnost udržení Národní fronty.²⁴²

Následujícího dne vyšel článek *Pracovní program pro příští vládu*, v němž kromě ujištění, že komunistické vítězství ve volbách neznamená omezení svobody a cenzuru, obsahuje také cíle chystaného dvouletého plánu (například dosažení předválečné výroby, rozsáhlý stavební program nebo zmírnění nedostatku pracovních sil). To vše chce KSČ uskutečnit od 1. ledna 1947. Teprve po schválení plánu dojde k jednání o obsazení ministerstev. Zároveň ve stejném článku prohlásila KSS, že nebude v žádném případě spolupracovat s ľudáky, a dovoluje si odkázat na demokratickou stranu, kterou obviňuje ze spolupráce s nepřáteli košického programu.²⁴³ Ve stejném čísle vyšel o tom článek, kde autor uznává většinovou podporu Ľud'áků. Avšak jen malou část lze podezírat ze stálého přesvědčení. Zdůrazňuje zde potřebu, aby vedení strany učinila jisté kroky, například omezení vlivu kněžské vrstvy, jež staví zájmy církve nad zájmy

²⁴⁰ Svobodné noviny, 2. 6. 1946, II/127.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Svobodné noviny, 5. 6. 1946, II/129.

²⁴³ Svobodné noviny, 6. 6. 1946, II/130.

státu. Avšak uznává potřebu nezatačovat ji do kouta, naopak ji více zasvětit do obnoveného systému.²⁴⁴

Dne 7. června pokračovala jednání o vládním programu. *Svobodné noviny* zde odkazovaly na jiné tiskoviny, konkrétně olomoucký list *Našinec*, jenž k politické situaci pravil, že „*nebude téměř žádných resortních změn. Vůbec nebude změna v ministerstvu zahraničí, neboť zde je nutno udržovati naprostou kontinuitu. Zatím se ještě hledá ministr financí, ale připouští se možnost, že tento resort bude obsazen neodborníkem*“.²⁴⁵

O dva dny později vyšel článek shrnující předvolební situaci na Slovensku. Dle dostupných materiálů je patrné, že katoličtí kněží výrazně zasahovali do volebního boje. Využívali bohoslužby, v nichž byly čteny předvolební modlitby, a kázání. O tom, jak moc ovlivňovali věřící občany, píše autor článku: „*Agitace luďáckých kněží šla tak daleko, že na příklad farář Kotvan v Dehticích u Trnavy tvrdil, že socha Panny Marie na oltáři začala před volbami slzet. Tento stav prý trval až do voleb, po volbách socha přestala ronit slzy, zavírala oči a šťastně se usmívala* [o tom, zda se to skutečně stalo, nejsou důkazy].“²⁴⁶ Tímto problémem se *Svobodné noviny* zabývaly i v následujících dnech.

Dne 19. června věnovali velkou pozornost prvnímu setkání zvoleného Ústavodárného národního shromáždění, již řídil dosavadní premiér Zdeněk Fierlinger. Zde je vytyčen úkol zahrnující nejen Československo, nýbrž celou Evropu, tedy vypořádání se s druhou světovou válkou. Zároveň se klade důraz na vytvoření nové ústavy. Autor článku se v krátkosti zmiňuje o účasti velvyslanců z Británie a Sovětského svazu. Závěrem se zmiňuje o volbě nového předsedy sněmovny, kterou vyhrál Antonín Zápotocký.²⁴⁷

O 8 dní později napsal František Loubal k chystanému nástupu nové vlády shrnutí staré vlády, jež se skládala z „mužů emigrace“ a co odkazuje vládě nové.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ *Svobodné noviny*, 7. 6. 1946, II/131.

²⁴⁶ *Svobodné noviny*, 9. 6. 1946, II/133.

²⁴⁷ *Svobodné noviny*, 19. 6. 1946, II/140.

Píše: „*Odstupující vláda nemusí se za vykonanou práci v nejtěžším budování naší republiky stydět, naopak, bude vždy svědectvím její dobré práce. Nová vláda musí v započaté práci pokračovat a dobudování státu novou ústavou dokončit. Rád bych, aby se i nová vláda mohla jednou dívat na své vykonané dílo a takovým aspoň uspokojením jako vláda odstupující.*“²⁴⁸

Poslední článek, jenž zmíním, je na titulní straně z 2. července pod názvem *Nová vláda republiky jmenována*. Zde je tučným písmem oznámeno složení vlády Klementa Gottwalda. Na základě jeho návrhu jmenoval prezident Beneš novou vládu v čele s předsedou KSČ.²⁴⁹

3.6 Národní osvobození

Národní osvobození vydávala Československá obec legionářská. Dá se tedy říci, že středem jejich zájmu bylo vojenství. Stejně jako Svobodné noviny se zde snažili od nadstranický pohled na politickou situaci a objevují se zde relativně objektivní zprávy.

Poprvé se výrazně o volbách redakce zmínila 24. dubna, kdy byl otištěn pohled Zdeňka Urbánka na novinku týkající se věkového limitu volebního práva. Urbánek zde kladl velkou naději na entuziasmus mladých lidí, zároveň však viděl nebezpečí k jejich nerozvážnosti a snadnějšímu vlivu propagace. Upozornil, že s takovou důvěrou, jaká se klade na mládež, se musí nakládat s velkou zodpovědností.²⁵⁰

Druhý den byl otištěn další pohled týkající se voleb, a to od Václava Osvalda. Zmínil se o znovunabytí stranické politické struktury v evropských zemích, následně se začal zabývat Československem. Upozornil, že vnitropolitický systém nebyl ještě zcela ustálen, jako příklad dal vznik dalších dvou slovenských stran. K blížícím se volbám, kterých se účastní až osm politických uskupení, napsal: „*Volby budou tedy další etapou ve vývoji našeho vnitropolitického uspořádání. Jestliže schválí volič systém čtyř stran, dodá mu*

²⁴⁸ Svobodné noviny, 27. 6. 1946, II/146.

²⁴⁹ Svobodné noviny, 2. 7. 1946, II/150.

²⁵⁰ Národní osvobození, 24. 4. 1946, XVII/96.

*politické stability. Můžeme pak očekávat, že další vývoj – protože osm zcela samostatných stran v předválečném slova smyslu pro desetimilionový stát je zřejmě věcí ležící mimo logiku soudobého politického vývoje – půjde k jejich dalšímu srůstání ve smyslu československé státní jednoty.*²⁵¹

Vyhlášení předvolební kampaně otisklo *Národní osvobození* oproti *Svobodným novinám* rovnou na titulní stranu, avšak článek byl přeci jen kratší, neboť hned pod ním se redakce zabývala pařížskou konferencí zahraničních ministrů. Zde byl zdůrazněn fakt, že první volby po 11 letech se budou konat bez účasti německých a maďarských stran a voličů. Dále redakce v podtitulu oznámila potřebný počet hlasů na jeden mandát v českých zemích (24 483).²⁵²

Dne 28. dubna vyšel pohled Gustava Kozáka, v němž hájil návrh národních socialistů na změnu volebního řádu. Zmínil se o způsobech získávání mandátních křesel, jichž se často dosahuje až nedemokratickým způsobem. K tomu byla dodána i redakční poznámka, v němž *Národní osvobození* vyjadřuje nespokojenost s přístupem k otázkám volebního práva. Kozák dále napsal: „*Tento stav považujeme za nežádoucí, za provisorium. Budou volby a bude zase po volbách. Jsme právem zvědaví za daných okolností, kdy faktická moc vychází leckdy ze zdrojů nepověřených, jakou cestou se dá náš nový par[1]ament. A v tomto novém parlamentě by podle našeho názoru měla být československá strana národně socialistická první stranou, která by se postavila za bezodkladné projednání návrhu, podaného Vojtou Benešem a jeho druhy.*“²⁵³

Dne 3. května byla – jako u dalších jiných médií – věnována pozornost převážně proběhnuvšího svátku práce. Redakce zde mapuje pražské průvody a manifestace čtyř politických stran: národně socialistická, sociálně demokratická, lidová a komunistická. O tom, jestli v rámci volební soutěže probíhala nějaká nevraživost, se napsalo: „*Pražský lid slavil letošní svátek práce podle stranické příslušnosti, ale přesto v duchu Národní fronty jednotně ve vůli zachovat si a co*

²⁵¹ *Národní osvobození*, 25. 4. 1946, XVII/97.

²⁵² *Národní osvobození*, 26. 4. 1946, XVII/98.

²⁵³ *Národní osvobození*, 28. 4. 1946, XVII/100.

*nejdokonaleji vybudovat znovu osvobozený stát. Byl to triumf demokracie.*²⁵⁴ O den později vyšel jen mezi denními zprávami krátký článek o poškozování volebních plakátů. Zástupci stran Národní fronty se dohodli na střežení proti vandalům a škůdcům.²⁵⁵

Ke kritice vůči nedbalému přístupu k řešení otázek volebního práva se redakce Národního osvobození vrátila 7. května, kde reagovala na úvodník Václava Hlavatého ze *Svobodných novin*, v němž upozornil na nejednoznačný význam bílých lístků. Vyzývala k zřetelné a včasné novelizaci volebního zákona. Dále k Hlavatého úvodníku napsala: „Panu V. Hlavatému nelze upřít zásluhu, že dal podnět, aby opomenutí mohlo být ještě včas napraveno. Nemýlíme-li se, je pisatel kritické úvahy ‚Svobodných novin‘ totožný s národněsocialistickým poslancem V. Hlavatým, jenž z náhradníků nastoupil do sněmovny po zesnulém poslanci prof. Klecandovi teprve 11. dubna a má odborné znalosti matematické.”²⁵⁶ I redakce *Národního osvobození* 11. května vydala projev prezidenta republiky Edvarda Beneše, jehož obsah byl však rozsáhlejší, že musel být rozdělen na dvě části. Kromě výzvy k důstojným volbám do ústavodárného Národního shromáždění také upozornil na nebezpečí reakce: „Všechn náš boj vybojován a skončován dosud není. Není vybojován na frontě mezinárodní: nacism a fašism zcela překonán není a bude brzo znovu zdvihát hlavu. Ta t. zv. reakce hospodářská a sociální uvnitř i navenek se nevzdá po první své porážce a vrátí se znova k útoku ve vhodné chvíli.”²⁵⁷

Dne 15. května byl otištěn článek s názvem *Poslední týden Prozatímního národního shromáždění*, jejíž poslední schůze se měla konat o den později. V ten den se měly řešit osnovy zákonů o péči o mládež, jednotné organizaci zemědělců. Další zákony se řešit neměly. O tom, jak velkou odpovědnost vůči sněmovním povinnostem a jejich plynulý průběh, svědčí tento odstavec: „Skutečnost, že sněmovna mohla zasedat až do těsného předvolebního týdne, je

²⁵⁴ Národní osvobození, 3. 5. 1946, XVII/103.

²⁵⁵ Národní osvobození, 4. 5. 1946, XVII/104.

²⁵⁶ Národní osvobození, 7. 5. 1946, XVII/106.

²⁵⁷ Národní osvobození, 11. 5. 1946, XVII/109.

nesporným dokladem pozoruhodné konsolidace našich vnitropolitických poměrů. Vědomí odpovědnosti za nerušený chod nutných sněmovních prací se ukázalo ve všech stranách silnější, než ohledy na potřeby stranické volební agitace, takže ani rozvržená volební kampaň v ničem podstatně neohrozila sněmovní práce. Je to skutečnost potěšitelná.²⁵⁸ Na stejné straně se opět redakce zabývala tématem novely volebního zákona. Jistou naději viděly v programech národních socialistů, sociálních demokratů a komunistů. Právě tyto strany by s velkou pravděpodobností měly dosáhnout nadpoloviční většiny při prosazování volební reformy.²⁵⁹ Zároveň reaguje na odpověď Josefa Hoffmanna na žádost o vysvětlení významu bílých lístků Václava Hlavatého ve *Svobodných novinách*. Jeho odpověď však nebyla pro redakci *Národního osvobození* uspokojivá. Napsala: „*Toto vysvětlení, jež dali k volebnímu zákonu jmenovaní komentátoři, nikterak neodčiní po našem názoru zmatek[,] který zavinila poslancem Hlavatým vytýkaná vadná výstavba zákona. Pánové Hoffmann a Dracký daleko překročili přípustné meze výkladu zákona, neboť se snaží dáti volebnímu řádu obsah, jenž nemá v nepřesných a vzájemně si odporujících ustanoveních zákona oporu.*“²⁶⁰

Následujícího dne vyšel článek *Prozatímní Národní shromáždění se rozejde až po volbách*. Redakce tím vzala zpět oznámení z předchozího dne. Důvodem bylo dosavadní nezvolení a ustavení Stálého výboru, jenž by získal sněmovní pravomoce. Prozatímní národní shromáždění by se tak rozpustila ve stejné době jako svolání Ústavodárného národního shromáždění, nejdéle po sestavení nové vlády.²⁶¹

V úvodníku sobotního vydání ze dne 18. května projevilo Emanuel Vlasák politování nad tím, v jak velké míře předvolební kampaň, překračující rámec férovosti, ovlivňuje československou mládež. Byť pedagogové poučují studenty o jednotě národa, na které se postavila košická vláda a její program, panuje v mnoha školách až nepřátelská atmosféra. Dokonce neopomenul například

²⁵⁸ *Národní osvobození*, 15. 5. 1946, XVII/112.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ *Národní osvobození*, 16. 5. 1946, XVII/113.

organizování týdne čistoty, kdy studenti nalepovali po městech a vesnicích plakáty a letáky s bojovnými hesly pošpiňujícími neoblíbenou politickou stranu. Vlasák k tomuhle problému doporučil: „*Školní politická výchova musí nasadit odpovědně a rozhodně k práci proti rozlitému jedu. Při tom ovšem nesmí se učitel či profesor postavit na stanovisko neomylného soudce, který tu či onu stranu nebo rozvaděnou skupinu odsoudí a druhou zcela z viny osvobodí, poněvadž by tím jen přiléval oleje do ohně.*“²⁶² V tomtéž čísle se redakce věnuje ustavující schůzi Ústřední rady odborů, v jejíž čele působil Antonín Zápotocký. Ve svém projevu vyslovil obavy ze zásahů proti národní jednotě a vyzval k zachování jejího ducha i v rámci blížících se voleb.²⁶³

Týden před konáním parlamentních voleb se na titulní straně *Národního osvobození* objevily dokonce dva články k volbám, jejichž autory byly Václav Osvald a Václav Cháb. Osvald převážně bilancoval působení prozatímního Národního shromáždění. I zde byly zde označeny nedostatky a odkazy pro nové Ústavodárné národní shromáždění. Na závěr napsal: „*Je řada věcí, které mohou být zlepšeny a jež je nutno zlepšit. Je tu však také linie, pokračující i nově započaté tradice, v níž je možno organicky pokračovat. O tom však, jak zmůže tyto úkoly Ústavodárné shromáždění, bude mluvit jedině jeho politický a pracovní výsledek v příštích dvou letech.*“²⁶⁴ Václav Cháb ve svém pohledu psal o pocitech voliče při vybírání svého favorita. Má na výběr ze dvou složek: levá a pravá. Uvědomuje si, že jde o zamezení nástupu totality, ale zároveň o to, aby nedošlo k návratu k vykořisťovatelské éře kapitalismu. Na závěr Cháb napsal: „*Strany by mu to měly ulehčit. Měly by mu znova a znova tento problém – socialismus a svoboda – vykládat, až by pochopil, že tu nejde o to, co chtějí ti první nebo o to, co chtějí ti druzí. Že tu jde o obojí.*“²⁶⁵

V *Denních zprávách* ze dne 21. května se redakce *Národního osvobození* opět vyjádřila k nesrovnalostem volebního zákona. Zde citovali odpověď

²⁶² Národní osvobození, 18. 5. 1946, XVII/115.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Národní osvobození, 19. 5. 1946, XVII/116.

²⁶⁵ Tamtéž.

ústředního volebního výboru, v níž poznamenává, že za platný hlasovací lístek je považován ten, jenž je odevzdán pro jednotlivou kandidující politickou stranu, což by bílý prázdný lístek nesplňoval. Redakce k tomu poznamenala: „*Ústřední volební výbor vycházející ze znění zákona svým usnesením vynasnažil se v praxi pokud možno nejsnesitelněji překlenouti rozpory, jež ve volebním zákoně zavinila vadná jeho výstavba. Ovšem není to řešení podle zákona, nýbrž mimo zákon. V podstatě ústřední volební výbor dává za pravdu výtkám poslance Hlavatého. Mělo se však tak správně státi cestou novelisovaného zákona, jak jsme i my v Národním osvobození požadovali.*“²⁶⁶ Na stejné stránce jsou otištěny pokyny pro vojáky týkající se voleb. Vojáci měli splnit svoji občanskou povinnost na místech, kde konají službu, byť se nemusí jednat o trvalé bydliště. V takovém případě musejí požádat o voličské průkazy. Mohli tak volit v kterémkoli místě v Československu, avšak na Slovensku mohli hlasovat pouze pro slovenské strany. To samé platilo pro slovenské vojáky vykonávající službu v Čechách a na Moravě, kteří směli hlasovat pouze pro strany české.²⁶⁷

Dne 24. května vyšlo prohlášení dosavadního předsedy vlády Zdeňka Fierlingera, kde informuje redaktory o nejaktuálnějším dění v předvolebních dnech. Volební boj sledoval spíše s nadhledem, neboť i po volbách bude zachována Národní fronta v čele státu. Doufal v udržení jednoty, aby se nevrátily fašistické živly, opřenu o spojení se Sovětským svazem a spoluprací se západními státy. O důležitosti jednotného fungování Čechů se Slováky prohlásil: „*Byla by škoda, kdyby se měly po volbách vytvořit dva tábory, které by se navzájem potíraly. Ale nechceme jednotu národa, jak ji vytvářel fašismus. Násilí není náš program. Nechtějí to ani socialisté, ani moderně pojatá demokracie. Dobře se osvědčují – prohlásil ministerský předseda – i dohody Čechů se Slováky. Jsou potíže, avšak jsou i pokroky při řešení složitých otázek.*“²⁶⁸ Ve stejném čísle napsal Ivan Strýček fejeton s názvem *Za dva dny budeme volit*. Zde téměř až humornou formou líčil dojmy z ulic zahlcených volebními plakáty,

²⁶⁶ Národní osvobození, 21. 5. 1946, XVII/117.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ Národní osvobození, 24. 5. 1946, XVII/120.

schůzek, plenárních zasedáních a jinými agitačními projevy. V závěru dodal: „*A tak, milí voličové! Pěkné počasí jsem vám objednal, tedy chutě k volbám! Zavolte si poctivě dle své chuti. Zatím nekamenujte proroky a počkejte si na výsledek. Spokojeni budeme všichni, o tom vás ujišťuji. Noví ústavodávní páni poslanci to budou dělat nejméně tak dobře, jako ti prozatímní. Pánbůh jim dej zdraví a dobré nápady!*“²⁶⁹

V úvodu následujícího čísla s názvem *V předvečer voleb* dává autor článku najevo svoji zarmoucenost nad přístupem politických stran k volebním agitacím. Nelíbilo se mu, že politické strany ve svých stranických listech odkazovaly na minulost, často až hlubokou minulost svých protivníků, a zapomínaly na podstatu voleb čili získávání důvěry co největšího počtu voličů, nikoli odrazování. Voliči dle autora článku potřebují znát odpověď na otázku současných problémů a budoucnosti, nikoli znát důvody, proč je ten či onen kandidát lepší či horší. Přesto zakončil pozitivně: „*Jsmo při tom rádi, že hlavní výstřelky předválečné agitace přece jen zmizely a že můžeme používat i dobrodiní toho, že počet stran se přece jen zmenšil. Volební výsledky z příští neděle pak nás také poučí o tom, na jaký druh a způsob agitace český lid reagoval svým souhlasem.*“²⁷⁰ Následující stránka obsahuje tři krátké články týkající se voleb. Šlo o svolání Svazu občanů bez vyznání, poslední schůzi vlády, soupeření mezi komunisty a demokraty na Slovensku. Stejně jako *Svobodné noviny* i zde se otisklo oznámení ministra vnitra Václava Noska o hlášení výsledků voleb.²⁷¹ Následně byly otištěny pokyny, obsahující trestní ustanovení. Například za neomluvenou neúčast hrozilo měsíční vězení nebo desetitisícová pokuta. Platil také přísný zákaz podávání alkoholických nápojů. Za uplatnění volebního práva ve více obcích či volebních místnostech se trestal až tříměsíčním vězením. Desetitisícovou pokutu zároveň platil ten, kdo agitoval v budově s volební

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Národní osvobození, 25. 5. 1946, XVII/121.

²⁷¹ Tamtéž.

místností. Dále se trestalo porušení svobody, řádnosti, čistoty a tajnosti volby a její falšování.²⁷²

Na titulní straně čísla z volebního dne 26. května, kromě prohlášení prezidenta republiky k volbám, redakce otiskla úvodník Václava Osvalda věnující se klíčovým demokratickým procesem. Dával najevo vděčnost za fakt, že po dlouhých 11 letech, mezi nimiž Československo prožilo těžké období nacistické okupace, mají občané možnost svobodně rozhodnout o tom, které politické strany budou vést národ. Upozornil však na agitace, jež byly vedeny mnohdy za hranicemi slušného volebního boje. Navzdory tomu Osvald dodal: „*A tak po volbách, až ochladnou horké hlavy i polemická péra, necht' je v socialistickém táboře dosti času na přemýšlení řízené s vyššího než úzce stranického hlediska: na úvahy socialistického státnictví. Definitivně získat nové stoupence, vnitřně je přesvědčit tak, aby nový náhodný závan větru je nezvrátil, to je první společný úkol všeho československého socialismu.*“²⁷³

První dvě strany následujícího čísla se zcela věnují proběhnuvším volbám, ve kterých zvítězila KSČ. Na té první byly odhaleny výsledky v Praze, okolí hlavního města a v Čechách. Na druhé byly otištěny výsledky z Moravy a Slovenska. Autor článku *Nad dílčími výsledky* to shrnul takhle: „*Jak ukazují volební výsledky, znamená tedy toto hlasování, že lid stojí za zásadami košického programu a že si nepřeje, aby vláda, která vyjde z těchto voleb, si hledala nějaký jiný program. [...] Základy zůstanou – a bude se na nich dále budovat.*“²⁷⁴

Dne 28. května, společně s rekapitulací definitivních výsledků voleb, vyšel krátký článek *Britský tisk o československých volbách*. Jelikož konečné výsledky byly vyhlášeny po uzávěrkách vydání, britští redaktoři pouze otiskly výsledky prozatímní a nijak je nekomentovali. Přesto píší o spořádanosti a záruce svobody a tajnosti voleb.²⁷⁵

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Národní osvobození, 26. 5. 1946, XVII/122.

²⁷⁴ Národní osvobození, 27. 5. 1946, XVII/123.

²⁷⁵ Národní osvobození, 28. 5. 1946, XVII/124.

Následující číslo obsahovalo rozdělení mandátů na jednotlivé strany. Čeští a slovenští komunisté získali 114 křesel, národní socialisté jich získali 55, lidovci 47, demokraté ze Slovenska 43, sociální demokraté 36, Strana slobody 3 a Strana práce 2. Dohromady počet poslanců Ústavodárného národního shromáždění, které mělo zvolit v červnu prezidenta, činil 300 členů.²⁷⁶ Dále číslo obsahuje krátký článek o neúčasti Edvarda Beneše ve volbách. Filmaři, reportéři a další zvědavci byli tak zklamaní, že ho nemohli vidět a vyfotografovat při volebním procesu. Bylo to poprvé v historii, kdy prezident neodevzdal svůj hlas do volebních urn. Dával tím tak najevo, že jakožto hlava státu má nadstranické postavení navzdory tomu, že někteří agitátoři se snažili použít jeho jméno ve svých prospěch.²⁷⁷

V poslední květnový den vyšel úvodník Václava Kluzáka, v němž hodnotí směr, jakým se československý lid na základě výsledků voleb ubral. Občané dali dle něj najevo, že nechce pravicovou ani levicovou vládu, nýbrž aby se do fungování státu zapojily všechny vrstvy populace. Neúspěch politického středu viděl v rivalitě mezi sociálními demokraty a národními socialisty. Zmínil se o neúnosném faktu, že republika nadále dělila národ na dva tábory. Nejnázornějším příkladem měly být bílé lístky. Byť jich nebylo odevzdáno ani půl procenta (0,45%), přesto národ jejich princip rozděloval. Na závěr Kluzák psal o nutnosti vytvořit novou ústavu.²⁷⁸ Na stejné stránce je článek shrnující jednotlivé ohlasy zahraničního tisku na výsledky československých voleb. Asi nejtrefněji vyjádřili postavení ČSR redaktoři francouzského listu *L'Aurore*, kteří dali najevo, že Benešova slova o Československu jako pojítku mezi východem a západem se ukázala jako mylná, a přestože volební vítězství komunistů ještě neznamenal nastolení totality, bylo patrné, že z československého národa se stal satelit Sovětského svazu.²⁷⁹

²⁷⁶ Národní osvobození, 29. 5. 1946, XVII/125.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Národní osvobození, 30. 5. 1946, XVII/126.

²⁷⁹ Tamtéž.

V první červnový den nadále doznávaly reakce na volební výsledky. Jednalo se o dohodě na novém vládním programu a o resortech, vyšlo svolání slovenské demokratické strany. A Václav Cháb do úvodníku psal o nastávajících úkolech Ústavodárneho národního shromáždění: *„I když formy budou jiné, mnoho ze základních zkušeností státu, který socialistickou výrobu budoval a který s ní prodělal největší válku lidských dějin, bude musit být podrobně studováno a přijímáno, abychom se vyvarovali dětských nemocí, jimiž průmysl Sovětského svazu procházel v prvních letech pětiletok. Ani jeden podnik u nás nemá na to, aby takové zkušenosti nově vykupoval.“*²⁸⁰

V úvodníku ze dne 5. června dal najevo Josko Nový, že není překvapen z výsledků voleb na Slovensku, kde zvítězila Demokratická strana. Dle něj bylo klíčové získání bývalých voličů luďácké strany, kteří dali hlas směru, jenž se jevil nejseparatističtější. O tom, jaké nebezpečí to může znamenat pro vývoj československé politiky, dodal: *„Nemyslím, že bych přestřelil, řeknu-li, že věci stojí tak, že delegace ľudové strany se od nás chystá na cestu do československého parlamentu.“*²⁸¹

Dne 8. června vyšlo na titulní straně prohlášení předsedy slovenské demokratické strany Jozefa Lettricha, v němž reagoval na tehdejší situaci, zejména na osočování za získávání luďáckých voličů. V prohlášení o tom stojí: *„Ucházely se o ně všechny strany Národní fronty, demokratická jako komunistická, strana práce i strana slobody. Je to jejich povinnost, aby nenechaly půl milionu lidí chodit po bludných cestách neplodné opozičnosti. České strany získaly hlasy agrárníků, fašistů, národních demokratů a živnostníků. Slovenské stejným právem hlasy luďáků. A se stejným úspěchem. Ani české, ani slovenské strany nejsou proto strany reakční.“*²⁸²

Následujícího dne *Národní osvobození* shrnulo uplynulý týden, v němž Klement Gottwald vedl předběžné rozhovory se zástupci všech stran Národní fronty. Žádal nejdříve, aby se dohodlo na společném vládním programu a teprve

²⁸⁰ Národní osvobození, 1. 6. 1946, XVII/127.

²⁸¹ Národní osvobození, 5. 6. 1946, XVII/130.

²⁸² Národní osvobození, 8. 6. 1946, XVII/133.

pak by se obsazovaly ministerské posty. Dále byly zde stanoveny úkoly pro nadcházející týden, v němž by se rozhodlo na programu, pak by se krom obsazování ministerstev dále zvolil předseda sněmovny.²⁸³

Další z úvodníků týkající se skončeným volbám napsal Alois Hajn. Byl otištěn 14. června a i zde projevil do jisté míry politování nad způsobem vedení volebního boje. Napsal: „*Tedy naučení pro příští volby: žádný volební boj, zuřivá agitace, štvání a lhaní na schůzích i v novinách, žádné letáky, hanopisy a brožury!*“²⁸⁴

František Loubal o pět dní později nechal vydat článek s výřečným názvem *Ted' do práce*. Klád zde důraz na nastávající cíle a překážky ještě nejmenované nové vlády. Předpokládal starosti s vybudováním pracovního programu, hospodářstvím, řešením pracovní morálky, již volební kampaň zhoršila a tak dále. Jinými slovy, sestavovaná vláda měla před sebou hodně tvrdé práce, do které ji Loubal poháněl.²⁸⁵

Co *Národní osvobození* předestřelo v krátkosti den předtím, to potvrdilo dne 3. července, kdy oznámilo sestavení nové vlády v čele s Klementem Gottwaldem, jemuž je současně věnován samostatný článek představující jeho kariéru. Na rozdíl od *Svobodných novin* je zde tato novinka rozebírána zásluhou Václava Chába poměrně široce. Pokládal za důležité tři zásady: nasazení, program a soustředěnost. Zároveň považoval za důležité pokročit se zprůmyslověním Slovenska.²⁸⁶ Takhle proběhlo politické jaro 1946 z pohledu Národního osvobození.

3.7 Mladá fronta

Jedna z tiskovin, jež vznikla bezprostředně po zániku Protektorátu Čechy a Morava, byla *Mladá fronta*. Tento orgán byl vydáván Svazem české mládeže, jenž se skládal z členů všech vládnoucích politických stran, takže se dala

²⁸³ Národní osvobození, 9. 6. 1946, XVII/134.

²⁸⁴ Národní osvobození, 14. 5. 1946, XVII/137.

²⁸⁵ Národní osvobození, 19. 6. 1946, XVII/141.

²⁸⁶ Národní osvobození, 3. 7. 1946, XVII/151.

předpokládat nestranná koncepce deníku, ačkoli redakce národně socialistického Svobodného slova to viděla jinak. Nicméně zaměření *Mladé fronty* nebylo výlučně politické, pochopitelně se zabývala československou mládeží, přesto se například na jaře 1946 objevily články k parlamentním volbám, které stojí za uvedení.

Ještě před vypsáním voleb do Ústavodárného národního shromáždění vyšel 6. dubna článek vyzývající k politické odpovědnosti, s nimiž musel československý občan přistoupit k prvním demokratickým volbám po 11 letech. Zároveň vyzval k odstranění největších překážek, jež by oné demokratičnosti voleb mohl zamezit. Šlo zejména o včasné vyloučení všech zrádců a kolaborantů, kteří ještě nebyli potrestáni.²⁸⁷

Ani téma bílých hlasovacích lístků neušlo pozornosti *Mladé fronty*. Následujícího dne totiž vyšel krátký článek z rubriky *Vy si to myslíte, my o tom píšeme* oznamující výsledky hlasování o bílých lístcích v ústavně právním výboru Prozatímního národního shromáždění. Autor článku zde vyjadřuje spokojenost nad schválením návrhu: „*Je zajisté správnějším, ponechati volbám naprosto volný a nenucený průběh a nedávati možnost skutečné reakci, aby se snad mohla krýti za některou ze stran Národní fronty.*“²⁸⁸ Dne 13. dubna byl poté otištěn komentář poslance Jiřího Hájka s názvem *Jdeme do voleb*. V něm na úvod stručně zmapoval vývoj demokracie, jež se rozvinula do své moderní formy. Kládl velké naděje na mládež, jež respektoval a snažil se jí pomáhat, rozvíjet její tvůrčí práci, zvláště když se nově mohli zapojit do voleb mladí lidé od 18 let. Zároveň kládl úkol Svazu české mládeže, aby oněch 11 ročníků mladých voličů, jež šli do voleb poprvé v životě, vedla se vši počestností.²⁸⁹

O tři dny později vyšel další článek zabývající se oním kontroverzním zavedením bílých lístků. Redakce zde upozornila na důležitý význam této novinky, neboť se jednalo poprvé mezi stranami Národní fronty o otevřenou neshodu. Jaký byl postoj mládeže vůči bílým lístkům, autor článku napsal: „*Toto*

²⁸⁷ Mladá fronta, 6. 4. 1946, II/82.

²⁸⁸ Mladá fronta, 7. 4. 1946, II/83.

²⁸⁹ Mladá fronta, 13. 4. 1946, II/88

*opatření není důležité pro poměr mládeže k volbám, poněvadž jak to již ukázala, její poměr k vládě je opravdu kladný.*²⁹⁰

Sotva byly vypsány nové volby, již se ulice začaly plnit agitačními plakáty a letáky. Svědčí o tom krátký článek z rubriky *Vy si to myslíte, my o tom píšeme* ze dne 19. dubna. Plakáty se dle autora článku šířily v takové míře, že nestačila povolená místa, a tak byly nalepovány na zdi domů, domovní dveře a tak dále. Proto vyzval čtenáře: *„Nepřipusťme zase ony zvyky, kdy občan, který se ráno před volbami probudil, měl okna zalepená plakáty a nálepkami všech politických stran. Nedopusťme, aby plakáty se lepily na silnice, kde je zničí prach a kola vozů. Je to výzva nejen k dobrému vkusu, ale i k rozumnému hospodaření s papírem.*²⁹¹

O dva dny později vyšel první rozhovor z ankety *Koho budeme volit?* s generálním tajemníkem Československé strany sociálně demokratické Blažejem Vilímem. Na otázku k programu strany odpověděl, že pro mladé voliče bude patrně nejzřetelnějším ukazatelem minulost jednotlivých stran, neboli co během první republiky vykonaly. Právě na nezměněném programu Vilím prozradil, že bude strana stavět. Na otázku, čím se sociální demokracie bude snažit podchytit mládež, Vilím odpověděl: *„Upřímným postojem k jednotnému hnutí mládeže, nikoliv však prázdnými sliby. Prosazování a hájení požadavků mládeže pokládala strana vždy za svou povinnost.*²⁹²

O čtyři dny později pak vyšel komentář Jaroslava Mačka pod totožným názvem jako výše zmíněná anketa. Podotýkal, že rozdíly mezi stranami se s blížícími se volbami čím dál zřetelněji vyjasňovaly. Popisoval rozdíl mezi komunistickou a lidovou stranou, jež vychází již jen ze samotných filozofií jmenovaných uskupení. Další konkrétní rozdíl viděl v tehdy probíhajícím politicko-spoločenském dění, tedy proces národní očisty po osvobození, neboť lidovci se vůči vypořádání se zrádci, kolaboranty a Němci stavěli opatrněji než KSC, jež chtěla, aby Národní fronta jednala spravedlivě, ale zároveň ukázala

²⁹⁰ Mladý fronta, 16. 4. 1946, II/90.

²⁹¹ Mladá fronta, 19. 4. 1946, II/93.

²⁹² Mladá fronta, 21. 4. 1946, II/95.

pevnou a silnou ruku. Další dvě socialistické strany řadil mezi tyto naprosto ideologicky odlišná uskupení.²⁹³

Druhý rozhovor z ankety *Koho budeme volit?* byl s generálním tajemníkem Československé strany národně socialistické Vladimírem Krajinou. Na otázku ohledně programu odpověděl, že základem stranického programu je zejména spojení tří zásad, tedy demokracie, socialismus a vlastenectví. Ideální demokracii viděl Krajina v humanitní masarykovském pojetí, socialismus spočívající na sociální spravedlnosti, avšak do jisté míry nemarxistický, a vlastenectví vyznačenou prvním československým prezidentem. O tom, čím by měla strana zaujmout mládež, mimo jiné také řekl: „*Československá strana národně socialistická předkládá také mládeži své tři hlavní ideové these: demokracii, socialismus, nacionalismus. Očekává, že také naše mládež pochopí, že cesta našeho národa je ta, kterou nám naznačili, kteří nás skutečně duchovně vedli: Chelčický, Hus, Komenský, Havlíček, Palacký a Masaryk. Přejeme si, aby mládež nejen pravdu milovala, také za pravdu, právo a spravedlnost bojovala, dovedla si vydobyté svobody a poctivé demokracie vážít a také je udržet.*“²⁹⁴

Dále stojí za zmínku kratičký článek z 30. dubna, v němž redakce otiskla souhlas s ministrem školství Zdeňkem Nejedlým. Ten prohlásil, že voliči rozhodnou o rozsahu demokracie v ČSR. Jednalo se tak o odpověď na tvrzení o tom, že volby rozhodnou o demokracii či totalitě v zemi.²⁹⁵

Navzdory čím dál většímu předvolebnímu napětí nechyběl v československém tisku humor, neboť v první májový den byl v *Mladé frontě* byly otištěny tři krátké, vtipné a zároveň poučné povídky. První vyprávěl o pánovi, jenž měl všechny rád a nevěděl tak, komu dát ve volbách přednost, hlasoval tak pro všechny čtyři strany, což se mu vymstilo, neboť jeho hlas byl tak neplatný. Druhá povídka vypráví o politicky rozvrstvené šestnáctičlenné osadě, v níž každý ze čtyř jednotlivých předáků měl totožný počet stoupenců, dokud se jednoho dne v osadě neusídlil nový občan, jehož tedy lanařili všichni ke své

²⁹³ Mladá fronta, 25. 4. 1946, II/97.

²⁹⁴ Mladá fronta, 28. 4. 1946, II/100.

²⁹⁵ Mladá fronta, 30. 4. 1946, II/101.

straně, jenže byl zadržen SNB, neboť se jednalo o kolaboranta, takže měla povídka v podstatě dobrý konec. Poslední povídka je o oportunistovi, jenž si vybíral politickou stranu podle šance na vítězství. Jenže každá z nich mu odvětila, že s největší pravděpodobností zvítězí, s až padesátiprocentní šancí. Se samého zmatku z procent se tak začal více učit matematiku, až se vzdělal na úředníka na ministerstvu financí.²⁹⁶

Patrně aby byly volby pro občany ještě pestřejší, vyhlásila administrace *Mladé fronty* 12. května tipovací soutěž. V ní měli čtenáři uhodnout konečné pořadí politických stran v českých zemích a počet obdržených hlasů v procentech včetně bílých lístků. Nejlepší tipy, které měly být vyhlášeny 6. června, byly oceněny třítydenním pobytem v horách nebo cenami v hodnotě 30 000 Kčs.²⁹⁷

Také Svaz české mládeže se stal terčem kritiky národně socialistického tisku, jenž svaz označil za nedemokratický, komunistický. Toto napětí vyústilo odvoláním národně socialistické mládeže ze svazu. Dne 14. května tak redakce *Mladé fronty* vydalo krátký článek o možném zneužívání mládeže před volbami, neboť strana svojí mládežnickou organizaci na stranických sjezdech údajně měla štvát proti SČM. Redakce k tomu prohlásila: „*Jak to odpovídá těm hlasům z nár. socialistické strany, které tvrdí, že pořádají sjezd jenom jako věc uvnitř strany. A jak to souvisí konečně s přesvědčením, že se nemá mládež zneužívat k předvolební kampani? Ptáme se. Dostaneme odpověď? Ptáme se jménem půlmilionového SČM, který naprosto není marxistický, jak se snaží demagogicky namluvit Svob. Slovo.*“²⁹⁸

Dne 16. května byl otištěn další z rozhovorů seriálu *Koho budeme volit?*, tentokrát s generálním tajemníkem Komunistické strany Československa Rudolfem Slánským. Zde však nebyly otištěny otázky pokládané redakcí, avšak shodovaly se s rozhovory s předchozími tázajícími politiky. Slánský na otázku programu oznámil, že usiloval o přijetí vládního programu od drtivé většiny národa, neboť byl postaven na národně osvobozeneckém principu, za který strana

²⁹⁶ Mladá fronta, 1. 5. 1946, II/102.

²⁹⁷ Mladá fronta, 12. 5. 1946, II/110.

²⁹⁸ Mladá fronta, 14. 5. 1946, II/111.

bojovala v období nacistické okupace. I zde je tedy patrné, že svoji kampaň KSČ na svých zásluhách v domácím odboji. O tom, čím chtěla strana zaujmout mládež, zmínil, že na rozdíl od předmnichovského období nehrozí mladým lidem nezaměstnanost, a že se může zapojit do budování republiky. Svůj kladný vztah vůči mládeži Slánský odkázal na komunistické zásluhy prosazení snížení věkové hranice volebního práva na 18 let a zároveň účasti mladých komunistických poslanců v Prozatímním národním shromáždění.²⁹⁹ Ve stejném čísle vyšlo prohlášení ze zasedání ústředního výkonného výboru Svazu české mládeže, v němž ústřední tajemník Stanislav Pošusta ohledně sporům mezi svazem a národně socialistickou stranou oznámil, „že na nadstranickosti Svazu české mládeže se ani prohlášením čs. strany nár. socialistické nic nezměnilo, že mladí příslušníci této strany, pokud byli činovníky SČM, zůstali jimi ve zdrcující většině i nadále a že pracují spolu s ostatními činovníky v duchu programu SČM na úkolech, uložených jim ústřed. akčním plánem Svazu české mládeže“.³⁰⁰

Dne 23. května vyšel další z rozhovorů, tentokrát s generálním tajemníkem Československé strany lidové, Adolfem Klimkem. O programu strany zmínil přesvědčení, že spravedlivý společenský řád je třeba vykonat sociálními reformami a mravně povznést lid, jenž je zdrojem demokracie. Byť byli lidovci jediným nesocialistickým uskupením, přesto usilovali o spravedlivý hospodářský sociální řád, hájící zároveň soukromé vlastnictví a podnikání. Na otázku, čím chtějí podchytit mládež, Klimek odpověděl: „*Voláme do svých řad všechny bez rozdílu věku, a nesnažíme se podchycovati mládež ničím jiným, než svým programem a prací. Víme ovšem, že mládež má také své zvláštní potřeby a požadavky, a proto se snažíme všemožně ulehčiti a usnadniti jí cestu životem.*“³⁰¹

Na titulní straně následujícího čísla byl otištěn článek o počtu kandidátů do Ústavodárného národního shromáždění, jež jsou zároveň členy Svazu české mládeže. Nejvíce kandidátů vyslala komunistická strana. V Plzni, kde bylo

²⁹⁹ Mladá fronta, 16. 5. 1946, II/113.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Mladá fronta, 23. 5. 1946, II/119.

zapsaných přes 380 tisíc voličů, kandidovalo celkem patnáct členů SČM.³⁰² Dále byl otištěn komentář šéfredaktora Jaromíra Hořce, jenž sice vyjádřil politování nad tím, že velká část voličstva si neuvědomovala důležitost voleb, což mohlo být způsobeno předvolební demagogií jednotlivých politických stran, ale přesto považoval volby za mezník. Nechtěl návrat nedemokratického řádu, chtěl, aby si lid uvědomil povinnost volit svou stranu, stejně jako by si měla strana uvědomit povinnost s voliči počítat i po volbách. Věřil, že po volbách se všechny strany Národní fronty zase sejdou a budou společně pracovat na zlepšení poválečného stavu v ČSR.³⁰³

Den před volbami – 25. května – otiskla redakce *Mladé fronty* prohlášení Svazu české mládeže právě k oné události. Byl to hlavně vzkaz těm, kteří šli poprvé k volebním urnám. Zároveň SČM děkoval Národní frontě za to, čeho dosáhla, a vytyčila další cíle, například sjednocení a zestátnění péče o mládež, vytvoření jednotného školství nebo umožnění svobodného rozvoje mládeže. Zároveň vyzval: „*Mladí voličové, ukažme sobě, republice i celému světu, že jsme hodni své svobody, zralí sobě vládnout, že jsme opravdovými, celými lidmi. Také ve volbách bojujeme my mladí za důsledné splnění programu národní revoluce, za jednotu národa a svého hnutí, za čistotu, věcnost, zodpovědnost agitace, proti nezdravým projevům jakéhokoliv stranictví. Tak také dávejme své hlasy.*“³⁰⁴

Další výzva byla otištěna v den voleb hned na titulní stranu: „*Mladí, na našich hlasech záleží! Rozhodujeme o své republice, o své budoucnosti, o své jednotě. Volte proto odpovědně a vážně! Svým hlasem zavazujeme svou stranu, aby republiku a tím i naši budoucnost zdravě upevnila a zajistila. Po volbách se všechny strany musejí znovu sejit v Národní frontě. Ať žijí první svobodné volby! Ať žije československá demokracie! Ať vzkvétá a sílí jednota národa!*“³⁰⁵

Až o dva dny později pak redakce *Mladé fronty* obklopila do několika stránek výsledky voleb, stejně jako ostatní tiskoviny. Zároveň byl otištěn

³⁰² Mladá fronta, 24. 5. 1946, II/120.

³⁰³ Tamtéž.

³⁰⁴ Mladá fronta, 25. 5. 1946, II/121.

³⁰⁵ Mladá fronta, 26. 5. 1946, II/122.

kratičkový článek o vítězství demokracie a Národní fronty. Spokojenost nad výsledkem vyjádřil tehdejší předseda vlády Zdeněk Fierlinger, stejně jako západní velvyslanci.³⁰⁶

Fierlinger se dále vyjádřil v prvním povolebním rozhovoru *Mladé fronty* 30. května. Zde opět vyjádřil spokojenost nad výsledky voleb, byť na Slovensku dle něj ukázaly nezakořeněnost demokracie v zemi. Očekával sestavení vlády dle demokratických zásad a se zapojením všech stran Národní fronty. O cílech této politické složky řekl: „*Důležitým úkolem NF bude, aby přizpůsobila poměr česko-slovenský v duchu skutečného, věrného bratrství a nejtěsnější spolupráce. Hlavně se nesmí dopustit, aby do konsolidačních poměrů na Slovensku zasahovaly rušivé živly, opírajíce se o reakci bývalé Hlinkovy slovenské lidové strany.*“³⁰⁷

V první červnový den vyšel druhý povolební rozhovor, tentokrát s ministrem zdravotnictví z lidové strany Adolfem Procházkou. Výsledek voleb pro něj znamenal úspěch komunistické společně se sociálně demokratickou stranou, čímž mohli tvořit nadpoloviční většinu, a navzdory získaným mandátům pod očekáváním lidovci z voleb vzešli silní. Při nové vládě dle něj bude prosazena proporcionalita, jež by mohla upevnit postavení lidové strany ve vládě.³⁰⁸ Následujícího dne byl otištěn podstatně stručnější rozhovor s předsedou vítězné komunistické strany Klementem Gottwaldem, jenž pochopitelně vyjádřil spokojenost nad výsledky voleb.³⁰⁹ Stanislav Pošusta zároveň nechal ve stejném čísle otisknout svůj komentář o proběhnuvších volbách včetně pohledu na budoucí týdny. I když dle něj volby dopadly pro demokracii v Československu úspěšně, vyjádřil zároveň zklamání nad způsobem předvolebního boje jednotlivých stran, který byl plný očeřování a házení špíny čili negace. O následující práci na budování republiky mimo jiné dodal: „*Vracíme se, uklidnění do normálního života a především do normální práce. V ní a nikoli ve*

³⁰⁶ Mladá fronta, 28. 5. 1946, II/123.

³⁰⁷ Mladá fronta, 30. 5. 1946, II/125.

³⁰⁸ Mladá fronta, 1. 6. 1946, II/126.

³⁰⁹ Mladá fronta, 2. 6. 1946, II/127.

*skandování hesel, chceme my, česká mládež, ukázat, jak milujeme svou republiku. Chlapeckou lásku k republice chceme pak osvědčit i tam, a zvláště tam, kde se nepracuje pouze normálně, ale kde se pracuje se zaťatými zuby na zdolávání mimořádně závažných a mimořádně těžkých úkolů.*³¹⁰

Další povolební komentář – tentokrát od Jaromíra Hořce – byl vydán 4. června. Zde je patrné, že autor obhajoval Gottwaldovo stanovisko ohledně zavedení jednotného hnutí mládeže jakožto program vlády, což ostatní strany popírali, a tak údajně v rámci demokratičnosti vytvořit ze Svazu české mládeže spíše federaci čtyř stranických organizací. Tohle stanovisko Hořec negoval.³¹¹

Čtvrtý z rozhovorů s představiteli politických stran byl vydán 6. června s šéfem slovenských komunistů Viliamem Širokým. Svůj názor na výsledky voleb rozdělil na dva pohledy: celostátní a slovenský. Z celostátního hlediska samozřejmě vyzdvihl úspěch KSČ. Ze slovenského hlediska vyjádřil překvapení, neboť jeho strana získala pouhých 30 % hlasů ve srovnání s vítěznou demokratickou stranou. Na druhou stranu uznal, že komunistická strana obstála čestně na rozdíl od demokratů, kteří těžili z hlasů bývalých lůďáků a stoupenci Jozefa Tisa. Za jeden z hlavních úkolů si Široký vytyčil prohlubování lidově demokratických principů na Slovensku, včetně pozemkové reformy, zprůměrnění, vypořádání se s následky Slovenského státu a tak dále. O Národní frontě pak dodal: *„Politiku Národní fronty a národní jednotu prosazovali Slovenští komunisté již v dobách ilegálního boje a v době slovenského národního povstání. KSS je i nadále pro soustředění všech, republice a národu věrných, upřímně demokratických sil v Národní frontě.*³¹² A právě o agitování lůďáků pro demokratickou stranu psal Miľoš Krno: *„Nebezpečenstvo výčinov týchto ľudí predvídali, mnohí na Slovensku a v Čechách, lenže kroky, podniknuté na ich obmedzenia, neboly dost' rázne. Mnohí gardistickí štváči dostali volebné právo,*

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Mladá fronta, 4. 6. 1946, II/128.

³¹² Mladá fronta, 6. 6. 1946, II/130.

*stali sa horlivými agitátormi vo voľbách, aby po voľbách mohl prejsť do legality a pôsobiť rozvrat našich politických pomerov.*³¹³

Další rozhovor byl otištěn 8. června s předsedou Demokratické strany Jozefem Lettrichem. V tomto velmi stručném rozhovoru vyjádřil touhu po účasti na vládě. Doufal v dobudování republiky a co nejužší spolupráci s ostatními stranami pro blaho Československa.³¹⁴ Další – v pořadí již šestý – rozhovor byl otištěn s ministrem spravedlnosti z národně socialistické strany Prokopem Drtinou. Výsledky voleb hodnotil hlavně jako vítězství politiky stávajícího vládního programu. Prvenství komunistů bylo očekáváno, neboť ho dosáhla dle Drtinových slov na hesla společná všem stranám. Zároveň vyjádřil spokojenost nad pozicí národně socialistické strany, jež skončila druhá v pořadí. O Národní frontě mimo jiné dodal: *„Myšlenka Národní fronty se stala výrazem společného budovatelského úsilí našeho lidu. Vyjadřuje onu vznešenou jednotu národa, toužící vytvořiti z našeho státu kraj blahobytu a štěstí. [...] Rovněž nyní se musí všechny politické strany dohodnout nejprve na společném vládním programu, který bude navazovat na program košický a který bude nejvlastnějším výrazem jejich jednoty.*³¹⁵ Dne 20. června následoval další rozhovor, tentokrát s předsedou Strany práce Ivanem Frličkou. Jako příčinu slabého výsledku voleb pro jeho stranu viděl příliš pozdní zapojení do volebního boje včetně terorizování od velkých slovenských stran, patrně demokratů a komunistů. Ani si nekladl velké naděje, že bude Strana práce ve vládě zastoupena. Přesto o Národní frontě dodal: *„Stojím pevně za tím, aby Národní fronta trvala nadále, protože tady je jediná možnost a záruka zdravého vývoje a zdárné spolupráce nejen mezi jednotlivými stranami, ale Národní fronta je také zárukou zdárné československé spolupráce.*³¹⁶

Poslední článek, jenž zde bude zmíněn, je pochopitelně o jmenování nové vlády Klementa Gottwalda, jemuž redakce Mladé fronty přikladla velký význam.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Mladá fronta, 8. 6. 1946, II/132.

³¹⁵ Mladá fronta, 9. 6. 1946, II/133.

³¹⁶ Mladá fronta, 20. 6. 1946, II/141.

O mládeži jakožto programu vlády autor článku napsal: „*Otázka mládeže, problémy organizační i povinnost výchovy jsou úkoly zvláštní, nikoli pomíjitelné, neboť mladá generace zasluhuje pozornosti tím větší, čím dříve je jí umožňován vstup do veřejného života a čím více v duchu národní revoluce si činí nárok na uplatnění. [...] Nicméně podjímáme se úkolů a povinností, ale nezříkáme se svých práv rozhodovati o sobě a o svém štěstí, neboť je si každý svého štěstí strůjcem.*“³¹⁷

3.8 Pravda

Jak již název napovídá, regionální noviny *Pravda*, jež vydávalo Tiskařské a nakladatelské družstvo v Plzni, byly víceméně stranickým tiskem komunistické strany. O volbách v květnu 1946 se psalo už na začátku dubna výrazněji než v ostatních tiskovinách. Za zmínku na začátku stojí článek z 1. dubna *Nepřipustit zrádce k volbám!*, v němž redakce vyzývala všechny své soudruhy ke zkontrolování, zdali se nacházejí ve voličských seznamech a se správnými údaji. Převážně však žádala o ostražitost při bránění zrádců, fašistů a kolaborantů ve výkonu volebního práva a pro lepší přehled otiskla část zákona o voličských seznamech. Kromě aktivních fašistů a trestně stíhaných osob dle prezidentských dekretů se jednalo také o bývalé členy Ligy proti bolševismu, Národní odborové ústředny, Svazu zemědělství a lesnictví, Veřejné osvětové služby a Svazu pro spolupráci s Němci. Na závěr redakce vyzvala všechny strany Národní fronty, aby tento požadavek vznesla taktéž.³¹⁸

Hned o den později vyšly další dva tentokrát kratší články pojednávající o volbách. Více než tři týdny zbývaly do vyhlášení volební kampaně, to však nebránilo *Pravdě* k propagaci KSČ, jejíž politiku vyzdvihla jako tu správnou s pevnou linií. Jako její nejlepší vizitku označila práci, budování: „*Naše práce je pro nás nejlepší agitací. Práce agituje a získává členy straně za nás.[...] Pracovní morálka se zvyšuje, těžba uhlí stoupla. Všichni se účastníme práce. A*

³¹⁷ Mladá fronta, 4. 7. 1946, II/151.

³¹⁸ Pravda, 1. 4. 1946, II/78.

*práce mluví za nás!*³¹⁹ Ve druhém článku redakce upozornila na neplnění dohody o slušném vedení kampaně. Uvedly dva příklady: 1) agitátoři na venkově vyhrožovali, že se po volbách založí kolchozy v případě komunistického vítězství; 2) jedna nejmenovaná osoba vyhrožovala v restauracích číšníky – ty, kteří sympatizovali s komunisty – že v případě úspěchu KSČ nedostanou spropitné. Odpověď *Pravdy* byla následující: „*Co k tomu podotknout? Uvědomějí lidé vědí, co je čeká, a proto jdou s KSČ, která je jejich záštitou. Vědí také, co by je čekalo, kdyby se k moci dostali ti, kterým je KSČ trnem v očích. Proto takovým agitátorům nesedne nikdo na vějíčku a rázně odpoví na jejich sprosté lži.*“³²⁰

Jedna z prvních kritik namířených na nekomunistické politické strany redakce *Pravdy* otiskla 6. dubna. Konkrétně pojednávala o agitaci lidové strany, jež jedním ze svých letáků měla údajně nalákat voliče nespokojené s politickým vývojem v Československu po osvobození od nacismu. Redakce tuhle kampaň ohodnotila jako získávání hlasů od občanů, pro něž socialistické strany navrhly bílé hlasovací lístky.³²¹

O deset dní později vyšel úvodník shrnující výsledky jednání v Prozatímním národním shromáždění o zákonném podkladu voleb. Nejvášnivější diskuze se konaly v rámci hlasování o bílých lístcích, což redakci zklamalo, neboť zastínilo význam ostatních – dle ní důležitějších – zákonů. Jaký postoj k hlasování o zákonu o volbě do Ústavodárného národního shromáždění, kterého se odpůrci bílých lístků zdrželi, kladla redakce postoj, je patrné zde: „*Nehlasovali tedy o zákonu, podle kterého se mají konati volby, po nichž ještě před nedlouhým ještě časem tak houževnatě volali. Tento zákon však přijat byl, třeba bez jejich hlasů. Podle něj půjde nás lid dne 26. května k urnám, aby výkonem svého základního občanského práva posílil a zabezpečil vývoj našich*

³¹⁹ Pravda, 2. 4. 1946, II/79.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ Pravda, 6. 4. 1946, II/83.

*národních a státních věcí ve směru, který byl započat slavnými dny loňského května.*³²²

Pravda se účastnila verbálního konfliktu s bývalým předsedou Okresního národního výboru Karlem Mazancem 24. dubna, jenž měl při schůzi Ústředního koordinačního výboru ve Velenovech jednat ve prospěch kolaborantů Müllerů z Nalžov. Ten na toto nařčení během schůze od nejmenovaného komunisty údajně řekl, že to nemůže myslet vážně, neboť měla KSČ získat od výše zmíněných kolaborantů dar ve výši 50 tisíc Kčs. Reakce *Pravdy* byla následující: „*K. Mazanče, komunistická strana nepotřebuje peníze od takových lidí. Naše strana před válkou byla stranou chudou a pronásledovanou a nikdo ji nemohl vytknout, že bere nějaké dary od kapitalistů a než by se byla uchýlila od pravdy a pracovala na zradě českého národa, raději trpěla nedostatkem a jak žili placení funkcionáři strany pro svoji poctivou práci v době předmnichovské, ví celá československá veřejnost.*“³²³ Nemalý význam redakce pak kladla vyhlášením volební kampaně o dva dny později ministrem vnitra Václavem Noskem. Jak bylo výše zmíněno, vyhláška o vypsání voleb obsahovala krom vyjádření důležitosti také rovnost hlasů v jednotlivých krajích a počet zapsaných voličů v historických českých zemích a na Slovensku, včetně věkové omezení volebního práva.³²⁴

Poslední dubnový článek, jenž zde zmíním, byl ze dne 28. dubna. Obsahoval pokyny k předsedovi místní organizace KSČ, aby co nejdříve o vojácích zjistil místa nastoupení služby, a kde budou volit, případně upozornil na nutnost vyžádání voličského průkazu. Totéž platilo o občanech, kteří se po osvobození odstěhovali do pohraničí a stále byli zapsáni do voličských seznamů ve svém bývalém bydlišti.³²⁵

Titulní stránku čísla ze dne 3. května zaplnilo shrnutí oslav Prvního máje, které i KSČ využila ve svých manifestacích k velkolepé předvolební agitaci. Dle

³²² Pravda, 16. 4. 1946, II/91.

³²³ Pravda, 24. 4. 1946, II/97.

³²⁴ Pravda, 26. 4. 1946, II/99.

³²⁵ Pravda, 28. 4. 1946, II/101.

Pravdy se v Plzeňském kraji účastnilo májových projevů přes 140 tisíc občanů. Kromě připomenutí největších zásluh komunistů na osvobození republiky byla opakovaná také vykonaná práce na budování lidově demokratického režimu třetí republiky, jenž byl sám o sobě označen za agitaci. Dále k chystaným volbám bylo otištěno: „*Nová, svobodná Evropa jde nezadržitelně vpřed. Není síly, která by mohla zastavit kola dějin k většímu pokroku, socialismu. Také my chceme, aby u nás se kola dějin otáčela stále rychleji, abychom co nejdříve vybudovali šťastný život našeho lidu. Nejdůslednější hnací silou je komunistická strana Československa. Její oporou je lid a jsme přesvědčeni, že volby 26. května ukáží, že komunisté mají oporu v milionových masách našeho lidu.*“³²⁶

Hned o dva dny později – v den oslav prvního výročí Pražského povstání – redakce *Pravdy* otiskla zprávu o velkém manifestačním táboru lidu, jenž se konal v České Lípě, a v němž měl jeden ze svých projevů předseda KSČ Klement Gottwald. V tomto projevu kladl důraz na snahu o očištění země od reakčních živlů a zároveň připomněl odmítavý postoj strany k Němcům a fašistům. Zároveň upozornil, aby se strana připravila na slovní útoky z nekomunistických stran. Poslední věta článku by se již dala označit za předvolební agitační heslo: „*Vítězství komunistů ve volbách zajistí, aby naše republika klidně a pokojně šla dnešní cestou vpřed k novým úspěchům ve prospěch všeho našeho lidu.*“³²⁷ Dne 11. května byl k tomuhle projevu otištěn krátký komentář, v němž redakce k onomu chystanému útoku – zejména od národně socialistické strany – vyzvala komunisty, aby se nenechali vyprovokovat pomluvami a nadále agitovali svojí prací a národním socialistům doporučila ke srovnání vykonané práce KSČ s prací ostatních stran.³²⁸

První dvě stránky následujícího čísla zaplnilo volební provolání Komunistické strany Československa. V něm zkrátka Rudolf Slánský, jenž byl volebním lídrem v Plzeňském kraji, a Klement Gottwald, jejichž jména se nacházejí pod provoláním, opět kladli důraz na nesmazatelném podílu strany na

³²⁶ Pravda, 3. 5. 1946, II/104.

³²⁷ Pravda, 5. 5. 1946, II/106.

³²⁸ Pravda, 11. 5. 1946, II/110.

zničení nacismu v zemi, vypořádání se zrádci a menšinami, snaze znovu sjednotit Čechy a Slováky, rozšíření politických práv občanů, zrušení cenzury. Dále si vytyčili úkoly po volbách a sestavení nového parlamentu, tedy vypracování nové ústavy, uskutečnění dvouletého plánu hospodářské obnovy, dosáhnout předválečné výroby, mechanizaci a elektrifikaci zemědělství, dokončení měnové reformy, industrializaci Slovenska a tak dále. V závěru provolání stojí: *„Zárukou klidného vývoje šťastné budoucnosti republiky a jejího lidu jest silná a důvěrou milionů pracujících lidí měst i venkova vybavená komunistická strana Československa. Proto každý, kdo má na mysli blaho národa a republiky a šťastnou budoucnost svých nejbližších, odevzdá dne 26. května 1946 svůj hlas komunistické straně Československa.“*³²⁹ Hned ve třetí stránce vydání byla otištěna krátká zpráva o předvolební situaci v Čemínech, kde jistý lidovec Duchoň přemlouval členy ostatních stran k podpoře lidové strany. Autor článku k tomu napsal: *„Zatím co KSČ jde do voleb s heslem ‚Republice více práce‘, a kdy skutečně naši lidé samou prací nevědí, kde jim hlava stojí, má p. Duchoň dosti času na pletení hlavy lidem. [...] Občané jistě ve volbách dají pádnou odpověď na agitaci těchto pánů.“*³³⁰

Další epizodou z cyklu propagace KSČ byl krátký článek ze dne 15. května. V něm se redakce chlubila podporou strany od převážné většiny živnostníků, a tedy opuštěním předsudku o jejich mimopolitickém působení. Dle redakce se totiž přesvědčili o tom, že se KSČ nejlépe staví za jejich práci a požadavky.³³¹

Další útok na národně socialistický tisk byl vykonán o den později. Redakce *Pravdy* zde vyjádřila pochybení nad tím, že by účelné štvání proti komunistům a sociálním demokratům přineslo národním socialistům přízeň od dělníků. Dle ní totiž volič má dost rozumu k tomu, aby hlasoval pro tu stranu, která skutečně slouží lidu. Proč se v takovém případě jednalo o komunisty, redakce zdůvodnila: *„Má-li KSČ tolik příznivců, je to jen proto, že se nebála*

³²⁹ Pravda, 12. 5. 1946, II/111.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ Pravda, 15. 5. 1946, II/113.

*uchopit se práce a dala se do budování nového státu. Jestliže dnes nár. soc. strana štvě proti komunistům, je to jen proto, že jim závidí jejich pracovní úspěchy. [...] Voličstvo nedá dnes na plané řeči a 26. května rozhodne podle nejlepšího uvážení pro stranu, která svou prací se o stát nejvíce zasloužila.*³³²

Od druhé poloviny května redakce *Pravdy* zdůrazňovala blížící se dobu voleb, když v prvních stránkách otiskla volební hesla vždy až výrazněji než názvy titulních článků. Týden před konáním voleb, tedy 19. května, zároveň otiskla krátké medailonky čtyř předních kandidátů Plzeňského kraje včetně jejich fotografií. Jednalo se o Rudolfa Slánského, Karla Václavů, Elišku Ullrichovou a Karla Šteкла.³³³

Zatímco *Pravda* kritizovala národně socialistický tisk za porušování dohody o slušném vedení volební kampaně, dalo by se říci, že 21. května klesla na jeho úroveň, neboť titulní stránku zaplnil článek o činnosti Ladislava Karla Feierabenda v době Protektorátu Čechy a Morava a po osvobození. Zde ho komunistická strana nařkla z podílu na odebírání židovského majetku a spolupráce s Karlem Hermannem Frankem. Nic na tom dle komunistů neměnil ani fakt, že po Feierabendově útěku do exilu byl ještě zabaven jeho majetek. O tom, co to mohlo pro volby znamenat, bylo otištěno: „*Pan dr. Feierabend se nezměnil, ale změnil se poměry u nás a volby přesvědčí jej i vedení strany nár. soc., která mu umožňuje jeho škůdcovské poslání, že zemědělský lid ne nadarmo prošel šestiletým peklem utrpení, že se naučil poznávat pravou povahu lidí druhu pana dr. Feierabenda, velkostatkáře a finančníka, že s nimi také zúčtuje, neboť jiné zájmy mají rolníci, a jak vidět, docela jiné Feierabendové.*“³³⁴

Další kritika byla namířená tentokrát na Rudolfa Smetánku o tři dny později. Redakce vyjádřila politování nad tím, že do parlamentu nové republiky kandidoval dle jejich slov fašista a stoupenec Adolfa Hitlera, jenž špinil Rudou

³³² *Pravda*, 16. 5. 1946, II/114.

³³³ *Pravda*, 19. 5. 1946, II/117.

³³⁴ *Pravda*, 21. 5. 1946, II/118.

armádu. Vyzvala tedy voliče, „aby fašisté, protilidové živly a nepřátelé Sovětského svazu rozhodovali v demokratickém parlamentě a naši armádě“.³³⁵

Následujícího dne 26. května se konaly volby a to znamenalo, že *Pravda* v podstatě nepsala o ničem jiném. Jen tři články na titulní straně byly namířeny proti národním socialistům. Ovšem úvodník s názvem *První v boji a práci* takový nebyl, alespoň ne přímo. A i když vrcholila volební vřava, upozornil autor na budoucí práci nového parlamentu, do které se měl každý dát svorně a jednotně. Neodpustil si propagaci komunistické strany: „Čím větší bude podíl komunistů, tím rychleji a bezpečněji půjdeme dále po dosavadní správné cestě, tím lépe bude zajištěn další zdárný vývoj naší věci, tím pevněji budou zmařeny záměry reakčních nepřátel lidu, tím jistěji si všichni svou vlastní prací vytvoříme šťastnější, radostnější a spokojenější život všech poctivě pracujících lidí.“³³⁶

To se však nedalo srovnat s tím, kolik prostoru redakce *Pravdy* poskytla shrnutím výsledků voleb, jež vyhrála KSČ. Další tři dny se zde vyskytovaly totiž volební výsledky (počty hlasů v jednotlivých okresech) včetně povolebních prohlášení. V Plzeňském kraji, odkud noviny pocházejí, komunisté zvítězili díky více než 154 tisíci získaných hlasů.³³⁷

Dne 28. května byl vydán úvodník od plzeňského Krajského výboru KSČ, jenž vyjádřil údiv nad faktem, že žádná jiná strana nedostala více než 159 tisíc hlasů – o 5 tisíc více než bylo uvedeno den předtím. Vzkázal všem voličům, že tímto zabezpečili budoucnost státu v dosavadním principu. Poděkoval jim tak za podporu a prohlásil: „My komunisté si vážíme důvěry, kterou lid nám v těchto volbách prokázal, jako svého největšího statku a tak, jak jsme důvěru lidu nikdy v minulosti nezklamali, tak ji také v budoucnosti nikdy nezklameme.“³³⁸

Bylo tedy jasné, že novou vládu sestaví předseda vítězné strany, komunista Klement Gottwald. Už 1. června totiž vyšla zpráva ze zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa, jenž zhodnotil volební

³³⁵ Pravda, 24. 5. 1946, II/121.

³³⁶ Pravda, 26. 5. 1946, II/123.

³³⁷ Pravda, 27. 5. 1946, II/124.

³³⁸ Pravda, 28. 5. 1946, II/125.

výsledky a rozhodl o uplatnění nároku na předsednictví nové vlády, včetně jednání s ostatními stranami o sestavení a programu. Program měl obsahovat tyto body: dvouletý plán hospodářské obnovy, reforma veřejné správy, daňová reforma, národní očista, osídlení pohraničí, zestátnění hospodářství a úprava vztahů Čechů a Slováků.³³⁹

Dne 20. června kladla redakce *Pravdy* nemalý význam volbě předsedy Ústavodárného národního shromáždění, jež se konala během první schůze nového parlamentu. Popisovala bojovné hlasování, které nakonec skončilo následovně: „*Zd. Fierlinger pak vyhláší, že předsedou ÚNS byl zvolen posl. Ant. Zápotocký, který složil předepsaný slib do rukou Zd. Fierlingera a ujal se dalšího řízení schůze. [...] Jako úkol ÚNS uvedl s. Zápotocký volbu presidenta, vypracování nové ústavy, běžnou legislativní práci a kontrolu. [...] Tím klademe další základy k budování našeho nového národního společenského pořádku.*“³⁴⁰

Poslední článek, jenž zde zmíním, je ze dne 4. července, pochopitelně o sestavení nové vlády. Autor článku zde vyzdvihl význam komunistické strany v minulosti a osobnosti nového předsedy vlády Klementa Gottwalda: „*Osobnost s. Gottwalda jako předsedy nové vlády je proto zárukou, že úsilí nové vlády bude směřovati k těm cílům, jež jsou cíli všeho našeho lidu.*“³⁴¹

3.9 Shrnutí

Volby do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 znamenaly jednu z nejzásadnějších událostí v dějinách osvobozeného Československa. Byť byly volby vypsány ke konci dubna, už na začátku měsíce se vyskytovalo téma onoho demokratického procesu na titulních stránkách novin. Hlavní problém směřovali redaktoři na návrh na zavedení bílých hlasovacích lístků. Tam již bylo patrné, ke komu se nadstranické tiskoviny přikláněly. Zatímco *Svobodné noviny* a *Národní osvobození* hledaly smysl této novinky a spíše souhlasilo s odmítavým postojem národních socialistů a lidovců, redakce *Mladé fronty* myšlenku vyjádření

³³⁹ Pravda, 1. 6. 1946, II/128.

³⁴⁰ Pravda, 20. 6. 1946, II/143.

³⁴¹ Pravda, 4. 7. 1946, II/153.

nesouhlasu s politickým systémem vítala, podobně jako komunistický a sociálně demokratický tisk. Co mohlo škodit Svazu českých novinářů, bylo neustálé porušování dohody o slušném vedení předvolební kampaně, které bylo s blížícími se volbami intenzivnější. *Právo lidu*, *Rudé právo*, *Pravda* a podle všeho i *Mladá fronta* využívaly nepopulární kroky národních socialistů, na které reagovaly v článcích a komentářích namířených proti nim. Šlo zejména o odvolání národně socialistické mládežnické organizaci ze Svazu české mládeže. Zároveň si redaktoři neodpustili obviňování politických rivalů ze starých hříchů, zejména kolaborantství, čímž tehdy využívaly poválečné nálady obyvatelstva. Dalo by se z druhé strany barikády říci, že *Svobodné slovo* a *Lidová demokracie* neměly v podstatě nic, čeho by mohly proti komunistům a sociálním demokratům využít k propagaci svých stran, a tak narážely ve svých článcích a komentářích hlavně na totalitní tendence KSČ a přílišné souznění sociálních demokratů ke komunistům. I když se národně socialistický tisk střetával s politickými soupeři nejintenzivněji ze všech, tento způsob vedení kampaně se ukázal jako ne dost efektivní, neboť volby nakonec vyhráli komunisté. Redaktoři nadstranických tiskovin, byť bylo očividné, ke které straně se přikláněli, se situaci snažili mírnit a doporučovali stranickým listům důstojnější volební boj a udržení jednoty Národní fronty. Přestože nevráživost sílila, volební provolání politických stran obsahovala některé společné aspekty. V první řadě šlo o úkol vypracování nové ústavy, jež měla nahradit starou z roku 1920, nebo v zahraniční politice udržení spojení se Sovětským svazem a přátelství se západem. Přes veškeré soupeření, které mnohdy překračovalo hranice slušnosti, se po volbách práce redakcí vrátila ke stavu před dubnem 1946 a navzdory dalšímu zápolení v červenci, které vyvrcholilo volbou předsedy parlamentu, všechny noviny vyjádřily optimismus nad budoucností Československa, které fungovalo pod vládou Klementa Gottwalda.

4 OSOBNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ ŽURNALISTIKY

4.1 Ferdinand Peroutka

Ferdinand Peroutka – narozen 6. února 1895 – se začal věnovat žurnalistice takřka hned po vystudování gymnázia. Jeho kariéra začala v roce 1914, kdy nastoupil do časopisu *Čas* jakožto výtvarný referent. Poprvé v redakci *Lidových novin* působil od prosince 1924, o dva roky později však odešel, aby se mohl vrátit v roce 1929. Tam působil dalších deset let, dokud ho nacisté nezatkli a netransportovali do koncentračního tábora. Dožil se však konce války a v létě 1945 se tak vrátil do přejmenované redakce, *Svobodných novin*.³⁴²

Během let 1945–1948 byl jejím šéfredaktorem. O jeho politickém postoji napsal Jiří Pernes: „*I když Peroutka vstupoval do žurnalistiky a politiky jako člověk levicově orientovaný, nikdy se neztotožnil s komunisty a jejich politiku i ideologii důsledně odmítal. Politické změny, k nimž v roce 1945 došlo, mu však umožnily, aby navázal na některé své předválečné názory na socialismus.*“³⁴³

Nedalo by se však říci, že by se neztotožnil s lidově demokratickým režimem, ba naopak akceptoval změny, ke kterými v roce 1945 došlo, neboť se domníval, že stav fungující v letech 1945–1948 bude konečný. Toto období by se také dalo označit za období konfliktů a srážek s komunistickými novináři a politiky – zejména s šéfredaktorem *Rudého práva* Gustavem Barešem – k nimž docházelo právě na stránkách *Svobodných novin*. Například v roce 1947 rozvinul diskuzi o osvobození Prahy, které by dle něj přineslo méně obětí, kdyby ji osvobodila americká vojska, nikoli Rudá armáda.³⁴⁴ Tento svár vyvrcholil v únoru 1948, kdy došlo ke komunistickému převratu. Na základě dosažení KSČ k absolutní moci byl Ferdinand Peroutka zbaven funkce šéfredaktora *Svobodných novin*, následně vyloučen ze Svazu českých novinářů a Syndikátu českých spisovatelů. Poté emigroval z Československa na západ, kde spolupracoval s rozhlasovou stanicí *Svobodná Evropa*. Zemřel 20. dubna 1978 v New Yorku.³⁴⁵

³⁴² PERNES, s. 138.

³⁴³ Tamtéž, s. 114.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 114–115.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 138.

4.2 Helena Koželuhová

Byť nebyla šéfredaktorkou žádných novin, pouze redaktorkou *Lidové demokracie*, byla Helena Koželuhová – narozena v roce 1907 – jednou z nejvýznamnějších žurnalistek v období let 1945–1948, jež zároveň byla krátce poslankyní za Československou stranu lidovou. K žurnalistice měla vlohy již v genech, neboť její matka Helena byla sestrou slavných bratrů spisovatelů Karla a Josefa Čapkových. Od října 1930 byla zároveň vdaná za poválečného ministra zdravotnictví Adolfa Procházku. Byť bylo v roce 1941 manželství soudně ukončeno pro Procházkův útěk do emigrace a Koželuhová se následně vdala za architekta Jiřího Wilda výměnou za propuštění z koncentračního tábora v Terezíně, po válce došlo k obnovení sňatku.³⁴⁶ Zároveň psala komentáře do stranického tisku *Lidová demokracie*, kde projevila svůj publicistický talent. Ve svých komentářích si brala na paškál rétoriku socialistických stran Národní fronty, například kritizovala vyhánění hospodářských odborníků označené za tzv. reakční živly a jejich náhradu nekvalifikovaných komunistů. Nedalo by se říci, že by ve svých názorech byla sama, Koželuhová však psala nejobtektivněji.³⁴⁷

Její narůstající popularita byla využita při stranických projevech a besedách, v nichž projevila své schopnosti jakožto vynikající pohotová diskutérka. Pochopitelně se stala terčem kritiky komunistického tisku, jenž ji označil za notorickou reakcionářku. Svoji liberální rétorikou dokonce přesahovala rámec lidové strany, což se stalo předmětem několika sporů mezi její osobou a stranického establishmentu, přesto se dostala na první místo kandidátní listiny v Plzeňském kraji v rámci voleb do Ústavodárského národního shromáždění, v níž lidová strana skončila třetí a Koželuhová se tak stala poslankyní.³⁴⁸

³⁴⁶ DRÁPALA, Milan, *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*, Praha 2000, s. 77-82.

³⁴⁷ DRÁPALA, Milan, *Zmařený pokus o restituci pravicové politiky. Helena Koželuhová a volby v květnu 1946 jako katalyzátor krize v Československé straně lidové*. In: KOCIAN, Jiří, SMETANA, Vít a kol., *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*, Praha 2014, s. 84–85.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 87–96.

Přestože lidová strana získala dvojnásobek hlasů ve srovnání s předchozími volbami v roce 1935, byl výsledek poněkud zklamáním, byť to vedení lidovců nedávalo tolik najevo jako národní socialisté a sociální demokraté. Koželuhová se zároveň neubránila kritice ke svým kolegům, jimž vyčítala selhání ve volební kampani. V červnu 1946 však byla vyloučena ze strany a zbavena poslaneckého mandátu včetně místa redaktorky. Odchod takhle populární členky však způsobil demonstrativní následování dalších tisíců členů.³⁴⁹

Přesto se nepřestala věnovat novinářské činnosti, neboť ještě během podzimu roku 1946 psala do slovenského časopisu *Nové prúdy*, odkud však byla zbavena místa na popud lidové strany. Následně se snažila o založení nové politické strany, avšak marně. Milan Drápal shrnul záležitost takto: „*Konflikt Heleny Koželuhové s Československou stranou lidovou odhalil autokratické poměry panující uvnitř této strany a morální pokrytectví jejího vedení. Strana, která o sobě prohlašovala, že je otevřena všem, vyvrhla ze svého středu nositelku nesouhlasných názorů jako cizorodé těleso.*“³⁵⁰

Po únorovém komunistickém převratu Koželuhová se svým manželem uprchla do exilu, kde se rozešli. V Paříži vydávala měsíčník *Návrat* a ještě se marně pokoušela o obnovení Národní demokracie, avšak v roce 1950 ukončila členství v Radě svobodného Československa, čímž definitivně uzavřela svoji politickou činnost. Zemřela v roce 1967 v USA.³⁵¹

4.3 Gustav Bareš

Šéfredaktorem *Rudého práva* byl ve volebním roce 1946 Gustav Bareš. Narodil se 22. října 1910 s původním příjmením Breitenfeld v chudé židovské obchodnické rodině. Už od dětství se věnoval redaktorské činnosti, když vydával dětský hektografovaný časopis, který společně se svými vrstevníky rozšiřoval ve své rodné obci Proseč u Chrudimi. Od roku 1929 začal spolupracovat s *Rudým*

³⁴⁹ Tamtéž, s. 97–99.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 105–106.

³⁵¹ Tamtéž, s. 107–108.

právem, ústředním orgánem Komunistické strany Československa, jíž se stal o rok později členem, jenž zastával funkci agitátora. V té době krátce působil v plzeňských redakcích *Pravdy* a *Škodováka*. Od roku 1932 vedl v *Rudém právu* sociálně politickou rubriku.³⁵²

Již v roce 1938 však vedl v *Rudém právu* rubriku věnující se tentokrát vnitřní politice. Po nástupu nacismu vykonával ilegální činnost ve vedení KSČ, avšak v květnu 1939 nakonec emigroval do Sovětského svazu, kde se nadále věnoval novinářské činnosti v *Československých listech*. Po válce se stal šéfredaktorem *Rudého práva*, jehož prostřednictvím soupeřil s Ferdinandem Peroutkou.³⁵³

Jakmile KSČ získala v únoru 1948 absolutní moc v Československu, zastával několik významných funkcí a byl jednou z výrazných postav kulturní politiky v období stalinismu. Například redigoval kampaň proti významným umělcům a moderní kultuře. Na začátku 50. let byli například terčem jeho kritiky Jaroslav Seifert, František Halas nebo Karel Teige. Zasahoval také do politických procesů, neboť byl členem tzv. komise tří, stavící se proti Marii Švermové, nebo také byl jedním z hlavních strůjců politické kampaně proti Otu Šlingovi.³⁵⁴ Přesto byl odvolán ze svých funkcí v souvislosti s jeho úzkou spoluprací s Rudolfem Slánským. Za jeho pádem však mohla stát rivalita s Václavem Kopeckým nebo také jeho židovský původ. Popravě se však vyhnul a další léta působil v Ústavu dějin KSČ, od druhé poloviny 60. let do nástupu normalizace byl děkanem Fakulty osvěty a novinářství na Univerzitě Karlově. Odtamtud byl vyhozen a zároveň vyloučen ze strany kvůli jeho sympatiím k reformnímu proudu. Jestli disponoval kritickou sebereflexí, jednalo se o částečnou míru, neboť se nikdy nepřiznal k odpovědnosti za svá politická rozhodnutí a spíše se označil za oběť deformací. Zemřel 13. září 1979.³⁵⁵

³⁵² KNAPÍK, Jiří, *Kdo spoutal naši kulturu. Portrét stalinisty Gustava Bareše*, Přerov 2000, s. 10–13.

³⁵³ VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a kol., *Biografický slovník českých zemí. 2. Sešit. B–Bař*, Praha 2005, s. 216.

³⁵⁴ KNAPÍK, s. 128.

³⁵⁵ VOŠAHLÍKOVÁ, s. 216.

4.4 Ivan Herben

Poválečným šéfredaktorem národně socialistického *Svobodného slova* byl Ivan Herben. Narodil se 26. února 1900 v rodině blízkých spolupracovníků prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka. Dalo by se říci, že jeho život půjde podobnou cestou jako u jeho bratrance Prokopa Drtiny, avšak tomu tak docela nebylo. Nejdříve absolvoval vojenskou akademii, po níž vykonával službu jakožto důstojník, nakonec ho zájem o veřejné dění přivedl k žurnalistice a od roku 1922 pracoval jako redaktor v listu *Tribuna*, později v *Českém slově*. Ještě před podepsáním Mnichovské dohody působil v brněnské redakci *Lidových novin* jakožto šéfredaktor, patřil tedy v prohradní skupině českých novinářů, mezi nimiž nechyběli Jaroslav Stránský, Hubert Ripka nebo Ferdinand Peroutka.³⁵⁶ Podobně jako další jiní novináři se účastnil během okupace domácího odboje, konkrétně spolupracoval na vydávání ilegálních časopisů, například *V boj*. V něm působili mimo jiné také Josef Škalda, Irena Bernášková, Milena Jesenská, Jan Týml nebo kreslíř Rychlých šípů Jan Fischer. Za tuto činnost však byl zatčen gestapem a vězněn v koncentračním táboře, kde vydržel do konce války.³⁵⁷ Krom toho, že se po roce 1945 stal šéfredaktorem výše zmíněného *Svobodného slova*, byl zároveň významným představitelem Československé strany národně socialistické, a stal se tak jednou z významných postav odporující totalitním tendencím komunistické strany. Tento postoj způsobil, že byl Herben po únoru 1948 vyloučen ze Svazu českých novinářů a uprchl z Československa přes Francii do USA, kde společně s Peroutkou stál u zrodu stanice *Svobodná Evropa*, a kde také 25. října 1968 zemřel.³⁵⁸

³⁵⁶ CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. I. A–M*, Praha 1998, s. 212.

³⁵⁷ RAMBOUSEK, Jiří, *Dát hlas rtům němé domoviny (Poezie v ilegálních časopisech let 1939 – 1945)*. In: *Universitas* 37, 2004, 1, s. 12.

³⁵⁸ *Ivan Herben*. In: Turistické informační centrum města Hranic [online], [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://mic.hranet.cz/cs/historie-a-pamatky/vyznamne-osobnosti/herben-ivan.html>.

4.5 Jaromír Hořec

Deník *Mladá fronta* byl založen hned po osvobození Československa v roce 1945 a jedním ze zakladatelů a zároveň prvním šéfredaktorem byl básník Jaromír Hořec. Vlastním jménem Jaromír Halbhuber se narodil 18. prosince 1921 v Chustu v Podkarpatské Rusi, tehdy součástí Československé republiky. Od roku 1932 žil v Praze, kde v devatenácti letech úspěšně absolvoval maturitu a během období Protektorátu Čechy a Morava pracoval jako dělník v ČKD a zároveň působil v ilegální činnosti jakožto člen mládežnického Hnutí za svobodu. Nakonec nebyl zasažen nacistickou zvlášť a hned po válce spoluzaložil deník *Mladá fronta*, jíž byl v letech 1945–1946 a 1947–1950 šéfredaktorem. Ve stejném období byl ředitelem stejnomenného nakladatelství a zároveň studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.³⁵⁹ Svůj vztah ke komunismu víceméně popsal ve své biografii takto: „Poznal jsem několik komunistů, kterých jsem si vážil pro jejich postoj proti hitlerismu i pro osobní vlastnosti, rozhodnost, pravdomluvnost, obětavost. Brzy mi však bylo setkat se i s komunisty zcela jiného typu. Čísela z nich brutalita, [...] Koneckonců obě ideologie, nacismus i komunismus, spojovala nelidskost a hlavně nenávisť, rasová a třídní.“³⁶⁰ Právě v onom roce 1950 byl zbaven svých funkcí a bylo mu krátce zakázáno publikovat. Přesto se vrátil do šéfredaktorského postavení v roce 1953, a to v časopisu *Hlas revoluce*, kde působil do roku 1965, odkud přešel k časopisu Univerzita Karlova, kde plnil stejnou funkci do roku 1969, kdy se stal jednou z normalizačních obětí, zbaven funkce v UK a z KSČ vyloučen. Byť od té doby byl v invalidním důchodu, založil samizdatovou edici *Česká expedice*, za což se provinil v roce 1981 z podvracení republiky a šíření tzv. ineditní literatury a byl odsouzen na šest měsíců odnětí svobody. Jako jeden z mála novinářů působící ve 40. letech se dožil Sametové revoluce a i po roce 1989 byl stále aktivní, neboť

³⁵⁹ KNAPÍK, Jiří, *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953. Biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů...*, Praha 2002, s. 107.

³⁶⁰ HOŘEC, Jaromír, *Poválečná léta. Vzpomínky zakladatele Mladé fronty*, Praha 2010, s. 250.

působil mimo jiné jako předseda Společnosti přátel Podkarpatské Rusi.³⁶¹ Zemřel 22. listopadu 2009.³⁶²

4.6 Lev Sychrava

Další šéfredaktor z roku 1946, jenž se dokonce zasloužil o vznik Československé republiky, byl Lev Sychrava. Poprvé se tento státník a novinář narodil 16. prosince 1887 výrazně zapsal do českých dějin v roce 1914, kdy po vypuknutí první světové války jako první odešel z Rakousko-Uherska do exilu, konkrétně do Švýcarska. Později působil ve Francii, kde informoval dohodové mocnosti o českých požadavcích. Dalo by se říci, že Sychrava byl prvním členem zahraničního odboje. Ještě v září 1918 působil jako konzul v Římě a po válce se stal prvním československým velvyslancem v Paříži, odkud však krátce nato odešel pro neshody s ministrem zahraničí Edvardem Benešem. A tak už od roku 1919 působil jako šéfredaktor deníku *Národní osvobození*, jehož prostřednictvím byl neformálním mluvčím legionářů. V prosinci 1938 bylo vydávání tisku zastaveno a na Sychravu pak mířila kritika označující ho paradoxně za Benešova stoupence a škůdce Československé legie a republiky. Celou druhou světovou válku prožil vězněm v koncentračním táboře v Buchenwaldu. Po ní se vrátil k vydávání *Národního osvobození* opět jako šéfredaktor. Během stoupajícího napětí ve vládě Klementa Gottwalda na přelomu let 1947 a 1948 mu bylo dokonce nabídnuto členství v případné úřednické vládě. Podle redaktora Pavla Hlavatého se počítalo v polovině února se Sychravou v čele úřednické vlády, k níž však jak je známo nedošlo a hned po komunistickém převratu emigroval do Velké Británie. V exilu však nedožil, neboť v roce 1955 na základě amnestie tehdejšího prezidenta Antonína Zápotockého se Sychrava jako jediný politický exulant vrátil do vlasti, což vyvolalo v zahraničí pobouření. Mezi krajany v republice se však setkával po zbytek života s nedůvěrou, despektem a skepsí, neboť se přiznal ke svému

³⁶¹ KNAPÍK, s. 107.

³⁶² *Ve věku nedožítých 88 let zemřel básník Jaromír Hořec.* In: Hospodářské noviny [online], [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://art.ihned.cz/c1-39166300-ve-veku-nedozitych-88-let-zemrel-basnik-jaromir-horec>.

antiamerikanismu, a že se víceméně ztotožňoval s komunistickým režimem. Zemřel 4. ledna 1958 v Praze.³⁶³

³⁶³ *Lev Sychrava – benešovec, který lezl Benešovi na nervy.* In: Český rozhlas Plus [online], [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/portrety/_zprava/lev-sychrava-benesovec-ktery-lezl-benesovi-na-nervy--1350320.

5 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zanalyzovat interpretaci dobového tisku na parlamentní volby 1946 a nastínit společné prvky jednotlivých tiskovin na předvolební kampaň a zmapovat soupeření politických stran při získávání voličů včetně uvedení společných aspektů. Snažil jsem se nastínit stav Československé republiky během období od osvobození od nacismu do sestavení vlády Klementa Gottwalda. Součástí práce bylo také představení nejvýznamnějších osobností československé žurnalistiky.

V rámci své diplomové práce jsem dospěl k závěru, že všechny zkoumané deníky věnovaly volbám do Ústavodárného národního shromáždění zvlášť bedlivou pozornost. Velmi zřetelně to bylo znát hlavně u stranických tiskovin, které byly jedny z prostředků propagace. Každá z nich se ještě před vysláním voleb zabývala problematikou bílých hlasovacích lístků, na kterou neexistoval jednotný názor. Dále obsahovala volební provolání na začátku května 1946, kdy mimo jiné probíhaly oslavy Prvního máje, a to byla tak pro všechny strany příležitost k předvolební manifestaci, nebo oslavy výročí Pražského povstání či osvobození. Tato volební provolání obsahovala převážně stranický program, který si ve všech čtyřech případech vytyčil některé společné cíle, zejména vypracování nové ústavy. Další vydání novin do onoho 26. května zahrnovaly krom propagace a hesel také útoky na politické protivníky. Šlo hlavně o soupeření komunistického *Rudého práva* se sociálně demokratickým *Právem lidu* proti národně socialistickému *Svobodnému slovu*, které dospělo dokonce k osočování konkrétních osob buď z jen částečné kolaborace (Ladislav Karel Feierabend nebo Petr Zenkl) nebo z poddajnosti ke komunistům (Zdeněk Fierlinger) a totalitních tendencí (komunisté). Také ústřední orgán lidové strany *Lidová demokracie* se do podobného vedení volebního boje zapojil, ale na rozdíl od svého politicky bližšího národně socialistického tisku se nejednalo o tak intenzivní zápolení. V článcích z nadstranického tisku, které mimo jiné asi nejlépe mapovalo situaci v ulicích měst během manifestací a sjezdů, bylo patrné zklamání z porušování dohody o slušném vedení předvolební kampaně. Čím více se blížil 26. květen, tím více se o volbách psalo a noviny zveřejňovaly jedno

prohlášení za druhým. Zvláště ty stranické, jež čím dál více upřednostňovaly propagaci před sdělováním ostatních událostí. Jakmile se volební místnosti uzavřely a vyhlásily výsledky lidového hlasování, přišla nová vlna tentokrát děkovných vyjádření. Ani jedna strana ve svém tisku nevyjádřila zklamání, bylo však patrné, že i sami politici byli velice překvapeni, což se pak táhlo po celý červen společně se sestavováním nové vlády. Řeč je o volbách na Slovensku, které s přehledem vyhrála Demokratická strana, na úkor komunistů, která se stala novým terčem podezírání za získání bývalých voličů Hlinkovy slovenské lidové strany. Nicméně i po všem tom zápolení a osočování, které vyvrcholilo volbou předsedy Ústavodárného národního shromáždění, jímž se stal Antonín Zápotocký, se však stranický tisk vrátil do stejných kolejí jako před začátkem kampaně a všechny strany Národní fronty Čechů a Slováků zapojily do nové vlády Klementa Gottwalda.

Alespoň očima dnešních historiků by se dalo říci, že již sestavením košické vlády v čele se Zdeňkem Fierlingerem byla patrná síla jednotlivých politických stran, zejména KSČ, která kromě náměstka předsedy vlády a státního tajemníka pro ministerstvo zahraničí ovládala také jiné důležité rezorty, tedy ministerstvo vnitra, školství a osvěty, informací, ochrany práce a sociální péče a zemědělství, což hodně přispělo k získání velkého počtu bývalých voličů Agrární strany, konkrétně z venkova. Ostatně silné postavení komunistů bylo znát již při obnovování republiky v rámci znárodnování, vypořádání se s národnostními menšinami či dokonce s výše zmíněným schválením bílých hlasovacích lístků. Také do zahraniční politiky komunisté zasahovali, byť tento rezort patřil nestrannému Janu Masarykovi, avšak nedalo by se říci, že by nebyl ovlivnitelný sovětskými zástupci, a navíc k tomu měl co říci komunista Vladimír Clementis jakožto státní tajemník na ministerstvu zahraničí, což bylo znát při narůstající spolupráci se Stalinovým Sovětským svazem. Tento aspekt ne že by nebyl registrován nekomunistickými politiky a prezidentem Edvardem Benešem, avšak nebrali toto spojení za příliš velké nebezpečí, neboť si alespoň ve svých prohlášeních přáli spolupráci se SSSR a zachování přátelství se západními mocnostmi (Velká Británie a Spojené státy americké).

Představené osobnosti československé žurnalistiky kromě toho, že plnily stránky novin a vedly své redakce, také výrazně zasáhly do dění na politické scéně a společnosti československé země. Je pozoruhodné, že jejich kariéry se na začátku působení v novinářském odvětví v mnoha aspektech lišily, a až po druhé světové válce se tito žurnalisté ocitli na stejném postavení ve svých redakcích, tedy šéfredaktora. Na této pozici v letech 1945 – 1948 se tak často střetávali ve svých člancích o politickém přesvědčení proti sobě. A o to více pozoruhodný je fakt, že po únorovém převratu v roce 1948 se jejich cesty opět rozdělily. Ferdinand Peroutka, Ivan Herben a Helena Koželuhová emigrovali z komunisty ovládaného státu, zatímco Gustav Bareš a Jaromír Hořec zůstali v Československu. Samostatnou kapitolu tvoří život Lva Sychravy, který po únoru 1948 emigroval na západ, ale vrátil se později zpět do vlasti.

6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Periodika

Lidová demokracie, 1946.

Mladá fronta, 1946.

Národní osvobození, 1946.

Pravda, 1946.

Právo lidu, 1946.

Rudé právo, 1946.

Svobodné noviny, 1946.

Svobodné slovo, 1946.

Literatura

BRENNER, Christiane, *Mezi Východem a Západem. České politické diskurzy 1945–1948*, Praha 2015.

BROKLOVÁ, Eva, *Volební zákony pro parlamentní volby 1946 v Československu*. In: JECH, Karel (ed), *Stránkami soudobých dějin. Sborník statí k pětadesátinám historika Karla Kaplana*, Praha 1993, s. 76–92.

DEJMEK, Jindřich, *Zahraniční politika a mezinárodní postavení poválečného Československa (1945–1948). Přehled bádání*. In: *Český časopis historický* 103, 2005, 3, s. 635–654.

DRÁPALA, Milan, *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*, Praha 2000.

DUCHOSLAV, Petr, *Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945–1948. Od obnovy k jejímu pohlčení KSČ*, Praha 2009.

FRIEDL, Jiří, *Češi a Poláci na Těšínsku během parlamentních voleb v roce 1946 = The Czechs and the Poles in the Těšín Region during the 1946 parliamentary elections*. In: *Slovanský přehled* 98, 2012, 3–4, s. 273–291.

FRIEDL, Jiří, *Vztahy mezi Československem a Polskem v letech 1943–1949. Nové směry a otázky bádání?*. In: *Český časopis historický* 103, 2005, 4, s. 885–906.

- HOŘEC, Jaromír, *Poválečná léta. Vzpomínky zakladatele Mladé fronty*, Praha 2010.
- KAPLAN, Karel, *Pravda o Československu 1945–1948*, Praha 1990.
- KAPLAN, Karel, *Československo v poválečné Evropě*, Praha 2004.
- KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945–1948. 1. část*, Praha 1991.
- KAPLAN, Karel, *O cenzuře v Československu v letech 1945–1956. Studie*, Praha 1994.
- KLÁTIL, František, *Republika nad stranami. O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické (1897–1948)*, Praha 1992.
- KNAPÍK, Jiří, *Kdo spoutal naši kulturu. Portrét stalinisty Gustava Bareše*, Přerov 2000.
- KOČIAN, Jiří, SMETANA, Vít a kol., *Květnové volby 1946 – volby osudové?. Československo před bouří*, Praha 2014.
- KOKOŠKA, Stanislav a kol., *Nultá hodina?. Československo na jaře 1945 ve strategických souvislostech*, Praha 2011.
- KONČELÍK, Jakub, *Dějiny českých médií 20. století*, Praha 2010.
- KOZÁK, Jiří, *Spory o úpravu ústavního poměru Čechů a Slováků 1945–1948*. In: Český časopis historický 101, 2003, 1, s. 77–105.
- LUKEŠ, Igor, *Československo nad propastí. Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945–1948*, Praha 2014.
- MOULIS, Vladislav, *Prezident E. Beneš v letech 1945–1948. I*. In: Slovanský přehled 90, 2004, 1, s. 163–175.
- PEHR, Michal, *České politické strany v době třetí republiky a jejich poválečné sjezdy*. In: Moderní dějiny 24, 2016, 1, s. 185–212.
- PEHR, Michal, *Zápas o nové Československo 1939–1946. Válečné představy a poválečná realita*, Praha 2011.
- PERNES, Jiří, *Svět Lidových novin 1893–1993. Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*, Praha 1993.
- PEŠEK, Jan, *Komunistická strana Slovenska. Dejiny politického subjektu. I., Na ceste k moci (1945–1948), při moci – od prevratu k pokusu o reformu (1948–1968)*, Bratislava 2012.

- RENNER, Jan, *Československá strana lidová. 1945–1948*, Brno 1999.
- RUPNIK, Jacques, *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*, Praha 2002.
- RAMBOUSEK, Jiří, *Dát hlas rtům němé domoviny (Poezie v ilegálních časopisech let 1939 – 1945)*. In: Universitas 37, 2004, 1, s. 10–20.
- SLÁMA, Jiří, *Parlamentní volby v Československu v letech 1935, 1946 a 1948*, Praha 1991.
- SLÁMA, Jiří, *Statistický rozbor československých parlamentních voleb 1935, 1946, 1990 a 1992*. In: JECH, Karel (ed), *Stránkami soudobých dějin. Sborník statí k pětadesátinám historika Karla Kaplana*, Praha 1993, s. 227–256.
- SMETANA, Vít, *Pod křídly Sovětů. Mohlo se Československo vyhnout „sklouznutí“ za železnou oponu?*. In: Soudobé dějiny 15, 2008, 2, s. 274–302.
- SMETANA, Vít, *Ani vojna, ani mír. Velmoci, Československo a střední Evropa v sedmi dramatech na prahu druhé světové a studené války*, Praha 2016.
- SYRNÝ, Marek, *Slovenská demokrati '44–48. Kapitoly z dejín Democratickej strany na Slovensku v rokoch 1944–1948*, Banská Bystrica 2010.
- ŠLOUF, Jakub, *„Nechceme svaz mládeže, když má rudé otěže!“*. *Politický život pražských a plzeňských středoškoláků v letech 1945–1948*. In: Soudobé dějiny 18, 2011, 4, s. 627–668.
- Dějiny českého novinářství. A českých novinářských spolků*, Praha 2002.

Encyklopedie, slovníky

- CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. I. A–M*, Praha 1998.
- KNAPÍK, Jiří, *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953. Biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů...*, Praha 2002.
- VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a kol., *Biografický slovník českých zemí. 2. Sešit. B–Bař*, Praha 2005.

Internetové zdroje

Ivan Herben. In: Turistické informační centrum města Hranic [online], [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://mic.hranet.cz/cs/historie-a-pamatky/vyznamne-osobnosti/herben-ivan.html>.

Lev Sychrava – benešovec, který lezl Benešovi na nervy. In: Český rozhlas Plus [online], [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/portrety/_zprava/lev-sychrava-benesovec-ktery-lezl-benesovi-na-nervy--1350320.

Ve věku nedožítých 88 let zemřel básník Jaromír Hořec. In: Hospodářské noviny [online], [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://art.ihned.cz/c1-39166300-ve-veku-nedozitych-88-let-zemrel-basnik-jaromir-horec>.

7 RESUMÉ

On May 26, 1946, the first free election took place in the Czechoslovak Republic after 11 years. Yet before, the process of renewing democracy after the Nazi occupation had took place in the country. The prime minister was then Social Democrat Zdeněk Fierlinger. However, the Communist Party of Czechoslovakia had the strongest position here because they had the most important governmental functions. During the first twelve months of the liberated state, it manifested itself in nationalizing, solving a problem with national minorities, traitors and collaborators, or approving white ballots (White ballots were to enable dissatisfied citizens to disagree with the new People's Democratic regime). In foreign policy, the position of Czechoslovak Foreign Minister in 1945–1946 was held by Jan Masaryk. Nevertheless, the influence of the Communists was evident here, because as Secretary of State for the Foreign Ministry was communist Vladimír Clementis. Also, cooperation with the Soviet Union has grow steadily over time. Although this aspect was registered by non-communist politicians and President Edvard Beneš, they did not take this alliance as too much of a danger, for at least in their statements they wanted an alliance with the USSR and maintaining friendship with Western powers.

As far as the elections were concerned, not only the posters and leaflets functioned as a promotional tool for political parties, but also the newspapers were similar in function, and served as a way of pre-election rivalry between the parties of National Front of Bohemia and the Slovaks. The newspapers paid special attention to the Constitutional National Assembly. It was very obvious that it was mainly in the party press, which were some of the means of promotion. Before the election, each of them was dealing with the problem of white ballots, for which there was not united opinion. It also included an election proclamation at the beginning of May 1946, when, among other things, the First May celebrations took place, and this was the opportunity for all parties to run a pre-election rally during celebration of the anniversary of the Prague Uprising or Liberation. The next issue of the 26 May newspaper included propaganda and passwords as well as attacks on political opponents. It was mainly about the

rivalry of Communist *Rudé právo* with the Social Democratic *Právo lidu* against the National Socialist *Svobodné slovo*, which even accused specific persons either from only partial collaboration with Nazis (Ladislav Karel Feierabend or Petr Zenkl) or from the Communist ward (Zdeněk Fierlinger) and totalitarian tendencies (Communists). Also, the central authority of the People's Party *Lidová demokracie* took part in a similar election campaign, but unlike its politically closer national-socialist press, it was not such an intense struggle. In articles from the non-partisan press, which among other things probably best mapped the situation on the streets of the cities during the agitations, there was a disappointment that the agreement for good leadership of the pre-election campaign had been violated and they were trying to alleviate the situation. On May 26, elections took place in which the Communist Party won. Neither side of the press expressed disappointment, but it was obvious that even the politicians themselves were very surprised, and it went on for the whole of June together with the formation of a new government. However, after all the struggles that culminated in the election of the President of the Constitutional National Assembly, all parties of the National Front joined the new government of Klement Gottwald, which predetermined the development of Czechoslovakia for the next two years.

During the years 1945–1948, these prominent personalities were journalists: Ferdinand Peroutka, Helena Koželuhová, Ivan Herben, Gustav Bareš, Jaromír Hořec and Lev Sychrava. In addition to fulfilling newspaper pages and running their editorial offices, they had also had a major impact on events in the country's politics and society. It is remarkable that their careers differed in the beginning at a great deal, and after the Second World War, these journalists found themselves in the same position in their editors, the editor-in-chief (the exception is represented by Helena Koželuhová, who wasn't the editor-in-chief of any newspaper, but its meaning is not negligible). In this position between 1945 and 1948, they were so often confronted in their articles and political convictions against each other. And more remarkable is the fact that, after the February coup in 1948, their paths were again divided.